

PURCHASED
FROM THE INCOME
OF THE FUND GIVEN TO
THE PUBLIC LIBRARY OF
THE CITY OF BOSTON BY
JOSIAH HENRY BENTON
1843-1917

fiets a motor...
...
de Noord, België...
... (New York)

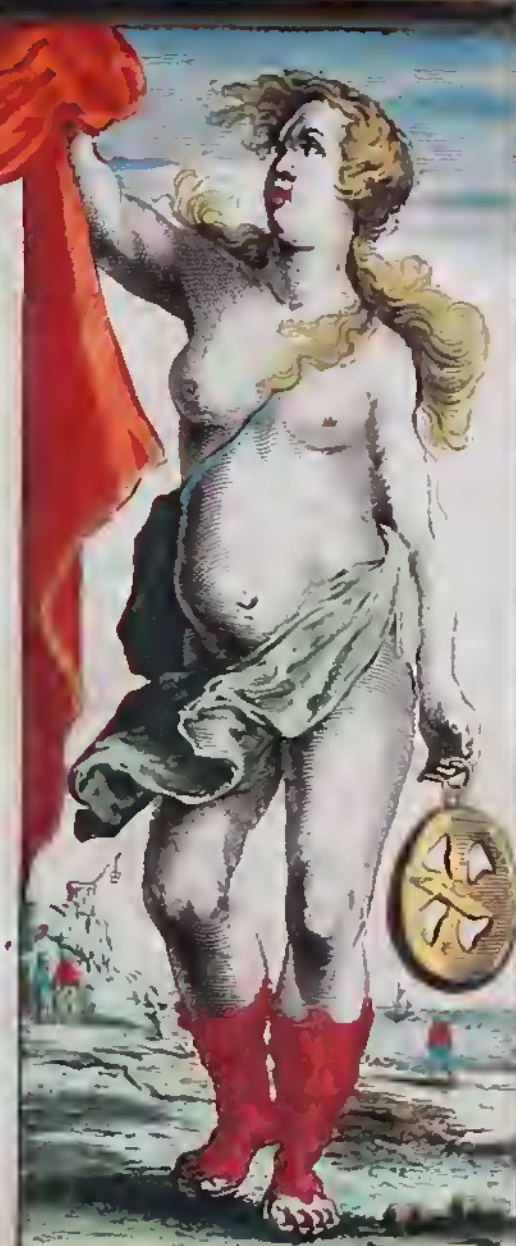
1911.

DE
ZEE-ATLAS
OPTE
WATER-WÆRELD,
Vertoonende alle de
ZEE-KUSTEN
Van het bekende Deel des
AERD-BODEMS,
Met een generale beschrijvinge
van dien.

Seer dienstigh voor alle Schippers en Stuur-
lieden; mitsgaders Koop-lieden om op
't Kantoor gebruykt te werden.
Nieuwlijks aldus uytgegeven.

AMSTERDAM,
By HENDRIK DONCKER, Boek-
verkooper, en Graat-boog-maker, in de
Nieuwe-brug-steeg, in't Stuur-mans
Gereetschap. ANNO 1665.

Franklin H. Smith, 1842
1842-1847

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Boston Public Library

A A N D E
L I E F H E B B E R S
D E R L O F F E L Y K E
Z E E - V A A R T .

Lzo ik enige jaren het maken, en verkopen der Graat, Hoek, en Kruis-bogen by der hant gehad, en gedaan hebbe; zo zijn by die occasie by my ook veel Paskaarten gesocht: 't welk my gemoveert en bewogen heeft, aan den dag te brengen een *Zee-Atlas*, ofte *Water-Wereld*, waar in verthoont ende aengewesen werden alle de Zee-kusten van het bekende Deel des Aard-bodems. Maar nadien de Paskaarten door het aanbrenge der Schippers en Stuurlieden pertinent gemaakt en geobserveert werden, zo is mijn verzoek aan een iegelijk, dat zo iemand iets heeft, of hier na bekomt door experientie als anders, 't welk zoude kunnen dienen tot verbeteringe en wistellinge van de zelve Paskaarten, hy gelieve het my ter hant te stellen, ofte daar van kennisse te doen, ten eynde ik alle mistellinge ende abuyfen (zo daar inne enige zijn) sal kunnen en mogen corrigeren en verbeteren, tot dienst van alle Zeevarende Personen.

Voorders zo zijn by my opnieus uytgegeven drie grote Generale Paskaarten, waar in verthoont wett alle de Zee-kusten van het bekende des geheelen Aardbodems, gelijk als in dezen *Zee-Atlas* werdt aangewezen.

De eerste verthoont geheel Europa, en daar nevens een gedeelte van Barbaria, Groenlant, Yslant, Spitsbergen, en Nova Zembla.

De tweede verthoont geheel West-Indien, beginnende met een gedeelte van Europa, omvattende het meeste gedeelte van America, en een gedeelte van Africa tot Cabo de Bona Esperance.

De derde verthoont geheel Oost-Indien, zijnde een gedeelte van Africa en geheel Asia, beginnende van Cabo de Bona Esperance, en eindigt met het Koninkrijk van Japan.

Zijnde deze drie Generale Paskaarten zeer dienstig voor alle Schippers en Stuurlieden, ook mede tot speculatie en çieraat om in huizen opgehangen te werden, niet twijffelende of alles zal den gebruiker wel gevallen, en dat hy daar inne zal hebben en vinden volkomen contentement en vergenoeging 't welk wenscht

Uw' Aller Dienaar

HENDRIK DONCKER.

R E G I S T E R,

Dienende om de Paskaarten van defen ZEE-
ATLAS met ordre aan malkander te
voegen, op dat het den onkundi-
gen tot onderrechting mach
dienen.

DE eerste zijnde de geheele Werrelt-
Kaart.

De tweede Paskaart, zijnde de Noort-zee, strekkende om de Noort tot Dronen, en om de West tot Calis in Vrankrijk, en in de Oost-zee tot Bornholm; aan deze Paskaart van de Noort-zee moeten gevoegt werden de Paskaarten van Ruslant, Groenlant, Oost-zee, en 't Canaal, te weten,

De Paskaart van Ruslant, zijnde de derde Kaart, begint van Dronen, en eindigt met Nova Zembla.

De vierde Paskaart, zijnde van Groenlant, begint van Hitlant en de Noort-kust van Schotlant, omvat Groenlant, Yslant, Straat Davids, en een gedeelte van America.

De vijfde Paskaart, zijnde de geheele Oost-zee, begint van Bornholm, en eindigt met Wyborgh en Schans ter Ny.

De sesste Paskaart, zijnde het Canaal, de laatste welke gevoegt moet worden aen de Paskaart van de Noort-zee, omvat geheel Engelant, Schotlant, en Yrlant, met een gedeelte van Vrankrijk, beginnende van Calis, en eindigt met Heyflant.

De sevende Paskaart, zijnde alleen gestelt voor Schippers die achter Yrlant om willen zeilen.

De achtste Paskaart, zijnde Hispanjen, begint van Heyflant, en eindigt met de Straat van Gibraltar.

De negenste Paskaart begint van de Straat van Gibraltar en omvat de geheele Middellantsche Zee.

De riende Paskaart, zijnde Barbaria, begint van de Straat van Gibraltar, en eindigt met Cabo Verde.

De elfde Paskaart, zijnde Gunea, begint

van Cabo Verde, en eindigt met Rio de Galion.

De twaalfde Paskaart, zijnde Angola, begint van Rio de Galion, en eindigt met Cabo de Bona Esperance.

De dertiende Paskaart, zijnde een gedeelte van Oost-Indien, beginnende van Cabo de Bona Esperance, en eindigt met het Koninkrijk van Ceylon.

De veertiende Paskaart, zijnde het tweede gedeelte van Oost-Indien, beginnende van het Koninkrijk Ceylon, en eindigt met het Koninkrijk van Japan. Alzo dit het uitterste is van Indien, zo zullen wy wederom een begin maken met de West-Indische Eilanden.

De vijftiende Paskaart, zijnde de Caribische Eilanden, beginnende van Trinidad, tot de Bocht van Mexcico, en van daar tot C. Hinlopen.

De sesstiende Paskaart, zijnde alleen de Caribische Eilanden, vervat in 't groot.

De seventiende Paskaart, zijnde Brasilien, beginnende van C. Hinlopen tot Terra Nova, en overstekende begint weder van Coro, en eindigt met Parnambuco.

De achtiende Paskaart, zijnde het tweede gedeelte van Brasilien, beginnende van Parnambuco, en eindigt met C. de S. Antonio.

De negentiende Paskaart, zijnde het zuidelijkste deel van Brasil ofte America, beginnende van C. de S. Antonio tot door de Straat van Magellanus in de Zuyd-zee, en eindigt met de B. de Tongoy.

De twintigste Paskaart, verthoont de Zee-kusten van Chili, Peru, Hispania Nova, Nova Granada, beginnende van B. de Tongoy, en eindigt met California, zijnde het uitterste tot noch toe van ons bekend.

Kort

KORTE VERKLARINGH

der afdeelingh, gestaltenis, ende eigenschappen des

AERD T B O D E M S.

Odt de eeuwige en almachtige heeft, in 't begin door sijne wijsheit, de gheele werelt niet geschapen; en de Aerde met de Zee in een ronde forme Kloots-wijs t'samen gevoeght, (als het swaerste) in 't Centrum, of de middelpunct gestelt, als in de nederste plaets; den Hemel als een tent, met onmetelijke wijdt, daer over en omgespannen, deselve met vele en heerlijke lichten, als Son, Maen, Planeten, en andere Sterren sonder ghetal, tot des menschen dienst vergiert. En op dat de aerde den mensche en andere aerdsche dieren tot een bequame woonplaets soude dienen, en door haer menighvuldige vruchten de selve voeden en onderhouden, heeft hy die boven de wateren verheven, en de Zee haer plaets in de diepten alsoo geordineert, dat sy de aerde met haer kromten allenthalven omvangende, deselve onderscheyt en affondert in drie besondere deelen ofte groote vaste landen; over welke de Lantbeschrijvers (gelijck de Astronomi over den Hemel) stellen vijf Circulen; als den Aequinoctiael, alsoo genaemt, om dat dag en nacht over den gantschen Aerdbodem even lanck zijn wanneer de Son komt in desen Circkel, 't welck geschiet ontrent den 21 Martij, en den 23 Septembris. Dese Circkel werdt oock genaemt de Aequator, ofte Evenaer, en van de Nederlantsche zeevaarders Middellinie, om dat sy het superficies of oppervlack der Aerden deelt in twee even gelijke deelen, waer van 'eene streck na 't noorden, en 't ander na 't zuiden, en is also 't rechte midden tusschen de noorder en zuider Aspunten, of Polen der werelt. De tweede wort genaemt Tropicus Caneri; Sonnewend des Kreefts, om dat de Son wanneer zy komt aen desen Circkel ontrent den 21 Junij, sich begint te keeren na den Aequator; en is als dan de langhste dach voor den genen die benoorden, en de kortste dach voor den ghenen die bezuiden den Aequator wonen: dese Circkel is gelegen 23 graden 31² minuten noortwaert van de Middellinie. De derde wort genaemt Tropicus Capricorni, Sonnewend des Steenboks, om dat de Son wanneer zy komt aen den Circkel, ontrent den 22 December, begint te keeren en klimmen na den Aequator; en dan is 't, ter contrarie als voren, de kortste dach voor die benoorden, en de langhste voor die bezuiden de Middellinie wonen: en dese is gelegen 23 graden 31² minuten bezuiden den Aequinoctiael. De vierde is ghenaemt Circulus Arcticus, de Noorder Circkel: en de vijfde Circulus Antarcticus, de Zuider Circkel: Dese leggen 23 graden 31² minuten de eene van de noorder, en de andere van de Zuider Pool of Aspunct, en worden door 't omloopen des Hemels beschreven van de Pole des Zodiaecks ofte Sonnewegs. De oude en geleerste Astronomi hebben door Circulum Arcticum verstaen, niet alleen desen voorschreven, maer soodanigen Circkel, wiens halve Diameter even soo veel is als des Pools hoogte van yeder plaets, begrijpende altydt alle die Sterren die voor yeder lants hoogte nimmermeer onder gaen; daer over dese Circkel in alle landen, die in latitudo ofte-breette verschillen, verscheyden is, en desgelijcks oock van Antarcticico: Dan wy volgen met de bovengeschreven wijze de gemeene manieren der Lantbeschrijvers. En wort alsoo door de voorsyde vier laetste Circulen de Aerdbodem afgedeelt in vijf groote lantstrecken, by den Grieken Zonas, dat is riemen, genaemt, om dat zy in ghelijckenisse van riemen ofte banden rontom den kloot der aerden loopen. De eerste der selver is besloten binnen den Noorder Circkel, en wert genaemt de Noorderse koude Lantstreke. De tweede wert genaemt de Zuiderse koude Lantstreke, loopende rontom den Zuyder Pool binnen den zuider Circkel. De derde, zijnde de middelste onder die alle, wort genaemt de dorre en heete Lantstreke, en is gelegen tusschen de Circulen des Kreefts en des Steenboks. De vierde is gelegen tusschen den noorder Circkel en den Circkel des Kreefts, en wordt genaemt de getemperde Noorderse Lantstreke. De laetste, genaemt de Zuiderse getemperde Landtstreke, is gelegen tusschen den Circkel des Steenboks en den zuider-circkel. De oude Philosophen en Landtbeschrijvers hebben gemeent, dat van dese vijf de twee getemperde alleen bewoont waren, en van de andere drie, de twee koude niet bewoont en konden werden om de groote en onverdragelijke koude, en de

dorre heete lantstreecke om de brandende hitte der Son. Maer de tijdt heeft eindelijk de waerheid van sulcks in 't licht gebracht: want men bevonden heeft ontrent 150 jaren herwaerts, dat zy al t'samen bewoont zijn, doch de koude alderminst, gelijck Groenlant, Yslandt, Laplandt, de uiterste einden van Noorwegen, en diergelijke landen. Alsoo heeft men oock bevonden door ervaringsghelijck, nocht soo brant gelijck d'oude ghemeent hebben: want aldaer seer veel heerlijke, vruchtbare en volckrijcke landen en Koninckrijcken gevonden worden, als Guinea, Ethiopien, Arabien, Oost-Indien, de vermaerde eilanden Sumatra, Java, en Molucquen; als oock Brasiliën, Peru, Nieu-Hispanien, en andere diergelijke landen.

Om de gelegenheit der landen recht te verstaen, moeten men weten dat de Landtbeschrijvers de selve rekenen na graden der lengte en breette. De breette der plaetsen (welk altydt even is aen de Polus hooghte, wordt getelt van de Middellinie af tweederlei, noortwaert of zuidwaert, tot den getale van negentigh toe. De lenghte wordt ghetelt van de Meridiaen, die loopt over de Pico de Teyda in 't eiland Teneriffa, langhs de Middellinie oostwaert aen; tot den getale van 360. Als by exempel, Amsterdam is ghelegghen 52² graden van de Middellinie noortwaert, 't welck is de breette ofte Polus hooghte der selver stede, en in de lenghte 23 graden, om dat de selve neffens alsulcken graet des Aequinoctiaels respondeert, te tellen van de voornoemde Meridiaen af. De Cabo de bona Esperança is gelegen op de breette zuidwaert van 34² graden, en in de lenghte van 42 graden. De landen ofte steden die gelegen zijn onder de selfde lenghte, hebben altyt op een tijt en oogenblik gelijckelijck middagh, en gelijcke ure des daeghs: als wanneer het te Amsterdam middagh is, so is 't oock van gelijcken middagh tot Bergen in Noorwegen, te Lions in Vranckrijck, tot Algier in Barbaryen, en diergelijke plaetsen in een lenghte gelegen. Maer die onder verscheide graden der lenghte zijn gelegen, die verschillen oock in de rekening der uren; so dat wanneer 't middagh is in de voornoemde plaetsen, soo is 't tot Bantam in 't Eiland Java 7 uren en 12 minuten na middigh, om dat de selve stadt 108 graden in lenghte oostelijcker gelegen is, want het verschilt alle 15 graden een ure: maer de stadt Lima, gelegen in Peru, is 't ses uren voor de middagh, om dat de selve stadt ontrent 90 graden in lenghte weitelijcker is gelegen als Amsterdam. Alsoo oock die onder gelijcke breette ofte Polus hooghte zijn gelegen, hebben altyt gelijcke lenghte der dagen en nachten: alsoo te verstaen dat het by den ghenen die aen de zuidzijde van de Middellinie wonen, de kortste dach is, als wy de langhsten hebben: ghelijck zy den Winter als wy den Somer hebben; en wederom ter contrarie. Maer die onder ongelijke breette en Polus hooghten zijn gelegen, hebben ongelijke lenghte der dagen en nachten: want hoe veel een plaets meerder van de Middellinie is ghelegen, hoe grooter aldaer de langhste en hoe kleinder de kortste dach is. Als by exempel, die onder den Aequinoctiael wonen, hebben het geheele jaer door de daghen en nachten even langh, sonder veranderingh. Die wonen op de breette van 30 graden, hebben den langhsten dach by na van 14 uren: Op de breette van 50 graden, heeft de langhste dach stijf 16 uren. Onder den noorder-circkel, die wy Circulus Arcticus noemen, gaet de Son op den langhsten dag niet onder den Horizon. Op de breette van 70 graden, gaet de Son niet onder in 64 dagen: en alsoo vervolgende vermeerderen de langhste dagen tot onder den Polus, daer in 't geheele jaer niet meer dan een dach en een nacht is, durende elck een half jaer. Voorders wordt de gantsche Aerdbodem huidendaeghs ghedeelt in twee groote vaste Landen en Deelen, *Antiquam* ofte Oude; en *Novam* ofte Americam, de nieuwe Werelt. Het eerste genaemt de oude Werelt, om dat het alleen den Ouden bekend is geweest, hebben de oude Landtbeschrijvers weder gedeelt in drie deelen; namelijk, *Europam*, *Asiam*, en *Africam*.

EUROPA, soo eenige willen segghen, heeft sijnen naem van een dochter des Konings Agenors van Syrien, by Jupiter ontschaect, 't welck by andere wort gehouden voor fabuleus, meenende dat de oorspronk van dese naem onbekent. De palen van Europa zijn in het westen de

grootte Zee, in 't zuiden de Middellantsche, in 't oosten de Archipelago, Pontus Euxinus, de Palus Meotis, en een rechte linie van daer opgaende naer 't noorden tot de riviere Dwyana, van waer Europa voorts met de Ys-zee bespoelt wort. Hoewel dit Landt seer klein is, ten aensien van de andere deelen des Aerdkloors, soo is 't nochtans altydt om sijn sonderlinge deughden boven alle andere landen geprefen, en voornamentlijk om de gesontheit en natuerlijke getempertheit van de locht, vruchtbaerheid van het aertrijk, en overvloedigheyt van allerlei lijfchocht; zijnde bewatert met veel schoone rivieren, en begaeft met veel heete en koude water-aderen ofte baden, die krachtig en bequaem zijn om verscheide krankheden te verdrievē. Daer wassen geen speceryen noch kostelijke steenen, maer overvloedigh veel koorn, wijn, en allerlei schoone boomvruchten. Weinig wreede en schadelijke beesten zijnder, maer tamme dieren in meerder menigthe en schoonder dan ergens. Doch daer dit lant meest op roemen magh, is de groude menigthe van sijn schoone welgebouwde en volckrijcke Steden, die hier ongelijk meer in getal zijn, als in d'andere deelen des Aerdrijks. Europa heeft eertijts, door de Monarchie der Grieken en Romeinen, als een Coninginne geheerscht over de Landen van Afsien en Afrijcken; gelijk sy noch hedensdaegs doet door de Moscoviten en Turken, van gelijken door de Castilianen, Portugezen en Hollanderen; die over veel plaetsen, landen eilanden, en machtige steden in de selve domineren, en byna geheel Americam onder hare gehoorfaemheit brengen.

SPANJEN is 't westerse, en daarom oock 't eerste Coninckrijk van Europa, van sijn inwoonders ghe-noemt Espanna, welke naem soude gekomen zijn gesamentlijk met het volck van seker lantschap in Asia, eertijts geheeten Pania, na Pan die daer Heere was. Spanjen is aen alle de vier zijden bepaelt met de Zee, behalven aen de noordoost-hoek, die met de Pyreneische bergen beset is, tot een afscheyt van Vranckrijk. 't Is een wonder gezegende landou, soo van vruchtbare gront, als van goede ghefonde locht, daarom is 'er oock doorgaens soo schoonen gewas van Oly, Suiker, Vijgen, Rosijnen, Oranjen-appelen, Limoenen, Citroenen, Granaten, Kappers, en medicinale kruiden; en hoven al soo krachtigh en delicate Wijnen als ergens. 't Wereltlijke regement van Spanjen bestaet by den Coningh, die nochtans geen gewichtige saken besluit sonder advijs van de twaelve, die onder malkander den hooghsten Raet maken. De Kerckelijke regeringe bestaet by de Aerts-Bisschoppen en Bisschoppen: de eerste zijn 10. in getale, d'ander meer dan 50. Spanjen is by onse tijden onder een Coning geraeckt, dan in 800. jaeren te vooren noit gesien was, begrijpende niet te min 16. verscheide Rijken, als in de Spaensche Tijtels des Coninghste sien is: doch zijn Castilien, Arragon en Portugael de voornaemste, onder welke alle d'andere 'thuis behooren.

Castilien wort ghemeenlijk in Oud en Nieu gedeelt. Van het oude is Burgos de hoofdstadt, voorts leit 'er Valladolid, een lustige welgelegene stadt, daer de Coninghen dickwijls Hof houden; Salamanca, daer de hooghste Schole van Spanjen is, en meer andere. Nieu Castilien heeft tot sijnne hoofdstat Toledo, een groote stercke en voortreffelijke stadt, die self een Coninckrijk maect. Twaelf mijlen van Toledo, leit de vermaerde genoeghlijke plaets van Madrid, ordinaris Hof van de Coning; en vijf mijlen van daer, by het vleckjen Escorial, leit het heerlijk klooster S. Laurens, een uitnemenet schoon gebou, dat men reket voor 't achtste wonder des werelts.

Arragon heeft sijn naem van de *Provincia Tarraconensis*, in welke het gelegen is, ofte van de stadt Tarragona. Sijn hoofdstadt is Saragossa, voortijts *Cesar Augusta* geheeten, gelegen op den vloet Ebro. Midden in dit Rijk leit Monson, daer de Coningh alle drie jaren eens in persoon verschijnen moet, om sijn inkomst te ontfangen.

De derde kroone van Spanjen begrijpt de Coninckrijcken van Portugael en Algarven. Portugal is alderlaetst met d'andere Spaensche Rijken vereenicht. Men hout dat het de Koningh jaerlijcks inbracht twee millioenen Ducaten, welken rijkdom meest spruit uit den grooten handel die de Portugezen drijven op Guinea, Brasil, en Portugaels Indien; maer doch is het Landt in sich selfs oock vruchtbaer, ghevende veel wijnen, oly, en andere waeren. De hoofdstadt van Portugal is Lisboa, gelegen op den vloet Tajo, een heerlijke en geweldige Koopstads.

VRANCKRYCK, het edelste, vruchtbaerste, en machtrijckste Coninckrijk van Europa, heeft sijnen naem van de Vrancken, vnlckeren van Hooghduitslant, die het over 1200. jaeren begoft hebben te vermeerderen. Om dit Coninghrijk te bepalen, treckt men in 't noorden een linie, van Calis af tot de vryheit van Straesburgh toe; wel-

ke linie die van Artois, Henegou en Lutzent urgh liggen laet aen de slincker handt. In 't westen stoot Vranckrijk aen de Aquitanische Zee, en ten deele aen de Pyreneische bergen, die het vast maecken aen Spanjen; in het zuiden paelt het aen de Middellantsche Zee; in het oosten scheiden 't de Alpes van Italien; de bergh Iura van Switserlant, en de Rijn van Hooghduitslant. Dese landouwe gheeft overvloedigh veel tarwe, en alle andere soorten van koorn: wijnen vint men hier veelderhande, en met fulcken menigthe, dat niet alleen het lant selve, maer oock Engeland, Schotland, Nederland, en veel andere quartieren van die overvloedigh voorsien worden. In de zuider ghewesten van Vranckrijk wass veel oly, vijgen, sastraen, en weed oft pastel; daer is doorgaens veel vee; men vint 'er veel zout, vlas, en kennip. In dit Coninghrijk zijn 14. Aerts-Bisschoppen, en over de hondert Bisschoppen. Het wort afgedeelt in acht Parlamenten oft hooge Hoven, aen de welke gaen de appellen van de 21. Hoofst-Provincien daer inne begrepen. De selve Parlamenten hebben hare residentie in de steden van Parijs, Ronanen, Rennes, Bordeaux, Tholouse, Grenoble, Aix, en Digion. By onse tijden heeft de Coningh Henrick de Grootte van onsterffelijcker memorie aen de Kroone gehecht sijn souverain Prinschap van Bearn, en aldaer een negende Parlement opgerecht in de Stadt van Pan.

ITALIEN, dat vele voor 't schoonste Landtschap des werelts houden, soude sijn naem hebben van de Coningh Italus van Sicilien, die de Inwoonders aldererst geleert heeft het lant bouwen. De palen van Italien zijn in 't westen, en ten deel oock in 't noorden, de Alpes met den vloet Varo, die dit lant afscheyden van Vranckrijk, Duitschlant, en Switserlant: voort is 't rontom bespoelt met de Zee. De bergh Apenninus is gelijk als het ruggbeen van Italien, deelende 't selve in de lengthe by na over mits, van de Alpes af tot aen de Zee van Sicilien. Italien heeft doorgaens een gefonde wel getemperde locht, sijn gront is wonderlijk vet en vruchtbaer, gevende overvloedigh veel koorn, boomvruchten, en allerlei kruiden, veel uitnemende goede wijnen, oly, en vlas, de beemden zijn vol tamme, de bosschen vol wilde dieren, de bergen met veelderhande metalen en steenen doorwassen: men vint 'er veel schoone baden, veel schoone visrijke wateren, veel heerlijke welgeboude en machtige steden; kort om, dit Lant is de rechte Lusthof des werelts. In Italien zijn 28. Aerts-Bisschoppen, en meer dan twee hondert Bisschoppen; met noch veel heerlijke steden, van welke de voornaemste zijn: Roma, Napels, Florensen, Venerien, Genua, Milanen, Bolonien, Ravenna, Cremona, Pavia, Padua, Verona, Vicenza, Mantoua, Siena, Lucca; Ancona en Livorno zijn der twee voornaemste havens. Messina en Palermo leggen in Sicilien. De Eilanden van Italien sijn voornamelick drie: Sicilien, Corsica, en Sardinien, behalven andere kleine.

DUITSLANT, het grootste Landtschap onder eenen naem en sprake van gantsch Europa, wordt by den Latijnen gheheeten *Germania*, de inwoonders selve noemen het *Deutschland* / de oorake is onseker. De palen van Duitslant strecken huuden veel wijder als ten tijden van Ptolomæus, want in 't Westen passeert het den Rijn, en stoot aen de Fransche Landen van Loreinen en Bourgondien; in 't Zuiden streckt het over den Donau tot aen de Alpes, die het afscheiden van Italien; in 't Oosten paelt het aen Pruissen, Polen en Hungarien; in 't Noorden aen de Noortzee, Denemercken, en de Oostzee. 't Is welgheoeffent en volckrijk, sijn gront niet min ghe-noeghlijk als vruchtbaer; 't heeft een soete ghesonde locht, en overvloedigh veel wijngaerden, die uitnemende goede wijnen voortbrengen. De Bosschen en velden zijn vol wilde en tamme beesten, de rivieren en andere wateren visrijk: Men vindt 'er veel schoone fonteynen, en ghesonde badstoven; veel Mynen van yser, stael, kopertin, loot, goudt en silver. Duitslant wordt ghedeelt in Hoogh- en Neder-duitslant. Hoogh-duitslant noemen sy het ghene dat naest de Alpes leidt, en begrijpt dese navolgende Landtschappen: Elfaz, Swaven, 't Palsgraefschap aen den Rijn, 't Coninckrijk van Bohemen, dat, al gebruycken zijn inwoonders een andere tale, nochtans in Duitslant belloten is, en heelt onder hem drie landtschappen, te weten, Marnhern, Silesien, en Lauffnitz. Het Graeffschap Tirol, Steyrmarch, Carnten, en Carniola, ofte Crayn. Neder-duitslant begrijpt de Aerts-bidommen Mentz, Trier en Coln, het Landtgraeffschap van Hessen, de Vorstendommen Saxen, Pomeran, Mekelenburgh, Meyssen, Thuringen, Gulich, Cleef en Bergh, met de landen daer aen dependerende. Het Marckgraeffschap van Brandenburg, Westphalen, en het Graeffschap van Oost-Vrieslant.

De **NEDERLANDEN**, die ten tijde der Romeinen meest waren begrepen in *Gallia Belgica*, zijn huidensdaeghs gedeelt in seventien Landtschappen, palende in het westen en zuiden aen Vranckrijk; in 't oosten aen den Rijn ofte Mase; in 't noorden aen den Oceaan. De locht van dese landen is grof en vochtigh, maer gesont en bequaem; de gront doorgaens effen en vlack. De Nederlanden zijn seer vruchtbaar van koorn, en veelerhande aert en boomvruchten; men wint'er overvloedigh veel vlas, kennip, meede; en men weit'er veel Vee: maer de principale rijkdom van het landt bestaet meest in de vischerye en schipvaert, in welke d'Inwoonders alle andere natien te boven gaen. Dese seventien landen staen ten deele onder 't huys van Bourgondien, ten deele zijn sy vry ende worden gheregeert in forme van Republique. 't Huis van Bourgondien besit de Hertogdommen van Brabant, Limburgh, en Lutzenburgh, en een quartier van Gelderlandt, 't Marckgraefschap van het H. Rijk aen de Schelde, de Graefschappen van Vlaenderen, Artois, Henegou, Namen, en de Heerlijkheit van Mechelen. De vrye vereenighde Nederlandtsche Provincien zijn dese: drie quartieren van 't Hertogdom Gelderlandt, en 't Graefschap Zutphen, de Graefschappen van Hollandt en Zeclant, en de groote Heerlijkheden van Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, en Groeningen.

SWITSERLANDT paelt in 't zuiden aen Italien; in 't oosten aen het Graefschap Tirol; in 't westen aen Savoyen en Bourgundien; in 't noorden aen Elfaz en Loreynen. 't Is een lant dat midden in de Alpes leit, en daerom gehouden wort voor het hoogste lant van Europa, tamelijk goet en vruchtbaar; vry, en ontsien van alle zijn geburen, verdeelt in verscheiden Cantons, die sy Orten noemen. De voornaemste steden zijn Zurich, Bern, Lucern, Basel, Friburg, Baden.

't Graefschap van Walles, daer van Sitten de Hoofstadt is, en het lantschap van de Grifons ofte Graubunders, hebbende Chur tot een Hoofstadt, zijn al over lange in verbont met de Switsers, en beschermen malkanderen tegen hare gemeene vyanden.

POLLEN paelt tegen het westen aen Silefia; heeft voort tot geburen de Pruisen, Littauwers, en Hungaren; is een seer vruchtbaar landt van allerhande granen. De hoofstadt is Cracou, gelegen aen de Weixel. Niet verre van daer zijn Mynen van sout. De besonderste Waren die uit Polen in andere landen gevoert worden, zijn tarwe; rogge, vlas, wasch, wagenfchot, klaphout, en loot.

DENEMARKEEN is een tamelijk groot en wijt; streckent Coninckrijk, wonderbaerlijk doorfeden en gedeelt van de Zee. Zijn uiterste lantschap is Jutlant, eerijs Cimbria Chersonesus genaemt. Dit landt sloot in 't zuiden aen Duitslant, zijnde voorts bepaelt met de Zee, meestendeel vruchtbaar en koornrijk, behalven in 't noorden, daer 't sandigh en dor is. Men brenghet uit Denemarken overvloedigh veel ossen en paerden, veel boter, roet huiden, en vis. De Hoofstadt is Coppenhaven, daer de Coninck sijn Hof houdt, en een hooge Schole is.

NOORWEGEN paelt in het oosten aen Sweden, zijnde voorts omringht met de Zee. De wester en zuider quartieren van het lant sijn tamelijk wel getempert, maer in 't noorden is 't aerdriek onvruchtbaar, en niet machtigh sijn Inwoonders te voeden. Uit Noorwegen komt overvloedigh veel stockvis, veel kostelijke pelteryen, huiden, traen, teer, masten, sparren, deelen, en meer andere forteringh van hout.

SWEDEN sloot in 't westen aen Noorwegen; in 't zuiden aen Denemarken; in 't oosten aen de witte Zee en Moscovien; in 't noorden aen de Yssee. Dit Coninckrijk is een van de vruchtbaarste quartieren van 't noorden, en geeft veel koorn, honigh, wasch, pelteryen, huiden, roet, silver, stael, loot, yzer en koper. De hoofstadt van het Rijk is Stockholm, daer de Coning sijn Hof hout.

MOSCOVIEN heeft tegen 't noorden de zee Petzorke; tegen het oosten de Tartaren; tegen 't zuiden de Turcken; en tegen het westen de Littauwers, Lijflanders en Sweden. De Hoofstadt deses landts is Moscou, daer de Grootvorst (die van sijn onderfaeten Kaiser van Russen wert genaemt) Hof houdt. De principaelste Waren die uit Moscovien in andere landen gevoert werden, zijn vlas, hennep, wasch, elants, en ossenhuiden, veelerhande kostelijk velwerck en pelteryen, traen, en gesoute vis.

LYFLANT paelt in 't oosten aen wit Russenlant of Moscovien; in 't zuiden aen Samogitien, dat een deel is van Littau; in 't westen en noorden aen de Oostzee. De Hoofstadt is Riga, niet verre van de mondt des vloets Dwyna geleghen. 't Geeft veel honigh, wasch, asschen, peck, teer, en vellen.

HONGARIEN heeft voor geburen aen 't oosten

Moldavia en Walachia; aen 't zuiden Bosnia en Croatia; tegen 't westen Oostenrijk; en tegen 't noorden Polen. De gront is uitnemende vruchtbaar van koorn, wijn, en allerhande nootdrift, 't vee is'er soo overvloedigh veel, dat men de ossen en schapen met menigthe sent na Duitslant en Italien. Men vint'er veel Mynen van goud, silver, koper, yzer en stael.

SLAVONIEN is bestoten tusschen Hungarien, Italien, de Golfe van Venetia en Griekenlant: begripende Liburniam, Croatiam, Bosniam, en Dalmatiam. Een groot deel daer af besit de Turck, een ander deel de Keiser van Duitslant, het overige aen de Zee gelegen, is onder 't gebiet van de Venetianen.

GRIEKENLANT, eertijts een moeder en voederster van alle geleertheit, maer nu een slavinne der ongelovigher Mahumetisten, en een woonplaets der Tureksche Keiseren, werdt aen het noorden bepaelt met Bulgaria en Servia; en voort aen het westen, zuiden en oosten met de Zee omgeven. De Waren die uit Griekenlant in andere landen gebracht worden, zijn goud, silver, koper, koperroot, veelerhande verwen, wijnen, oly, fluweelen, damasten, en Turcksche grofgreinen. Grieken heeft ontallijke veel Eilanden, onder welke het grootste en vermaertste is Candia, eerijs Creta geheten, gevende seer kostelijcke en edele wijnen, moscadel en malveley, corinten, scharlaken-verwe, zuiker, kristal, kottoen hockevellen, oly, honigh, wasch, en medicinale kruiden.

De voornaemste Eilanden van Europa, leggende in de groote Zee, zijn Groot Brittaunien, Yerlandt en Yslandt, Groot Brittaunien (dat voor eenige jaren geluckighlijk onder een eenige Scepter vereenicht is geweest) was voor henen gedeelt in Engellant en Schotlant.

ENGELANT, 't welck met Schotlant het grootste Eilant van Europa maect, dragende overvloed van goede tarwe, en andere granen, en bewatert met veel visrijke rivieren; heeft menigthe van goede zee-havenen; oock Mynen van goud, silver, loot yzer, en besonder van veel kostelijk tin: veel soorten van beesten (dienende tot onderhout des menschen) zijnder, en insonderheit groote menigthe van sijne woldragende schapen, het welck in der waarheit het rechte gulden Vlies van dit Coninghlijk Eilant is. De Hoofstadt van ganck Engellant is de heerlijcke stad Londen, gelegen aen den vloet Teems, met een brugge daer over, die men hout voor de schoonste van Europa. Van daer komen veel soorten van wolle laeckenen, fassraen, rin, loot, tarwe, gerste, bier, gedrooghde haring, en steenkolen.

SCHOTLANT, rontomme met de Zee omgeven: behalven aen 't zuiden, daer 't aen Engellant paelt, is niet soo vruchtbaar, heeft nochtans wat tot onderhout des levens dient. De hoofstadt is Edenburgh. Schotlandt geeft uit veel soorten van grove wolle laeckenen, wolle, mout, vis, huiden, en steenkolen.

YERLANDT is seer broeckachtigh en waterigh, heeft goede vette weiden, oock overvloed van tamme en wilde beesten. Dit Eilant heeft een gesonde locht, draeght niet dat fenijngh is. De Inwoonders zijn een rou wilt volck, doch door de conversatie en gebiedt der Engelschen worden sy meer en meer getemt. 't Lant is grasrijk, en met veel kudden van koeyen en schapen beflagen, doch zijn wat kleinder dan die van andere landen.

YSLANT is ontrent hondert duysche mijlen lang, meestendeel ongebout en berghachtigh, in de valleyen is 't vee en grasrijk, daer en wast geen koorn, of ander boomte dan bercken en genever-boomen. De Inwoonders maken broot van gestoote vischen, plegen water te drincken, dan mengen 't nu met koorn, welck haer van buiten gebracht wort. Sy wonen meest in spelonken, en houden de bergen voor hare steden, maken de huizen van visgraten. De Oosterlingen handelen veel op Yslandt, en mangelen hare waren tegen solfer, gedrooghde vis, roet, boter, vellen van wilde en tamme beesten, witte valcken, paerden, en meer andere waren. In dit landt zijn twee Bisdommen, Holen en Schalholt, die sommighe kloosters onder haer hebben. Men vint hier, en in de andere Noortsche quartieren seer veel witte beeren, die uitermaten sel zijn.

ASIA, het tweede deel der oude werelt, wort in het westen van Europa afgefondert door de rivieren de Don en de Dwina; van Africa door de engte, tusschen de Middellantsche en de Rode Zee; oostwaert streckt het aen de Chinese of Eoische, noortwaert tot de Scytische, en zuidwaert tot aen de Indische Zee. Het gaet Europa en Africa, gelijk oock alle andere deelen der werelt, in grootte, rijkdom, menigthe van speceryen, edel gesteenten, dierbare peerlen, en andere kostelijckheit verre te boven. Dit deel der werelt is van alle voorige tijden het aller-vermaertste geweest; want hier zijn eerst gesprooten alle

alle heerschappyen, daer by de werelt is geregeert ghe-
weest. De mensche is aldaer eerst van Godt geschapen, in
den Paradijs gestelt, van den Satan verleit, en door Chri-
stum onsen Saligmaker verlost. Ook zijn alhier geschiet
meest alle geschiedenissen des Ouden, en verre het mee-
stendeel des Nieuwen Testaments.

Alle de landen van Asia werden afgefondert in ses dee-
len; van welke de Grootvorst van Moscovien een deel
besit; het tweede is onder de tirannye des grooten Turcx;
het derde onder het geweld der Tartaren; het vierde on-
der de heerschappye des machtigen Koninx van China;
het vijfde zijn de rijke landen van India; en het sesste is
onder 't gebiet van den Sophi, ofte Koningh van Persen.
Oock behooren tot Asia een ontallijcke menigte van Eil-
landen, onder welke de voornaemste zijn, Cyprus in de
Middellantsche Zee, voorts in de Indische Zee, Zeylan,
Sumatra, Java, Borneo, Celebes, Moluccen, Banda, Gi-
lolo, Luconia, en Iapan.

Van Moscovia hebben wy geseid in de beschrijvingh
van Europa, alsoo 't meeste deel van 't selve in Europa ge-
legen is.

Het ghene de groote Turck in Asia besit, zijn alle de
Landschappen van Natolia, (eertijds klein Asia genoemd)
klein Armenia; en een deel van groot Armenia; Diarbeck,
(eertijts Mesopotamia) Syria, en een groot deel van Ara-
bia. De voornaemste Koop-steden deser landen zijn, Tra-
pessonda, Aleppo, met hare Zeehaven Tripoli, Amon, Da-
masco; met hare zeehaven Baruti, en Mecha. Dese lan-
den geven menigte van zijde, fluwelen, damasten, Turk-
sche grofgreinen, kottoen en scharlaken-verwe. Het ove-
rige deel van Arabia, is onder verscheide Koningen, daer
in leit de vermaerde stadt Aden: van daer komen seer
schoone peerlen, oprechte balzemoly, wierook, myrrhe,
en diergelijcke waren.

TARTARIEN werden met eenen name genoemd
alle de landen, geleghen, met een wijd en woest begriip,
oostwaert van de Oosterse Oceaan, tusschen de Noor-
dersche Yssee en de Zuiderse Landen, als China, het
deel van India buiten den Gangem, de riviere Oxus, de
Caspische en Meotische Zee, tot aen Moscovien west-
waert. De Inwoonderen heeten Tartaren, welke zijn in
't gemeen sterke, stoute, en moedige luiden, die lichte-
lijk hongre, hitte en koude lijden kunnen. Zy hebben
geen steden, dorpen nocht huizen, maer wonen by rot-
ten en vergaderinghen (die zy hordas noemen) met wijs,
kinderen en vee (in hutten en tenten op 't velt) nu hier,
morgen elders, daer zy goede weiden voor hun vee, als
ossen, schapen, paerden, en kamelen, van welcks vleesch,
bloet en melck zy hun geneeren. Haren Prince, een van
de machtighste Potentaten der aerde, noemen zy Cham
(dat is, Vorst) dien zijn sy met sonderlinge gehoorfaem-
heit onderdanigh.

CHINA, welck geacht wort het grootste, machtig-
ste, en rijkste Coninckrijk van de geheele werelt, is be-
slooten aen het oosten en zuiden met den Orientaelschen
Oceaan; die de Ouden hebben genoemd *Mare Eousm*; aen
't westen met India, en Bramas; en aen het noorden paelt
het aen Tartarien, daer 't de Koningen afgescheiden heb-
ben met een overwonderlijcken muur van 400 mijlen
lanck, tusschen 't geberghte opgebout. Het is gedeelt in
vijftien Koningrijcken ofte groote Provincien, die heb-
ben elck bysonder een eigen Prince ofte Koning, die we-
der alle eenen oppersten Koningh over haer onderdanigh
zijn; die vermach (na het seggen van de Portegezen) te
velde te brenghen meer als 300000 mannen te voet, en
20000 te paerde. 't Is uitnemende vruchtbaer van veler-
lei granen, van vee, tam en wilt: heeft oock Mynen van
eedel gesteenten, gout, koper, yzer, stael en peerlen, en in-
sonderheit is daer groote menigte van zijde; begriipt ve-
le groote machtige Steden, en die volckrijk. Van de
groote en heerlijke stadt Paquin (daer den Koningh resi-
deert) worden byna ongelooflijke dinghen gheschreven.
De inwoonders zijn kloecke seherpsinnige luiden, en seer
subrijle hantwerkers; maecten wagen, met welke men
overlant, gelijk met schepen in de Zee, zeilt. De kunst
van Druckerye en van het gheschut is by haer veel ouder
dan by ons. Zy hebben goede burgerlijke wetten naer
welcke zy leven; maer rechte kennisse van God ontbeeren
zy, want het zijn Heidenen, aenbieden Son, Maen, en
andere afgoden, ja den duivel selve, op dat hy haer geen
quaet doe. De voornaemste waren die nyt China komen,
zijn gout, eedel gesteenten, peerlen, muscus, rhabarbarum,
de wortel china, porceleinen, groote menigte van
zijde, suiker, rijs, kattoenen, lijnwact, en veelerlei gra-
nen.

INDIEN, geleghen tusschen Persen 't gheberghte
Tauri, China, en de Indische Zee, is (na 't getuigenisse al-

ler Scribenten ('t beste en edelste Landt op den Aerdbod-
em, of dat de heerlijckste en allerbeste vruchten voort-
brenghet, soo wel die tot nootdrift als tot lust der men-
schelijcker nature dienen. Het vervult de gantsche werelt
mer sijne dierbare gesteenten en peerlen, kostelijcke spe-
ceryen, medecinale droguen en reuck-werken, alsoo dat
(indien het Paradijs nergens een plaetse hadde) dit geheele
Lant het Aerdsch Paradijs soude mogen genoemd wor-
den. Veel Koningrijcken en rijke landen zijn daer in
begrepen, als 't Rijk van de groote Mogol, het welck ei-
gentlijk Indien is, Cambaja, Orixia, Bengala, Aracan, Pe-
gu, Malacca, Siam, Tipura, Gouro, en andere. Calicut
gelegen in Malabar, plach voor weinigh tijds te zijn de
principale Hoofstade van gantsch India, 't welck nu ter
tijt Goa is: daer houden de Viceroy van Portugael, den
Aerts-Bisschop, des Konings Raet, en de Cancelarye ha-
re residentie, die over alle quartieren van Orienten (den
Koningh van Spanjen toebehoorende) gebiedten. Onder
veel vreemde gewassen en boomen die in Indien groeyen,
zijn de Arbore de Rais, en de Arbore Triste, seer wonder-
lijk. De Arbore de Rais of Wortelboom wast eerst van
onderen op als andere boomen, maer sijn tacken spreiden-
de, groeyen die vol veselen en wortelen, die nederwaerts
hanghende en wassende na de aerde toe, ten lesten daer in
vast worden en inwortelen, en met 'er tijt soo dick worden
als den eersten stam, soo dat men naelijcks de een voor
d'ander onderscheiden kan: uit welke rontsomme aen alle
zijden weder andere groeyen tot ontallijcke toe; soo
dat met 'er tijt dusdanige boomen een Italiaensche mijle in
't ronde bestaen. En niet alleen en schieten de benedenste
tacken dusdanige veselinghen en wortelen nederwaerts,
(dat van verre aen te sien is als een deel hangende koor-
den of kennip) maer oock de bovenste, alsoo dat een ce-
nige boom een dicht bosch maect.

De Arbore Triste, of droevige boom, alsoo genoemd,
om dat hy des daegs niet en bloeit, maer altyt des nachts;
een saecke wonderlijk om sien. Soo langh de Son op is,
staet dese boom als verdort, en als de Son onder gaet, siet
men niet een bloessem daer aen; maer terstont een half
uur daer na, staet die soo vol bloessem als zy mach; seer
schoon om aen te sien, en uitnemende lieflijk van reuck,
en duert alsoo den gheheelen nacht: maer soo haest als de
dagh en de Son weder komt, vallen alle de bloeyfemen af,
dat er niet een aen den boom blijft, en bedecken het aerd-
rijk, en de bladen sluiten half toe, soo dat het schijnt dat
hy verdort en uitgegaen is; sulcks duert tot den avondt
aen komt, dan begint hy weder te bloeyen als voren; en
duert alsoo her geheele jaer deur.

PERSEN, door de tweede Monarchie seer ver-
maert, begriipt vele Landen en Provincien, is een seer
machtigh rijk lant, en wort van den Sophi geregeert, die
(hoewel hy een Mahumetist is) altyt reghen den Turek
oorlogh voert om de religie van Mahumet, en dat om de
verscheiden uitlegginghen des Alcorans. Uit Persen wer-
den gebracht eedel gesteenten, Orientale peerlen, de me-
decinale steen Bezar, veel zijde werck, en seer schoone
paerden.

De edelste en schoonste Peerlen, die in geheel Orienten
ghevonden worden, en die men rechte Orientaelsche
heet, worden gevonden in de Golf van Persen, tusschen
Ormus en Bassora, op de plaetsen van Baren Caryffa, In-
salar en andere plaetsen daer omtrent, van waer zy naer Or-
mus gebracht worden. Die werden gevist door Duikers,
die daer in geoeffent zijn, tien, twaelf, twintigh en meer
vademen onder het water, en groeyen in oesteren, die de
Duikers (naect zijnde) met 'er haest op de gront grabbel-
len, en met een korf, die zy aen 't lijf gebonden hebben,
boven brenghen; in de Son gheleit zijnde, gaen van self
open, en daer in vintmen dan de peerlen.

ZEYLAN is een van de allerbeste, en vruchtbaerste
Eilanden die men op huden kent; de Aerdbodem is 'er al-
tijt groen, en de boomen met bloeyfelen en vruchten be-
laden, voortbrenghende d'aller schoonste orange appelen,
limoenen, citroenen, en diergelijcke fruiten. De aller-
beste Kaneel wast alhier met heele boschen en wilder-
nissen. Dese lieflijke vrucht is de onderste of tweede
bast des booms, wort in vierkante stucken afgesneden, is
dan aschverwigh van koleur, in de Son geleit zijnde en in
malkander gerolt, wortse root, en over drie jaren hebben
de boomen hare basten wederom als voren. Benessens
veel andere ghedierten zijnder oock menigte van Ele-
phanten, die men acht alle Elephanten, van andere landen
te overtreffen in verstant en eedelheit.

Westwaert van Zeylan legghen de Eilanden Maldi-
via, meer (soo men seydt) als elf duisent in ghetal, die
meest bewoont en sommighe om de laeghe onbewoont
zijn; daer vallen sonderlingh gheen Waeren dan Co-
quen,

quen, dat zijn Indiaensche Noten, en die in soo overgrote meenigte; dat de Inwoonders sich daer op geheel geneeren, en by nae geheel Indien mede voorzien. De bolster van dese Noten is de kennip van Indien, daer van sy kabels en allerhande touwerck maecken. Zy maken hare schepen van 't hout van desen boom, en naeyen die met de koorden van desen voorgeschreven bolster gemaect aen malkander, sonder eenen yseren nagel daer aen te gebruiken. De bladeren des booms dienen haer tot zeilen. Somma het schip met alle zijn toebehooren, en dat'er aen is, haer victualie en oock de koopmanschap daer het mede geladen wort, is van al desen eenigen Palmboom, die alle de Inwoonders van dese Eilanden onderhoudt.

SUMATRA, dat eertijts nae veeler opinie Taprobana heeft geheeten, is onder verscheiden Coningen gedeelt; van die alle is heden daeghs die van Achem verre de machtigste. Hier wast (beneffens veelerhande speceryen) menigte van seer goede peper. Oock zijnder Mynen van verscheiden Metalen, van welke de inwoonderen goet gescht gieten. Men vint aldaer seer groote Elephanten, die tam gemaect, tot den oorlogh seer bequaem zijn, sy onthouden haer in de bosschen met heele hopen. Daer vint men oock het dier Reynossero, des Elephants erfvyant, en hoewel het veel kleiner is, soo gaet het nochtan stegen hem kampen: het wet sijnen hoorn aen de rotsen, en soeckt daer mede den Elephant den buick op te rijten. Het wort van veelen gehouden voor den rechten Eenhoorn. Alles watter aen is, maer besonder den Hoorn, wert seer kostlijk gehouden tegen alle fenijn.

JAVA is seer vruchtbaer van veelerhande speceryen en Indiaensche vruchten, insonderheit wast daer groote menigte van peper. Is verdeelt onder veel Coningen, van welke de groote Mataran, die van Bantam en die van Tuban de machtigste zijn. Die aen de zeekant wonen, zijn Mahumetisten, lantwaert in noch Heidenen. Op Java hebben de Hollanders de Stad en sterke fortreffe Batavia gebout, daer eertijts Jacatra gelegen heeft; is de voornaemste Colonie, en residentie van de Gouverneur.

BANDA is een klein Eiland, doch seer vermaert; want hier alleen en op eenige kleine Eilandkens daer ontrent, wassen alle de Notemusschaten ende Folie, die met menigte over de gantsche werelt verspreit worden. De boomen aen welke de Musschaten wassen, zijn de peerboom of persickboom niet seer ongelijk alleen dat sy smalder zijn. De Musschaten zijn met drierlei basten bedeckt: de buitenste is van ghedaente gelijk de groene basten van Okernooten: als dese rijp wort, spout sy haer open, en dan sietmen een schorffe of bast gelijk een netken, 't welck om de vrucht staet, schoon root van koleur, gelijk scharlaken, lieflijk om te sien, dat van ons Folie of Musschate bloeme wort genaemt. Als de vrucht rijp is, en daer na droogh wort, scheurt de Folie, en bekomt dan een oranje verwe. De derde bolster of schelle is harder en houtachtiger dan de voorgaende, gelijk de Okernooten, alleen datse swartachtigh is, en als men die open doet, vintmen daer in de Notemusschaet. Driemaal des jaers geven dese boomen rijpe vruchten, namelijk in Augustus, in December, en de beste en meeste menigte in April. In Banda wort gevonden een wonderlijken vogel, die sy aldaer Eme noemen, zijnde bykans eens so groot als een Swaen, swart van veeren, sonder vleugelen en tonge, boven op het hoofd heeft hy een scherpte of schilt, gelijk een schilt-padde, hy beschermt en verweert sich met sijne sterke klauwen, achter uit staende gelijk de paerden. Hy stockt geheel in alles wat men hem voorwerpt, al waren het oock appelen soo groot als vuisten, en dat meest te ver wonderen is, oock gloeyende kolen en grote stucken ys. In 't jaer 1596 hebben de Hollandse schepen sodanigen vogel levende tot Amsterdam gebracht voor een besondere verwonderingh.

De Eilanden van Moluccen, gelegen onder de linie Aequinoctiael, en weinigh daer benoorden (hoewel sy klein zijn, zijn nochtan over de gantsche werelt vermaert, om de menigte van nagelen, die alleen daer wassen; en zijn vijf in getal, namelijk Ternate, Tidore, Motir, Machian, en Bachian. De boomen aen welke de Nagelen wassen, zijn gelijk de laurier-boomen van grootte en van gedaente, alleen dat de bladeren wat smalder zijn gelijk amandelen of wilge bladeren, sy hebben veel tackskens en overvloedigh veel bloemen, die in 't eerste wit, daer na groen, op 't leest root en hardachtigh zijn, en veranderen in dese vruchtken, die men Nagelen heet. Wanneer dese bloemen groen zijn, hebbense de lieflijkste reuck boven alle bloemen van de werelt. De nagelen wassen seer dicht by malkanderen in groote menigte aen het uitterste van de tackskens, ghelijck de Myrthus besikens. Dese eilanden

zijn seer sober van eetwaren; daer wast geen rijns nocht gaen; daer is oock gheen vee, dan weinigh bocken en hoenderen. Haer broot maken sy van eenige boomen en wortelen. Alleen op dese eilanden werden de Paradijsvogelen gevonden, die in wonderlijkheit en in schoonheit van pluimen alle andere vogelen ter werelt te boven gaen.

AFRICA, het derde deel des ouden werelts, wert van Europa door de Middellantsche, en van Asia door de Roode Zee afgescheiden. De voornaemste landen van Africa zijn, Barbarien, Aegypten, Biledulgerid, Sarra, 't lant van de Swarten, Abissinen, of Paep Jans lant, en Menomotapa. De Eilanden tot Africa behoorende, zijn die van Canarien, Cabo verde, S. Thomas, Madagascar, en Sacotora. Uit Africa vverden in Europa gebracht, gout, elpenbeen, ebbehout, aloë, Egyptische balsem-oly, Momic, myrrhe, anijl, pluimen, suicker gengher, dadelen; en eenige vvijnen uyt Madera, en de Eilanden van Canarien.

BARBARIA, het beste deel van Africa, heeft aen 't zuiden de bergen van Atlas; aen 't westen de Atlantische, en aen 't noorden de Middellantsche Zee. Wort gedeelt in vier Coningrijcken, als Marocco, Fez, Telefin, en Tunesi: is besproeit met veel rivieren, die, uyt de berghen Atlas spruitende, haer water in de Middellantsche Zee uit gieten. Het Coningrijk van Fez, dat verre 't machtigste van Barbarien is, heeft de naem van sijn hoofdstadt Fez, een schoone en volkrijcke stadt, ten deele met muren, en voorts met bergen en steenrotsen besloten. In dese stadt seghtmen dat seven hondert kercken zijn, van welke de hooftkerck een groote plaetse in het ronde begijpt, hebbende dertigh hooge en seer wijde deuren. Daer wassen doorgaens veel dadelen, orangie appelen, olijven, vijgen, en diergelijcke vruchten, maer niet veel korns. De inwoonders zijn witte of geele Mooren, in 't gemeen een ongeveinst en goet, maer bot volck.

EGYPTEN is van over seer vele jaren een vermaert lant geweest, soo uitnemende vruchtbaer, vvanneer maer de Nijl zijn gewoonlike loop hout, en boven de dertien cubiten over 't lant vloeyt; dat Lucanus daer van gezongen heeft:

*Een Lant met zyn gewas, naer elcks lust en begeeren,
Dat and're waren mach ja sels Inrijn ontbeeren.*

De voornoemde watervloedt begint gemeenelijck te wassen in 't beginsel van Junius, en duurt veertigh dagen: dan gaet hy weder allenghskens af, en soo haelt als'er eenigh deel van 't lant droogh loopt, begint men 't selve te bezacyen, sonder dat het of regen of eenige andere vochtigheid meer van noode heeft. De Egyptenaren zijn van outs subtyl van geest geweest, groote Sterrekijkers, en Medicijnmeesters, maer uitermaten waen-geloovigh, of superstitieus.

De Pyramiden, welke getelt worden onder de seveni wonderwerken des werelts, zijn alhier voortijts by hare Coningen opgerecht, 't zy tot eenen ydelen roem van hare groote macht en rijkdommen, of oock om het volck werckende te houden, en op dat sy haer niet souden begheven tot ledigheyt.

ÆTHIOPIA, ofte Abissinen, heeft aen het noorden Lybia en Aegypten; tegen 't westen de riviere Niger en 't Rijk van Congo; aen 't zuiden de Maens bergen; en aen het oosten de Rijken van Melinde, Magadoxo, en de Roode Zee. En hoewel daer vveinigh korn vvaft, soo draeght het nochtan veel vruchten, ons onbekent, dienende tot onderhout des levens. De Inwoonders zijn Christenen, hebben een Koningh die by ons Paep Jan, maer by haer Acegue en Negus, dat is Kaiter en Koningh genoemt wordt: hy schrijft hem selven te wesen van den gheslachte Davids: vermacht ten oorlogh op te brenghen tien hondert duisent mannen, met vijf hondert Elephanten, daer toe een groote menigte paerden en kamelen. Sy hebben een Patriarch, die sy Abuma noemen, die is Overste van de Geestelijcke: hebben kloosteren van mannen en vrouwen, maer de Monicken, gelijk oock de Priesteren gehuwt zijnde, moeten van haer eigen arbeit en ackerwerck leven. Sy vermengen het Euangelium met het Oude Testament: Besnijden beide knechtken en meiskens, en doopense met vvater en vuer, te vveten met brandtekens in hare aengesichten; en de Waterdoop wort alle jaren by haer vernieuwt. Sy houden oock de vasten, die by haer vijftigh dagen duert, met vvater en broot, en sommige met groene kruiden. Hebben daer toe noch veel meer andere ceremonien en superstitionen, te langh om te verhalen.

BILEDULGERID heeft dien naem van de Palm of Dadelboom, die met groote menigte daer vvaft. De

Inwoonders zijn bot en boertich sonder eenige goede wetten of zeden. Al haren handel bestaet in Dadelen en marmersteen, die sy met den uitlanders verruilen teghens koorn, welck hier nergens gezait wort.

Tot noch hebben wy kortelijck overloopen de voornaemste landen des ouden werelts: volght nu de nieuwe werelt of America, welck wy in de afdeelingh des geheelen Aerdtbodems stellen te wesen het tweede deel, en dat in 't gemeen voor het vierde deel der werelt gestelt wort. Dit lant is den Ouden onbekent geweest, en gevonden in den jare 1497. van Americo Vespucio Florentija, naer wien 't oock America gheenoemt wort. Hoewel dese eere niet sonder reden wort toegeschreven Christophoro Colombo Genevoys, die het in den jare 1492 eerst ontdeekt hadde. Het mach byna in twee Eilanden gedeelt worden: want het alleen met eenen smallen hals by Panama en Nombre de Dios ghehecht is. Het noorderdeel begrijpt Nieuw Spanjen, Florida, Virginia, Nieuw Nederlandt, Nieuw Vranckrijk, Nieuw Engelant, Canada, en Terra Nova. Aen 't noorden is 't noch onbekent. 't Zuidelijcke begrijpt Guajana, Castilia del Oro, Peru, Chili, Brasilien, Paraguay, en meer andere Provincien.

NIEU SPANJEN begrijpt veel Provincien en volcken van verscheide Talen. De Hoofstadt deses Lants is Mexico, een Koningin van alle des nieuwen werelts steden. Voor de aenkomste der Spanjaerden aldaer; werden daer getelt wel seventigh duisendt huizen, en was gelegen in 't midden van een groot Meir of staende water, by na gelijk Venerien: Maer Ferdinandus Cortez, die in het jare 1519 en 1520. dese landen onder de gehoorfaemheit der Coningen van Spanjen heeft gestelt, heeft de Stadt op den Oever des selven Meirs overgebracht, en is tegenwoordigh een welbetimmerde Stadt. De andere voornaemste steden alhier, zijn; naer Mexico, Compostella (daer de Bisschoplijcke zetel is, en des Koninghs Raer) Colima of *Purificatio*, Guadalajara, Mechoacan. Sacatula, en *Civitas Angelorum*. De Waren die van hier in andere deelen der werelt ghevoert worden, zijn gout, silver, peerlen, balzem-oly Cochenille Salsaparilla, de wortel Mechoacana, Sulpher en Huiden.

FLORIDA is een genoeghlijck en tamelijck vruchtbaer landt. Daer wassen moerbessen, kerffen, kastanien, druiven, mispelen, en pruimen, als hier te lande. Men heeft er herten, geiten, beiren, lapaerden, en veel andere gedierte. Item pauwen, patrijfen, papegayen, en menigerlei gevogelte, ons onbekent. In de rivieren onthouden sich verscheide soorten van stangen, en veel crocodilen, met welke de Inwoonders stadigh te kampen hebben. Wat de zeden der Inwoonders aengaet, die zijn door de bant ongeschickt, en niet seer eerlijck. Sy doen hare kinderen geenderlei konsten of ambachten leeren, noch straffen haer niet om quade parten. Van rooven, en 't geroofde te behouden als eigen goet, maken sy geen consciencie. Elck heeft nochtans sijn besondere vrouwen, en zijn seer jeloers, achten geen dingh soo kostelijck als schoonverwige vogelvederen. Gelooven de onsterffelijckheit der zielen, maer zijn voorts Afgoden-dienaers.

PERU, het vermaertste van alle des wereldts landen, heeft aen 't noorden Castilia del Oro; aen 't oosten het geberghte; aen 't zuiden Chili; en aen 't westen de groote Zuidzee. De hoofstadt is Lima, anders genaemt Ciudad de los Reyes: daer resideert den Viceroy, oock de Aertsbisschop, onder hem hebbende voor Bisschoplijcke steden, Quito, Cusco, Guamanga, Guanuco, Popoian, Gaiquil, Chacapoias, Porto Vejo, Arequipa, Plata, Trugillo, Charchi, S. Miguel, en S. Francisco. Dit Landt is getempert van locht, seer volckrijk, en vruchtbaer van edel ghesteente, Bezarsteen, Salsaparilla, en insonderheit van gout en silver: want men houdt het voor 't rijckste van de werelt in dit aengenaem en begheerlijck metael; het welck oock lichtelijck is af te nemen uit de groote schatten die men voor veele jaren herwaert van daer heeft gebracht, en noch doet. 't Gene de Historien van Peru schrijven, is by na ongelooftijck. Atabaliba, Coningh van Peru, toen de Spanjaerden daer eerst quamen, en hem vingen, boot voor sijn rantsoen, de plaetse daer hy gevangen lagh, met gout te vullen, soo hoogh als hy op sijn teenen staende, met sijn yngeren soude mogen bereiken; de plaetse was twee en twintigh voeten langh, en seventien breed; of soo sy liever silver hadden, hy wilde de plaetse tweemaal tot het dack toe vullen. Oock blijkt uit de Historien, dat de Spanjaerden in hun eerste aenkomst de paerden met gout en silver hebben beslaghen. Uit Peru worden in Europa gebracht gout, silver, edel gesteente, Besar-

steen, Salsaparilla, en meer andere medicinale dinghen. CHILI is mede een groot en goutrijck Landtschap, doch noch weinigh bekent, veel min verheert by de Spanjaerden, tegen welke natie de Inwoonders gestadigh (om hare vryheidt te beschermen) oorlogh voeren, daer in sy haer oock seer mannelijck quijten.

BRASILIEN is tegen het Oosten en Noorden met de Zee omvangen; tegen het Westen heeft het voor palen noortwaert de groote riviere de Amalones, en zuidwaert de Rio de la Plata. Is een seer lustigh en vruchtbaer lant, en van gefonde locht. Dit Landtschap is door de Portugezen in negen Gouvernementen, die sy Capitania's noemen verdeelt, andere tellender veertien, te weten S. Vincent, R. de Ienero, Porto, Seguro, Spirito Santo, Ilheos, Bahia, Seregipe, Pernambuco, Tamaraca, Parayba, Rio grande, Ciara, Maranhon, en Para; doch sommige van dese loopen buiten de palen van Brasilien. De Inwoonders worden genoemt Margajaten, Tabajaten, Overacaten, Tovoupinambaultien, Morpions, en veel andere: meest alle wreede en wilde menschen, en menschen-eters. Sy gaen geheel naect, mannen en vrouwen: verciere haer met pluimen en vederen, doorboren hare lippen en wanghen met groote gaten, setten in de selve gaten eenige gestecten of beenkens, dat vreeselijck om sien is. Sy zijn vreemt van alle Policien en Religie, kennen nocht eeren eenige hemeliche of aerdsche Goden: gelooven evenwel de onsterffelijckheit der zielen, en dat die gene die veel vyanden gevangen, gedoot, en gegeten heeft, met hare voorvaderen in gheneughte en dansen achter 't hooge geberghte leeft: en ter contrarie, dat de tragen van den Aignan (dat is de duivel, die haer dickwils plaeght) wechgevoert en gepijnicht worden. Sy oorlogen altijd tegen malkanderen, de eene Natie tegen d'ander: haer geweer zijn houten knodsen of hellebaerden, bogen en pijlen. Haer vyanden, die sy vangen van beide zijden, mesten en makense vet als swijnen, die werden ten lesten met veel ceremonien gestacht, en met grooter seesten op hare houten roosters gebraden, en opgegeten. De Margajaten zijn vrienden van de Portugezen, door welke ommeganck en conversatie sy allenghken geremt, wetten en policien onderdanigh gemaect werden. Behalven Brasilien-hout, kottoen, en meer andere dingen, geeft Brasilien, meer als eenigh ander lant, groote menigheit van suiker uyt, welck wast in lange rieten, die gebroken worden, en met Molens klein gemaect, daer na in ketels gefoden, en die lieflijcke soetheit daer uit getrocken.

De voornaemste Eilanden des nieuwen werelts zijn Hispaniola, Cuba, Jamaico en S. Iuan de Porto Rico. Hispaniola heet oock S. Domingo, na S. Dominicus, in wiens eere sy een Stadt aldaer ghehouwt hebben, die de Hoofstadt van alle de andere is; daer houden des Koninghs Stadthouder en de Bisschop haer residentie. 't Is een berghachtigh, maer boven alle de andere een genoeghlijck en vruchtbaer landt. Hier wast overvloedigh veel suicker, castia fistula, mastick, en een seer groote menigheit van de allerbeste Gengber. Daer zijn oock goede Mynen van gout en silver, en men brengt van daer een groote menigheit huyden.

GUBA is een langh smal Eilandt, en oock berghachtigh, heeft verscheide goudtragende rivieren. De Spanjaerden hebben daer twee steden getimmerd, S. Jago, daer de Bisschop sijn woonplaets heeft, en Havana, de Koopstadt en haven des Eilants, seer sterck, daer de Vloote uit West-Indien na Spanjen gaende gemeenlijck vergadert, en na wint en weder wacht om over te zeilen.

Sommige plachten voor een vijfde deel des wereldts te noemen *Terra Australis*, of Magellanica, de Landen bezuiden de Straet Magellanes; maer alsoo door der Hollanderen Schipvaert in die gewesten voor weynigh jaren bekent is, dat Tierra, del Fuego, by Magellanus genoemt, niet dan een hoop eilanden zijn, en geen groot valt lant daer ontrent, welck de naem van een vijfde deel des werelts waardigh is, dunckt my genoegh sulcks met dese weinige woorden aengeroert te hebben, 't en ware men *Terra Australis* wilde noemen, die landen bezuiden nova Guinea, welke meerendeel van de Hollanderen in 't jare 1644 bezeilt zijn, en in dese onse kaerten Hollandia Nova en Nova Zelandia genoemt worden. Evenwel nadien de kusten maer ten deele ontdeekt zijn, en wy van de binnenlanden self gantsch geen kennisse hebben, sullen die als noch onder *Asia* rusten laten, tot nader ontdekingh; en de gene die na ons komen, indien wy by ons leven geen meer kennis bekomen, foodanige verdelingh bevelen.

Kort verhael van 't begin en de voortganch der Scheepvaert, tot aen dese tijdt.

Dewijl het d'almachtige en alwijse Godt belieft heeft dit Heelal, 't welck van geen mensche-lijck vernuft genoegsaem begrepen kan worden, tot een klomp te scheppen, so heeft hy, de lichte stoffen daer van afgescheiden hebbende, d'aerde en zee in een kloot te samen vergadert, en echter foodanigh vermengt, dat in sommige plaetsen de aerde van de zee bedekt is, en in andere plaetsen de aerde weer hoogh boven 't water uytsteekt, op dat de scepseelen, soo wel de genen, die in 't wazer leven, als de genen, die op 't lant gewent zijn, middel tot hun onderhoudingh souden hebben. Maer de mensch, hoewel 't edelste van alle scepseelen, door Godts handt geschapen, is echter in 't begin seer onkundigh gheweest om dit groot Gebouw, en de wonderen daer af behoortlick t'aenmercken, en voornamelijck in 't gebruik der zee, daer toe men lange ervaertheit heeft behoest, om tot foodange kennis, als men nu daer af heeft, te komen.

Scheep-
vaert der
Ouden, en
wie d'eer-
ste vindere
daer af
zijn ghe-
weest.

Wat de Schipvaert der Ouden, die gheheel gebreckelijck heeft geweest, aengaet, men kan niet seggen wie de eerste vinder daer af heeft geweest, uit oorlaeck van de onseckerheit der oude Schrijvers, en voornamelijck der Poeten. Alleenlijck leest men in de heilighe Schrift dat *Noah* door Godts bevel een Ark (wat was dit anders; als een schip?) gebouwt, en sich met alle de zijnen, en alderhande dieren daer in begeven heeft, om niet door de zondvloed, beneffens de andere menschen, ingeswolgen te worden: in voeghen dat hy voor de gheen, die sich eerst te schein begeven heeft; ghetelt moet worden, dewijl men van geen ouder weer te sprecken. Veel schrijven *Glaucus* de vindingh der schepen, en de kunst der zeevaert toe, en seggen dat hy 't Schip *Argo* in de scheeps-strijt tusschen *Iason* en de *Tyrheniers* beftiert heeft. Men heeft oock veel van *Proteus* verdicht, en geseght dat hy in de konst der zeevaert seer ervaren was, en om sijn sonderlinge wetenschap van de natuur der zee; en van weer en windt, sijn wooningh onder de zee kalven heeft gehadt, en sich in alderhande gestalten konnen veranderen. Dese lieden zijn misfchien door hun wetenschap vermaert gheweest, en dieshalven van de Poeten onder de fabeldichters gestelt, soo dat men niets seker daer af by brengen kan. Doch het geen, 't welckick nu verbaalen sal, schijnt de waerheit eenighsins gelijk te zijn. De inwoonders van *Creta* hadden eerrijs een Coningh, *Iupiter* genoemt, die de zeeroovers bedwongh, en diens zoon, *Minos* geheeten, d'*Atheniers* in een scheepsstrijt overwonnen, en tot een jareljckeschattingh ghedwongen heeft. De *Pheniciers* waren de eersten, die met hun koopmanschap in *Grieken* quamen, en daer de gelfucht, de bron van alle qualen brachten. *Theseus* heeft *Taurus*, die van Koningh *Minos* als Admirael over sijn vloot gestelt was, ter zee verwonnen, en hem in de bruiffchende golven gheworpen; daer af de fabel van *Minotaurus* sijn oorsprongh heeft. Ontrent ter selfde tijdt leefde oock *Dedalus*, die den Koningh *Minos* van *Creta* is ontvlogen, 't welck soo te verstaenis, dat hy hem met sijn schip, door middel der zeilen, ontfnapt is; vermits sy by de vleugelen de zeilen verstonden. *Prometheus* schrijft, by *Eschylus*, sich self de vindingh der zeil-konst toe, schoon de *Rhodiers* hem die eer niet willen geven, maer sichselven die kunst toe-eigenen. Sy zijn oock door hun wetten, die sy van de scheepvaert ghemaect hebben, seer vermaert, ghelijck de Histori-schrijvers en Rechtsgeleerden getuigen dat foodanige wetten hun oorsprongh van hen genomen hebben. De *Pheniciers*, in re-gendeel, segghen dat dese eer aen hen behoort, en dat sy *Iones*, van de welck de Jonische zee haer naem draeght, uit *Grieken* na *Egipten*, overgevoert, en de twee Polen of *As-punten* eerst onderscheiden hebben. De *Cariers*, die eertijts meesters der zee genoemt wierden, de *Corinthiers*, *Egineten*, *Tyriers*, en *Egiptenaers*, yder van hen wil desen roem voor sich self hebben, en schrijft sich self de vinding daer af toe.

Maeckel
der Sche-
pen, in ou-
de tijden.

Daer hebt ghy gehoort soo veel de scheepvaert der Ouden aengaet, maer laet ons nu tot her maeckel en farsoen van hun vaertuigh komen. De *Boothiers* maeckten hun schein uit dicke stroncken van boomen, die sy met offe leer oertrocken, en met riemen voort drevon. In de Rode zee voer men eerst met vloten, die van de Koning *Erytha* (van de welck d'Erythrische zee haer naem heeft, gevonden zijn. Men meent dat de *Platcers* de vindere van de kleine schepen zijn. Anderen schrijven dat de *Mysters* en *Trojanen* met vloten over de *Hellespontus* voeren. De *Brittaniers* oertrocken hun schein, (die van taje rijsjes te samen gevlochten waren,) met leer. Wijders, men vint in d'oude

Historien, dat de *Corinther Amimocles*, van *Polydorus Vergilius*, *Amocles* genoemt, de galeyen met 3. roeibancken, de *Atheners* met 4. de Salamijnse *Nestlon* met 5. *Zenazoras* met 6. *Mnesigeon* met 8. en 10. roeibancken hebben gemaect, daer *Alexander Magnus* noch 4. bancken by gevoeght heeft. *Ptolemeus Soter* heeft galeyen van 15. roeibancken toegestelt; en dit getal is sedert van *Demevius Antigonus* soon verdubbelt: Maer *Ptolemeus Philadelphus* heeft hen op 40. en *Philopater* op 50. gebracht. *Danaus* is eerst uit *Egipten* in *Grieken* ghekomen; en sedert zijn de *Grieken* naer hem *Danaï* gheenoemt. *Nilus* maeckte sijn schein van papier, biefen en riet, 't welck hy te samen voeghde. Wat de groothit deser schein en van dit vaertuig aengaet, men vint daer af merkelycke exempels, voer eerst by *Ptolemeus Philopater* Coningh van *Egipten*, hier voor gedacht, die een schip de maken, 't welck 840. voeten langh, 114. voeten wijd, en als 't in 't water lagh, 850. voeten hoogh was. Hy de noch een ander schip bouwen van 300. voeten langh, dat op de *Nylus* varen sou. Doch dit alles is noch geringh ten opsicht van 't schip, 't welck *Hiero*, Coningh van *Syracuse*, de bouwen, daer af *Archimedes*, die vermaerde Wiskunsten-aer, de Boumeester was, en daer 300. timmerlieden aen werckten; en de bouwstoffen wierden van 60. drierimiege galeyen derwaerts ghebracht. Dit schip was van binnen wonderlijck wel geordonneert, en alles op sijn plaets geschickt. De koken hadden hun besondere ste, gelijk oock de boorsgesellen, en de genen, dien 't roer bevolen was. De soldaten hadden hun besondere vertrecken, gelijk oock de Officiere en Passagiers, en Oversten. In dit schip waren verscheide kamers, slaepkamers met bedden; oock galderyen, en tuinen, daer vijvers in waren, met rivier-visch, met stallingh voor de paerden; oock seberin en dans scholen, met een tempel voor *Venus*; badstoven, kokens en molens. Dit schip was noch van buiten met een ysere wal omringht, en met bolwercken toegerust; en op yder einde, achter en voor, stonden twee torens. Over 't geheele schip stonden verscheide krijghs-gebouwen, in plaets van ons geschut, en onder anderen een, dat door kracht van tegengewicht een steen van 300 ponden kon uitwerpen; en noch een ander, dat pijlen van 36. voeten langh, wel 600. voeten verre wierp; beneffens noch veel andere dingen; de welcken van *Athenans* met groote verwonderingh geschreven vorden.

Wouder-
lijcke
grote
Schepen.

Voorts, hoewel d'Ouden niet soo vernuftigh en ervaren in de zeevaert waren, als de menschen nu zijn, en niet soo groote kennis als nu van 't beleit op zee hadden, so hebben sy sich echter op zee begeven, en hun reisen te water verricht. Want men leest in d'oude Historien van verscheide treffelijcke zeetochten; die echter niet seker in sich hebben, vermits sy mer de fabelen der Poeten vermengt zijn: gelijk de zeetochten van *Bacchus*, *Iason* en *Hercules*, de schakingen van *Iones*, *Europa*, *Medea*, en *Helena*. *Bacchus*, sijn stoel te *Nysa*, een stadt in 't gelukkig *Arabien* hebbende, heerschte over d'inwoonders van de Persische en Arabische zeeboesem, en oock over geheel *Syrien*. Maer na dat hy *Ariadne*, uit het eiland *Dia* of *Naxo* had geschaeckt, wiert hy vande *Thyrronische* zeeroovers overvallen en gevangen. Doch hy hen met wijn droncken gemaect hebbende, geraeckt behendelijck wech; en t' huis gekomen, leerde den *Arabiers* en *Pheniciers* de scheepvaert, sterrekunst en koophandel. De *Pheniciers* voeren daer na met hun schein, die met koopmanschap geladen waren, naer *Grieken*, en roofden *Iones*, de dochter van *Inachus*. De *Creters*, om hun schade te verhalen, roofden sedert *Europa*, de dochter van *Agenor*, uit *Phenicien*. Want *Iupiter*, Coningh van *Creta*, de valsheit der *Pheniciers*, in 't roven van *Inachus* dochter gepleeght, verstaende, voer met sijn schip, welcks voorste deel wel een os geleeck, naer *Phenicien*, en kreegh *Europa*, hier voor gedacht, in sijn gewelt; en hier uit heeft de fabel sijn oorsprongh dat *Iupiter* sich in een os of stier sou hebben verandert, *Europa* op sijn rug over zee gevoert. De *Argonauten*, die *Griekische* Vorsten waren, van de welcke *Iason* d'overste was, deden by de berg *Pelius* een boven gewoon groot schip bouwen, 't welck sy *Argo* noemden, uit oorlaeck van 't *Griekische* woordt *Argos*, dat snel betekent. Met dit schip voeren sy uit *Theffalien* na het lantschap *Colchis*, om 't gulde vlies, 't welck sy mee weerom brachten, en daer by de dochter van de Koning *Etas*, *Medea* genoemt, die op *Iason* verliefde. Na de reist ter zee van de *Argonauten* volghet de zeetocht der *Grieken* naer *Trojen*, het welck sy, met een vloot van verre over de duisendt schein daer ghekomen, na een belegh van tien jaren verdelght hebben; ende hier uit sijn de langhdurige

durige reifen van *Eneas* en *Ulyffes* ontftaen. Doch om niet te lanckwijgh te zijn in 't verhalen der oude fcheepsrochten, foo fenden wy de lefer, die niensgierigh is in het verhael der oude dingen tot d'oude Hiftorien, die breedelijck daer af fchrijven, in de welcke hy fijn nieuwsgierigheit, gelijk ick vertrouw, fal konnen verladen.

Onkunde en vrees der Ouden in hun fcheepvacu.

Wat hun beleid ter zee aengaet, dat is feer gebreckelijck geweest. Want men bevind dat de genen, die fich eerst op zee begaven feer befchroomt en bevreesd daer in waeren, dewijl fy fich nauwelijcks foo verre van de wal darden begaven, dat fy 't lant uit het geficht verloren, ja fich noch 's nachts weer naer de wal keerden, en, om buiten gevaer te zijn, op 't landt begaven. Maer na dat de menfchen al lenghs ghewent wierden ghevaer uit te ltaen, foo fijn fy 's nachts in hun fchepen gebleven, en hebben toen op de bequaemfte tijden van 't jaer voor de fcheepvaart geler. In de Handelingen der Apostelen, cap. 27. word geleght, dat in de vasten de gevarelijckste tijdt om te feilen was; want van de 4. November tot aen fevende Maert quamen 'er geen fchepen in zee; en *Plinius* fchrijft dat de Lente de zee opent voor de zeevarende lieden, als de zuidwefte vvinden de lucht verfachten.

Ontdekingh van de nieuwe werelt, anders *America* ghe-noemt.

Maer sedert twee eeuwen herwaerts heeft de fcheepvaart een geheel andere fprong en voortgangh genomen. Want feecker Spaensch edelman, in *Andalusien* ghebooren, diens naem noch tot aen dese tijt onbekent is gebleven, was d'eerfte, die voorby *Madera*, een der *Canarifche Eilanden*, zeilde, en aen de kuff van *America*, daer tegen over gelegen, quam, en, op foo langh en kommerlijck een reis veel van de fijnen verloren hebbende, keerde weer te *Madera*, daer hy, afgemat zijnde, overleed in de armen van *Chryftoffel Columbus*, een Italiaen, te *Genua* geboren, die op dit eiland fijn tijt met zeekaerten te teekenen velleet, aen de welcke hy voor fijn door onderrichtingh gaf hoe men met het onderwijs, dat hy naliet, dit werck ter hant kon nemen. *Columbus*, die van natuur een verftandigh en daerwaerdigh man was, wiert door de onderrichtingh van dese onbekende opgeweekt, om dese rocht aen te vangen. Hy verfochte hier toe onderftant eerst by fijn landtslieden, de inwoonders van *Genua*, die hem van de hant wesen. Hy keerde fich dieshalven naer *Hendrick* de fevende, Koningh van *Engelant*, en daer na tot *Alfonfus* de vijfde, Koningh van *Portugal*, en, niets van hen verwerven konnende, eindelijck tot *Ferdinandus* en *Isabelle*, Koningh en Koningin van *Kastilien*, by de welcken hy ten leften de verfochte onderftant van vaertuigh verkreegh, daer mede hy, in 't jaer onses Salighmakers 1492. de landen, die foo langh onbekent hadden gheveest, eerst ontdeckte; te vveten d'eilanden van *America*, als *Hispaniola*, *Cuba*, *Jamica*, *S. Domingo*, &c. daer hy d' inwoonders, die in dese landen in ruft en vrede leefden, groote fchatten en rijkdommen onroofde, en hen naer *Spanen* voerde. Sedert, te weten vijf jaren daer na, heeft *Americus Vespucius*, door bevel van *Emanuel*, Koningh van *Portugal*, na verfcheide tochten, 't vaste landt van *America* gevonden, en dat naer fijn naem genoemt. Voorts heeft hy, uyt laft van de selfde *Emanuel*, Koningh van *Portugal*, in 't jaer 1501 de *linie Equinoctiale* of *Middellijn* deur gefeilt, en beftaen wijder zuidwaerts te zeilen, dan oit iemandt voor hem (daer men af weer) gedaen had: in voegen dat hy de Noortftar uit het geficht verloren hebbende, de polus hooghte zuidwaerts aen de zuidftarren genomen heeft. Hy fagh oock in dese fijn reis, die feftien maenden duerde, dat de starren in 't zuiden veel helderder en klaerder waren, dan de genen van 't Noorden; daer by, dat tegen de zuidpool twee vvolcken waren van kleine starretjes te famen gheset, van gelijcke gedaente, als in onse hemelstreeck de witte riem, ghemeenelijck de *Melck* vvegh genoemt. Sedert is *Pedro Alvarez* Admiraal van de Portugefche vloot, door fware stormen, en gheweldigh onweer omgefolt, eerst in de zeehavnen van *Brafil* gheraect.

Zeeocht van *Chryftoffel Columbus*.

Zeeocht van *Americus Vespucius*.

Reys van *Pedro Alvarez*.

Joh. Pontius, en *Ferdinandus Magellanus*.

Twaelf jaren daer na heeft *Joh. Pontius*, een Spanjaert uit het Koninckrijk van *Leon*, het vaste landt van *Florida* gevonden. Voorts, na verloop van noch andere acht jaren, heeft *Ferdinandus Magellanus*, in ongenade by *Emanuel*, Koningh van *Portugal* geraect, zich in dienst onder *Kaizer Karel*, toen oock Coningh van *Spanen*, begeven, en, met fijn vloot de *Linie* gepasseert, vondt eindelijck een Straet, die aen het vaste landt van *Chilien* en *Peru* tot een fcheidpael verftreckt. Hy, ziende dat het lant daer tegen over vol vuur en roock vas, noemde dat *Terra del Fuogo*, of *Lant des roocks*. Maer hy, pogende dese Straet, die naer fijn naem *Magellanic* gheenoemt is, met gronte moeite en kommer deur te worftelen, fneuvelde self daer in, met zijn geheele vloot, behalven een eenigh fchip het welck daer deur geboort, en in de groote *Zuydzee* geraect is, en eindelijck in 't jaer 1526 te *Svilien* in *Spanen* gheko-

men, en tot een eeuwige gedachtenis *Victoria* gēnoemt is, om dat het met fijn kiel 't geheele aerdrick rontom gezeilt had. Voorts is in 't jaer 1580, *François Draeck*, een Engelsman, uit het bevel van de Koningin *Elifabeth*, met vijf fchepen van *Pleimouth* in December te zeil ghegaen, en na dat hy feventien dagen gezeilt had, aen de punt van *Africa*, tegen over *Madera*, gelant, daer hy van 't hout, 't welck hy uit Engelant meê genomen had, noch een fchip toefelde, met het welck hy voorby *Cabo Blanco*, en foo voort voorby 't eilandt *S. Jacobis* gezeilt, en, nu goet en dan quaet weer hebbende, aen de kuff van *Brafil* op vicendartigh graden bezuiden de *Linie* ghekomen, daer hy fijn vloot, door storm verftroit, weer vergadert heeft, en dus in September door de Straet van *Magellanus* ghezeilt is. Dese Straet is gheheel krom naer de groote Zuidzee; en om dat de winden dagelicks daer veranderen, foo kanmer feer fwaerlick deur komen. Op de beide zijden van dese Straet, daer dese landen aenkomen, is het met groote en hooge klippen befet, die met nieu be-deckt zijn, gelijk in *Europa d'Alpes*, en de bergen van *Switferlandt*. Hy, met groot gevaer, en veel fackelens door dese Straet geraect, nam zijn ftreeck naer de Kuff van *Chilien*, daer hy op verfcheide plaetsen aen landt tradt, en zedert fijn wegh voorby *Cabo de bone Esperance* nemende, is weer deur de *linie* gezeilt, en dus deur d'*Atlantifche* zee weer in fijn Vaderlant gekomen, daer hy, om dat hy fijn faecken wel befchickt en groote afbreuck oert de vyanden van *Engelant* gedaen had, met groote gunft van de Koningin ontfangen wierdt, en een onfterffelijcke lof by alle menfchen heeft behaelt, om dat hy de eerfte heeft gheweest die fijn vloot behouden de geheele aerdkloot omgevoert hadt. Ses jaren na de geluckige aenkomst van *François Draeck* is door bevel van de meergemelde Coningin *Elizabeth Thomas Caudifh*, een Ridder, afgevaerdicht; die in 't jaer 1586 den 31 Julius van *Pleimouth* te zeil is gegaen, en tien dagen daer na neffens de *Canarifche Eilanden* gekomen. Hy, dus voort zeilende quam in 't left van *Augustus* tot op 6 graden 30 minuten aen dese zijde van de *Linie Equinoctialis*, of *middellijn*, daer hy ergens aen een goutkuff te landt tradt, om fijn volck te vervarschen. Hy, al voort zeilende, heeft recht onder de *middellijn* veel quaets in de maendt van September, door regen, wint, donder en blixem, moeten uitftaen. Hy beftoot dieshalven veerder zuidwaerts te zeilen, en fwoof een tijdt langh tuffchen 't eilandt *S. Sebastiaen* en het vaste landt, daer hy van 't hout, 't welck hy uit *Engelant* meê genomen hadt, een barck toefelde naer dat de gelegtheit roeliet. In deser voegen quam hy den 4 Decemher aen d'*Amerikaenifche* kuff, op 48 graden zuidwaerts, in een haven, die van de Engelschen *de geveufchte haven* gēnoemt wierdt, om dat hy feer ruim en bequaem was. Zy vingen daer op 't landt veel vette vogelen, die fy tot hun nootdrift fouten, om fich daer van te dienen. Toen fy wat verder zuidwaerts aen zeilden, quamen fy aen een Caep, op 52 graden en 45 minuten bezuiden de *linie*, en die fich tot aen de Straet van *Magellanus* uitftreckt. Zy vonden daer vierentwintigh Spanjaerden van vier hondert, die drie jaren te vooren daer gefonden waren om dese enghete te verfeeckeren, met feecker vierkant *Reduitje*, daer 4 ftucken in ftonden; en dese *reduit* was *Philippopolis* genoemt. Dese Spanjaerden, d'*Engelschen* aenkommen fiende, kofen de vlucht, en verlieten alles. Dese Straet van *Magellanus* heeft fijn begin by 't einde van het *Coninckrijk Chia*, op 54 graden bezuiden de *linie*, en loopt op gelijcke hooghte in de groote *Zuidzee*, en hy vondt hem langh 135 mylen. Hy wierdt hier oock van veel fware stormen omgefolt, gelijk hier altijd gebeurt, uit oorfaeck van de hooge landen, en 't hol geberghte. Hy quam eindelijck in de groote *Zuidzee*, en nam fijn cours tuffchen 't eilandt *S. Maria* en 't vaste lant, niet verre van 't *Coninckrijk Arecca*, daer hy fich van voorraet verforghde. Hy, toen fijn cours noortoof aensettende, zeilde voorby 't eilandt *Conceptionis*. Hy bracht tien dagen deur in een fandige rivier, *Quimany* geheeten, 32 graden 50 minuten, van de *Linie* gelegen. Zy, daer den vyanden van *Engelant* groote fchade aengedaen hebbende, voeren voort na 't eilandt *Pruma*, 't welck fy oock uitplonderden. Na dat fy hier elf dagen ftill geweest hadden, quamen fy in een rivier van foet water, recht onder de *Linie* gelegen, van daer fy hun cours recht toe naer *niemy Spanien* namen. Sy gingen hier weer aen landt om water te halen, en de vyant afbreuck te doen, en, van daer gezeilt, quamen voor de haven *Nativitatis*, 19 graden 18 minuten benoorden de *Linie*. Van daer namen fy hun cours naer de haven van *Melakka*, en naer 't eilandt *Andrea*. In October zijn fy voort gezeilt tot onder de *Tropicus Cancri* en foo naer 't eilandt *S. Lucifer*, en zeilden in deser

Zeeochten der Engelschen onder *François Draeck*.

en *Thomas Caudifh*.

aente locken, en wierpen veel raauw vleesch op d'oever, als of sy met houden te doen hadden ghehad. Sy, siende dat sy hier door d'Engelschen niet konden aenlocken, bedachten een andere list. Sy brachten een verminckte man, of die soodanigh veinsde te wesen, op de strandt, en hem daer latende, verscheenen niet meer in eenige tijdt, als of sy verre van daer vertrocken waren. Sy hadden sich ingebeeldt dat d'Engelschen, naer de ghewoonte der vreemdelingen, souden komen dese elendighe, die niet wech kongheraken, mee nemen, om aen hen tot toelck te dienen. Maer d'Engelschen, die op het bedrogh verdacht waren, schooten met een musquet naer de verminckte Wilde, die gefwindelick opspringende, seer snellick landwaerts inliep. De Wilden verscheenen toen in een ongelooflick ghetal op de dijk, en wierpen met slingers en bogen een groote menighe van steenen en pijlen naer de Engelschen, die, met hun spottende, hun gelucht en musquetten op hen loften, en in een oogeblick ruimte maekte. Hy zeilde dieshalven vruchteloos van daer, en langh omgeworven hebbende, keerde eindelijck weer naer sijn

Sijn derde reis.

Vaderlant, en begaf sich namaels op een darde reis, tot aen een seer vermaerde plaets, die sy *Meta incognita*, of *d'onbekende eindpael* noemen, en moest eindelijck om de konde wecom keeren. Daer na, in 't jaer 1585. 86. 87.

Reis van Ian Davis.

dee *Ian Davis* drie reizen derwaerts, daer hy by de *circulus arcticus* sijn nieuwe Straet, naer sijn naem de *Straet Davis* genoemd, ontdeckte. Sedert, in 't jaer 1602. begaf sich *Georg Weynouth* oock op dese reis, en geraeckte door een enghete, *Lumley Inlet* genoemd, op de hooghte van 61 graden, en keerde van 't westen naer 't zuiden. Maer hy, door 't lant belet verder te geraken, was gedwongen weer te keeren, en nam sijn wegh door andere engheten. daer tusschen dit landt, en dat van *Bacablaco* groote vloet en eb gingh. *Hendrik Hudson*, dese soo begheerde vaert wijder ondersoecken willende, begaf sich oock derwaerts in 't jaer 160. 8. en 9. en, de Straet Davis op 61. graden, deurzeilende, en de streck van Weymouth tot op 63. graden volgende, keerde sich van daer zuidwaerts op 54. graden, en daer na Westwaerts op 60. graden, en vondt een groote Zee, die hy oordeelde niet verre van Mexico te wesen, daer hy, van de winter achterhaelt, overwinteren moest. Terwijl hy hier was, ontmoette hy een man, (schoon hy daer nooit mensch ghesien had) op de Mexikaense wijze gekleet, het welck hem in het ghevoelen van dat hy niet verre van Mexico of Florida was, bevestigde. Dese Man, eenighe voorraet meebrengende, wierdt niet wel van d'Engelschen onthaelt, in voegen dat sy hem sedert niet weer sagen, *Hudson*, begeerigh om wijder ondersoek te doen, wierdt daer in door de sijnen belet; want sy, niet meer dan voor acht maenden geactualieert, stommelden *Hudson* en sijn Soon in een barckje, met eenige anderen, en met slechte voorraet, en, hem dus verlatende, keerden met acht van de hunnen weerom, van de welcken sy noch vier op een eilandt verloren, dien sy alle de schult en misdaet, tegen *Hudson* begaen, te lasten leiden. Hy vondt de Straet, die naer sijn naem de *Straet van Hudson* genoemd is, op 63. graden voorby 't landt, dat sy met de naem van nieu Engelandt genoemd hebben. Zy vonden in dese Zee groote diepten, en sware vloeten ebben, in voegen dat eenige meenden dat sy in de *Straet van Anian*, en op de wegh naer *Japon* waren. Zy hadden *Hudson*, van de welck men niet weet waer hy met de sijnen gebleven is, sijn geschriften en dagtekeningen afgenomen, en mee in Engelandt gebracht, 't welck den Engelschen vveer nieuwe hope gaf om dese wegh vijder op te soecken; gelijk sy zedert in 't jaer 1623. en 24. weer aengevangen hebben, de deurtocht naer 't noorden onder seker *Thomas Edzey* en *Willem Basin* te verfoecken, en tot over de 80. graden deurdrongen, daer sy eenige nieuwe eilanden vonden, doch sonder beter uitgangh, dan de voorgaenden, te verkrijgen.

Reis van Thomas Edzey en Willem Basin.

Dewijl vvy hier de pogingen der Engelschen om naer 't zuiden en noorden nieuwe landen op te soecken, en too hun saecken te vorderen, verhaelt hebben, soo sullen vvy, eer wy tot onse Nederlanders komen, noch eenigen door de Deenen aengevangen, daer by voegen. *Christiaan* de vierde, Koningh van Denemarcken, het oogh op *Groenlandt* ('t welck hem meest ter herten gingh) geworpen hebbende, onboodt uit Engelandt seker ervaren Kapitein en Zee-man, die vermaert vvas voor goede kennis van dese vaert te hebben. Hy maecte hier toe drie schepen ghereet, onder 't beleit van *Goucke Lindenau*, Deensche Admirael, die met d'eerste warmte van het jaer 1605. uit de Zont vertrock. Dese drie schepen voeren eenige rijdt met malkander; maer toen d'Engelische Kapitein op de hooghte, die hy socht, gekomen was, nam hy, uit vrees van 't Ys, sijn cours Zuidwest aen, om ghemackelijcker, en met

Reis van Goucke Lindenau.

minder gevaer aen *Groenlandt* te komen. Maer de Deensche Admirael, sijn oude cours noorttoost aen volgende, scheidde van d'Engelschman, en quam van sijn zijde alleen in *Groenlandt*. Soo haest hy het ancker had laten vallen, sprongh een groote menighe van Wilden, die hem van verre hadden sien komen, in hun schuitjes, en quamen by hem in sijn schip. Hy ontfingh hen vriendelijck, en gaf hen goede wijn te drincken. Maer de Wilden, geen smaak daer in hebbende, maecten een lelijck gelaet, terwijl sy droncken. Zy sagen vet van Walvischen, daer sy om vraeghden, en sy droncken 't met groote potten graeg in. Dese Wilden hadden vellen van vossen, beeren en zeekalven meegebracht, en een groot getal van kostelijcke hoornen, die sy tegen naelden, messen, spiegels, kleeerbaken, en andere diergelijcke dingen, van de Deenen ten toon gestelt verruilden. Zy verwierpen 't gemunt gont en silver, dat hen aengeboden vvierdt, en betoonden groote genegeentheit tot de werken, die van yzer en stael gemaekt waren, en gaven daer voor het kostelijckste dat sy hadden, hun bogen, pijlen, schuiten en riemen. *Goucke Lindenau* bleef drie dagen op dese reede, sonder datmen weet dat hy aen landt quam, misschien om dat de Wilden al te groot van getal, en hem te sterk waren. Hy vertrok op de vierde dagh, en hield twee van dese Wilden by hem in 't schip, die so veel pogingen deden, om uit de handen der Deenen te geraecken, en in Zee te springen, dat men hen binden moest. De Wilden, op de Wal staende, en siende datmen de hunnen bond, om hen wech te voeren, maecten schrickelijck gedruis en vvierpen veel steenen en pijlen tegen de Denen, diè met de scheut van een grof geschut ruimte onder hen maecten; en d'Admirael keerde alleen vveer in Denemarken.

d'Engelsche Kapitein, van het ander Deensche schip gevolgt, quam aen *Groenlandt* op 't uitterste van 't landt, dat naer 't westen streckt, 't welck niet anders, dan de kaep *Farewel* of *Vaerwel* gheweest kan hebben. 't Is oock seker dat hy in de *Straet Davis* quam; en langhs het landt aen d'oostzijde van dese strant heen voer. Hy ontdeckte daer veel goede havenen, treffelijcke landen, en groote groene vlakten. De Wilden van dit ghewest handelden met hem, gelijk de Wilden van tander gewest met *Goucke Lindenau* gehandelt hadden. Maer desen betuyghden veel wantrouwiger en vreesachtiger te vvesen, want soo haest sy met de Denen gehandelt en hun Waren ontfangen hadden, vloten sy wech met hun schuytjes, als of sy iets gellolen hadden, en als of men hen naliep. De Denen waren begerigh om aen landt te gaen, in een van dese havenen, en wapenden sich daerom. Zy bevonden 't lant, ter plaetse daer sy intraden, stenigh, en zandigh, gelijk dat van Noorwegen. Zy oordeelden uyt de roock, die sy in 't lant sagen opgaen, dat 'er zwavelmijnen vwaren, en vonden een groot getal van silvermijn-stenen, die sy in Denemarken brachten, daer men noch eenigh silver uitkreegh. Dese Engelsche Kapitein gaf aen de havenen, die hy vondt, Deensche namen, en maecte voor sijn vertreck een Kaert van dit lant. Hy dee oock eenige van de Wilden vangen, en, na eenighe tegenstant der anderen, in sijn schepen brengen, met de welcken hy vveer in Denemarken keerde. De Koningh, uit dese reis goede hoop scheppende, sond zedert tot verscheide reisen weer andere schepen derwaerts, die t'elkens vveerkeerden, sonder iets, dat gedenkwaardig is, uit te rechten. Hy dee eindelijck vveer in 't jaer 1619. twee schepen, onder 't beleit van de Kapitein *Monk*, toerusten, om deur een enghete en zee, die *Amerika* van *Groenlandt* scheidt, een deurtocht naer *Oost Indien* te soeken; gelijk te voren d'Engelsman *Hudson* oock gepooght had te doen. Dese *Monk* vertrok op de 16. van May uit de Zont, met sijn twee schepen, het grootste met 48 manne, en 't kleinste, dat een jacht was, met 16. mannen bemant. Hy quam op de 20. Junius daer aen volgende aen de Kaep *Farewel*, of *Vaerwel*, sonder twijffel dus genoemd om dat de genen, die voorby dese kaep zeilen, in een andere vvereldt schijnen te trecken. Hy, aen dese Kaep gekomen, koos de streck van West ten Noorden, om in de Straet van *Hudson* te komen, en ontmoette een groote menighe van Ichoffen ys, die hy ontweeck, om dat hy in de volle Zee vvas. Hy verhaelt dat in de nacht op de 8 Julius, terwijl hy op dese zee vvas, sulck een dicke mist, en soo groote koude rees, dat sijn touwerck met lange keghels ys behanghen vwaren, en dit soo hart en dicht op malkander, dat sy het niet konden ghebruicken; en oock dat 'er in de volgende dagh te drie uren na de middagh tot aen d' ondergangh van de Son, sulck een brandende hitte ontstont, dat sy sich tot op hun hant moesten uitkleeden, om dat sy hun klederen niet konden lijden. Hy quam in de Straet van *Hudson*, die hy, naer de naem des Koninghs van Denemarcken, *Christia-*

Reis van Ian Monck.

gens *Sivacis* noemde. Hy quam aen een eilandt, aen de kust van Groenlandt gelegen, en sondt eenighen uit, om dit landt op te doen, die hem bootschapten dat sy voetstappen van menschen hadden gesien, maer geen menschen. Des anderen daeghs ontmoeten sy een menigte van Wilden, die, van de Denen verbaest, hun wapenen achter een hoop stenen, niet verre van daer, verborgen. Zy quamen daer na weer nader by, en groetten de Denen weer, die hun eerst gegroet hadden, en hielden sich echter sorghvuldiglyck tusschen de Denen, en de plaets, daer hun wapenen waren, die in bogen, pijlkoockers, en pijlen bestonden, van de welken de Denen sich echter behendiglyck meester maecten. De Wilden, om hun verlies mistroostigh, baden en smeecten de Denen met gebaer van gebeden en onderstellingen, om hun wapenen weer te hebben, en betwighden met hun mijnen dat sy alleenlyck van hun jacht leefden, en dat dese wapenen hun leefmiddelen waren. De Denen gaven hen hun wapenen weer; en de Wilden vielen toen op hun knijen, om hen van soo groot een jonst te bedancken. Na dat sy malkander, yder met het geen, dat hy had, beschoncken hadden, vertrock Monck van dit Eilandt, en poogde sijn reis te vervorderen. Maer hy was, uit oorfaeck van 't ys, gedwongen weer in de selfde haven te lopen, daer hy, hoe groote moeite hy dee, niemant van d'Eilanders te sien kon komen. Hy vingh een groote meenigte van Vossen op dit Eilandt, 't welck hy *Reinsont*, dat is de *Vossenzee* noemde, en aen de haven, daer hy aenquam, gaf hy de naem van *Monkenes*. Hy plante in dit Eilandt, op 61. graden en 20. minuten gelegen, de naem en 't wapen des Koninghs van Deenmarcken sijn meester, en, van daer geseilt, liep soo groot gevaer door de geweldige stormen, en door het stoten van de schossen ys, dat hy sich nauwelijcks tusschen twee eilanden kon beschutten, schoon hy alle sijn anckers uitgeworpen, en sijn schepen noch met touwen aen 't landt vast gemaeckt had, daer sy by ebbe droog saten, en de vloet bracht hen daer soo veel ys mee, dat sy daer 't uutterste gevaer moesten uitstaen. Zy sagen geen menschen op dese twee eilanden, maer wel speuren en blijckelijcke teekenen van dat'er menschen waren, of geweest hadden. By dese twee waren noch andere eilanden, ongetwijffelt bewoont; maer de Deenen konden, uit oorfaeck van d'ongenaeckbaerheid, daer niet aen komen. Monck noemde de Straet, daer hy aen quam; *Haxeront*, dat is *Haze Straet*, om de groote menigte van bazen die hy daer vond. Hy, van dese eilanden vertrocken, quam aen de zuidkust van *Christiaensstraet*, 't welck de kust van *Amerika* is, en vond aen de noortwest zijde een groot Eilandt, dat hy *Sneeculani* noemde, om dat het mer sneeu bedeckt was. Hy quam uit dese Straet in *Hudsons zee*, aen de welke hy de naem veranderde, gelijk hy oock de naem van *Hudsonsstraet* verandert had, en gaf haer twee voor een. Hy noemde het deel van dese zee, dat naer *America* strekt, de *Nieuwe zee*, en 't ander deel *Christiaens zee*, dat naer Groenlant strekt, indien men dese kust Groenlandt mach noemen. Hy zeilde al voort tot op 63. graden en twintigh minuten, daer hy door 't ys gestuit wierdt; en verplicht was, aen de kust van Groenlandt t'overwinteren in een haeven, die hy *Monks Winterhaven* noemde; en hy noemde dit geheel geweest *Nieu Deenmarcken*. Hy, op de sevende van September in dese haven ghekomen, versfrichte sich met de sijnen, en bracht sijn schepen in verskeringh in een haeven, niet verre van d'eerste. Zijn bootsvolck versorghde sich boven al van goede hutten, om tegen het quaet weer van de winter bevrijt te zijn. Dese haven lagh aen de mont van een rivier, die noch in October niet bevrofen was, schoon de Zee in veel plaetsen toelagh. *Monck*, sich in een Sloep begevende, voer dese rivier op, om kennis daer af te nemen. Maer hy kon niet wijder, dan omtrent anderhalf mijl verre geraecken, uit oorfaeck van de stenen, die haer stoppen. Hy nam dieshalven een deel soldaten en bootsghesellen mee, en gingh drie of vier mijlen landewaerts in, om menschen te soecken, maer hy vond niemant. Hy, langhs een andere wegh weerkerende, vond een opgerichte en brede steen, op de welke een beelt geschildert was, dat de duivel met sijn clacuwen en hoornen verdoonde, en daer by een outaer, met koolen daer op, gelijk hy op verscheide andere plaetsen oock vond, sonder echter menschen te sien, maer wel hun speuren en merckteekenen, daer uit hy giste dat zy by dese outaers vergaderden, en daer offerden. Hy, door 't bosch gaende, sagh veel bomen, met ghereetschap van yzer en stael afgesneden, en vond oock honden, die ghebreidelt of gehalftert waren met banden van hout. Maer 't geen, 't welck hem meest in 't geloof versterckte van dat dit landt sijn inwoonders had, was dat hy mercken en blijcken van hutten sagh, die in verscheide

plaetsen opgericht hadden gheweest, en der oock veel stucken van vellen van beren, wolven, herten, geiten, honden en walrussen vond, die tot deckfels hadden verstreckt, 't welck oogenschijnelijck te kennen gaf dat dese volcken gelijk de Scythien leefden, en sich naer de wijze der Lappen legerden.

De Denen, hun hutten gemaeckt hebbende, versorghden sich van hout om sich te warmen, en van Wiltvangh om t'eten. De winter wiert ondertusschen soo fel en wreet, dat men schossen ys vond, die ongelooflijck dick waren. Het bier, de wijn, ja oock de suiverste Spaensche wijnen, en de sterkste brandewijnen bevrofen van boven tot beneden in hun vaten. De banden en hoepen braecken van de vorst; en de vaten borsten aen stucken, sonder dat het bier en de wijn wech liep, die soo vast ys geworden waren, dat men mer bijlen daer af moest hacken, om het te doen smelten, en te drincken. De vaten van tin en koper, daer men onverhoeds water in gelaten had, waren 's uchtens geboosten, uit oorfaeck van 't ys. Dese wrede koude, die de metalen niet spaerde, verschoonde oock niet de menschen. Dese arme Denen wierden sieck, en de sieckte nam toe met de koude. Zy wierden van een buikloop aengetast, die hen niet verliet, tot dat hy hen meegeeslept had. Zy storven d'een by d'ander, en wierden noch oock van de Scheurbuik aengetast, die hen de tanden in de mont soo los maekte, dat sy niet konden eeten, als broot, dat in water geweekt was. Hier quam in de maent van May noch de Bloetgang by, en soo groote pijn in de zennwige deelen, dat het scheen dat men hen met messen stack. De genen, die storven, konden niet begraven worden om dat niemant soo sterck was, dat hy hen ter aerde kon brengen. De sieken, die overig waren, hadden eindelijck oock broot gebrek: sy dolven diefhalven in 't sneeu, daer sy seker stach van braembezyen vonden, die hen eenige tijt voeden en onderhielden. In 't voorjaer quamen weer veel vogelen te voorschijn, maer sy konden hen niet vangen, vermits sy te swaek waren. Monk self wiert eindelijck oock siek op de vierde van Junius, en bleef mistroostigh vier dagen in sijn hut. De vijfde dagh bevond hy sich een weinig gesterckt, en ging uit sijn hut, om sijn reisbroeders, 't sy levendigh of doot te sien. Hy vond niet meer dan twee in 't leven van vierenseftig, die hy mee genomen had. Dese twee bootsghesellen, verblijd van hun Kapitein levendig op de been te sien, gingen tot hem, en brachten hem voor hun vuur, daer hy een weinigh bequam. Zy spraecken malkander moedt aen, en besloten te leven, maer wisten niet waer mee. Zy krabbelden in 't sneeu, om 't knuit, dat sy daer onder souden vinden, t'eten. Zy vonden, tot hun geluck, sekere wortelen, die hen tot spijs verstreecten, en hen soodanigh versterkten, dat sy binnen weinigh dagen weer bequamen. 't Ys begon in dese tijt, die d'achtiende van Junius was, te breken, en sy vischten schol, voornen salm. Hun visschery en hun jacht maecten hen voort gefont en sterck, en sy, weer moed scheppende, bestoten te versoecken of sy in de staet, daer sy in varen, weer soo veel zeen en gevaren souden kunnen overkomen, om weer in Deenmarcken te gheraecken. Het begon in dese tijdt wat warm te worden, en te regenen, daer uit soo groot een menigte van muggen te voorschijn quam, dat sy niet wisten waer sy sich souden bergen voor hun gesteeck. Zy verlieten hun groot schip, en gingen in hun jacht op de seste van Junius. Zy seilden uit de haven, daer sy hun schepen voor 't Ys ghebergh hadden, en die Monk naer sijn naem *Ian Moncks Baey* noemde. Zy vonden *Christiaens zee* vol drifys, daer sy hun Sloep verloren, en sy konden sich nauwelijcks met hun schip daer uit redden. Want hun roer brack aen stucken, terwijl sy dat weer maecten, bonden sy hun schip aen een ysklip, die met de zee heen en weer dreef. Hy geraeckte eindelijck uit dit ys, dat smolt, en vondt sijn Sloep weer, twee daghen na dat hy hem verloren had. De Zee bevroos, en dooide echter t'elkens weer, en was nu toe, en dan open. Hy passeerde eindelijck *Christiaens straet*, en quam weer aen de *Kaep Vaerwel*, en dus in de groote zee, daer hy van sulcke een sware storm aengetast vvierdt, dat hy by na gebleven son hebben. Want hy en sijn twee bootsghesellen waren soo moede en afgemat, dat sy 't op Godts genade lieten drijven. Hun ree brack aen stucken, en hun zeil waide in het water, daer sy groote moeite deden om het weer te krijgen. De storm stilde eindelijck, en sy quamen in een haven van Noorwegen, daer sy aen ancker lagen op een stuck van een ancker dat sy noch over behouden hadden, en meenden dat sy allés verwonnen hadden. Maer een felle storm overviel hen in dese haven met soo groot geweld, dat sy noit in grooter gevaer van te vergaen waren. Sy bergden sich geluckiglyck in een plaets, daer d'anderen gemenselijck vergaen, daer sy een be-

befchuttingh tuffchen de klippen vonden. Zy, nae de storm, van daer gezeilt quamen eenige dagen daer na met hun jacht in Deenmarcken. *Monck* gaf reeckeningh van zijn reis aen de Koningh zijn meester, die hem ontling gelijk een man die men verloren geacht heeft.

De Hollanders en Zeeuwen, niet min dapper en fchrandder dan de andere volcken, al te voren groote handel op Franckrijck, Spanjen, Engelandt, Duitslant, en de geheele Ooft-zee deur dryvende, jae tot aen 't einde van de Middelaertfche Zee, hebben noek eindelijck gepooght de zee naer Indien naer 't Zuiden en Noorden t'openen, en eerstelijck aengevangen in het jaer 1594. de deurtocht derwaerts langhs het Noorden te verloecken. Zy sonden diefhalven noordwaerts een fchip van Amfterdam, met een jacht, onder *Willem Barentsz.* een uit Zeelant, en een van Enckhuizen. De Amfterdammers namen hun ftreeck hooger op tot 77 graden naer de *Nooripool*, en niets uitgerecht hebbende, keerden weërom, vermits het volck onwilligh was. De twee andere fchepen, verfehede eilanden ghevonden hebbende, quamen eindelijck aen een Straet, die fy bequaem vonden om met groote en kleine fchepen te bezeilen. Zy zeilden deur dese Straet, die fy vijf of zes mijlen langh vonden, en quamen in een grooter, vviijder en warmer zee, daer fy 't ys fagen smelten, en geraeckten foo aen de kufften van *Tartariën*, omtrent de *Rivier Oby*, daer fy eilanden, volck en vruchtbare landen vonden. Sy noemden dese deurvaert de *Straet van Nassau*, en, gheen order hebbende, om voort te varen, keerden weërom, figh voorftaen latende dat fy dus wel deurgeraect fouden hebben. De Staten hier door moed fcheppende, sonden in 't volgende jaer weer feven fchepen derwaerts, die, daer ghekomen, foo veel ys in de vveegh vonden, dat fy onverricht weerkeren moelten. Sy hebben echter ten dardemael dese reis hervat met twee fchepen onder *Jacob van Heemskerck*, als Schipper, en de voorgheoemde *Willem Barentsz.* als opper Sierman op 't een fchip, en op 't ander *Ian Cornelisz. Rijp*, fy feilden noortwaerts tot op 80. graden 11. minuten, daer fy een nieuw lant vonden. 't welck fy achten *Groenlandt* te vvesen, daer fy kruydt en gras, en gras-etende beestren vonden. Sy feilden van daer weer te rugh naer 't *Beeren Eilandt*, daer dese twee fchepen van malkander fcheiden; en *Ian Cornelisz.* feilde weer tot op 80. graden, vermits hy daer deurgangh meende te vinden, maer hy moest vveer naer huis keeren. fonder iets anders uitgerecht te hebben. Het ander fchip, onder *Jacob Heemskerck* en *Willem Barentsz.* feilde naer *Nova Zembla*, daer fy noordwaerts by langhs voeren tot aen een eilandt, dat fy *Oranje* noemden, op 77. graden, gelogen. Sy feilden van daer zuidwaerts om de hoek, en vonden daer foo veel ys, dat fy dese gewesten niet verder konden ontdecken. Sy voeren in een plaets, d'*Tiboek* genaemt, aen landt, daer het fchip foo van het ys becinghelt wierdt, dat fy gedwongen waren daer t'overwinteren. Sy bouwden diefhalven daer een huis van 't hout, dat fy aen de zee kant vonden gedreven, daer fy uit het fchip alles in brachten, 't welck fy oordeelden tot hun overwinteringh dienftig te zijn. Sy bleven daer de geheele winter over; en hadden tegen veel ongemacken, die hen over quamen, te ftrijden. want de koude was daer foo groot, dat de vvan den van 't huis, daer dese 13. of 14. mannen in waren, duimen dick van de vochtigheid des adems bevrofen vwaren, endae by vviijden fy oock van veel groote witte Beeren geplaecht, die verfeheden van hun volck verflonden. Zy fagen daer oock vvitte vossen, die fy vingen, en die aen hen tot leckere spijs verftreckten. Zy moelten daer tot op de 22. Junius blijven, en toen voeren fy vveer van daer met

twee groote boten, die fy toegestelt hadden, en quamen, na dat fy veel gevaer in dese fchuiten uitgestaen hadden, op de tweede October binnen Cola daer fy hun ander fchip van *Ian Cornelisz.* vonden, 't welck toen alree een reis is Hollant gedaen had; met het welck fy weer in het Vaderlant quamen, na dat fy *Willem Barentsz.* op de reis verloren hadden.

Maer hun reifen ooftwaerts naer d'*Indien* waren niet foo rampfpoedigh, want fy, in 't jaer 1594. voor d'eerfte mael vier fchepen toerustende, sonden die door de groote Noortzee voorby *Guinea* en de *Kaep de Bone Esperance* naer d'*Oosterfche Indien*, daer fy, met d'Inwoonders gehandelt hebbende, wel geladen vveer t'huis keerden, en dus de gront leiden om een vaste Compagnie op te rechten, die noek tot heden in dese vaert volharder, en feer machigh gheworden zijn. *Sebaldu de Waert* is in 't jaer 1598. met vijf fchepen uit Hollant gefeilt, om westwaerts deur de *Straet van Magellanus* naer *Indien*, en foo de geheele Aerdkloot om te zeilen: maer hy, langh in de voorgenoemde Straet gefuckelt hebbende, en van fign andere fchepen afgedwaelt, was eindelijck gedwongen vruchteloos vveerom te keeren. Hy wierdt van *Olyvier van Noort* ghevolgt, die, met vier fchepen het fpeur van *Magellanus*, *Draeck* en *Candifch*, gevolgt hebbende, alleen weer t'huis keerde, na dat hy vvel 32. fchepen, en twee galjoenen verdelght, en felf oock in groot gevaer geweeft had. Eenige jaren daer na, te vveten in 't jaer 1614. heeft *Ioanis van Spilbergen* de felfde reis deur de *Straet van Magellanus* beftaen, en is, na dat hy in de Zuidzee aen d'*Amerikaen fche Kuff*, veel dappere daden bedreyen had, dese groote zee overgesteken, en dus van achter in d'*Ooftindifche Eilanden* gekomen. Ter felfde tijt zijn *Willem Schouten* en *Jacob le Maire* oock met twee fchepen uit Tefel gelopen, en hebben voorby de Straet van *Magellanus* zuidwaert aenzeilende, tot op ses of feven en vijftigh grader, daer een nieuwe Straet gevonden, die feer kort, en ten opficht van d'ander, feer gemakelijck om deur te komen was. Zy noemden 't landt aen de Noortzijde *Maurits van Nassou*, en 't landt aen de Zuidzijde *Staten landt*. en dese nieuwe deurvaert de *Straet van le Maire*, en, een wijl langhs de Kuff van *Chili* ghefeilt hebbende, voeren eindelijck deur de Zuidzee, daer fy veel nieuwe eilanden ontdekten, naer *Ooftindien*, daer fy van d'overften der *Nederlandt fche Compagnie* aengehouden wierden. De Staten, verflaende dat'er naer 't zuiden dese nieuwe Straet ghevonden was, sonden in het jaer 1623. derwaerts *Iaques l'Heremite* als *Admirael*, en *Geen Hugen Schapenham* als *Vies-Admirael*, met elf fchepen, om den Spanjaert in *Peru* afbreuck te doen, en daer eenighe vastigheden te veroveren. Sy, de *Straet le Maire* deurgeraect, zeilden langhs de kufften van *Chili*, *Peru*, en *Lima*, daer l'*Heremite* van sieckte storf. *Schapenham*, in des felfs plaets gestelt, volhardde in fign cours naer nieu *Spanjen*, en *Accapulco*, en, niet tot fign voornemen komen konnende, nam fign cours ooftwaerts deur de Zuidzee, naer d'eilanden van *Ooftindien*, en, van daer naer 't Vaderlant varende, storf onder weegh. Maer d'*Admirael Brouwer*, over eenige jaren uit *Brasil* naer de kuff van *Chili* zeilende, vondt een heel open zee, fonder eenigh belemmeringh, en voer dus naer *Chili*, in welke reishy oock storf.

Daer fiet ghy in 't gros, het geen, dat d'ontdeckingh der landen ter zee, foo van d'Ouden als *Nieuwen*, aengaet; en de genen, die meerder omftandigheden daer af begeret te weren, keeren figh tot de *Vojagien*, die daer af befchreven zijn, en zy, die by de *Kaerten* van dese Zee-Atlas of *Water-weret* naeukeurigh nafende, fullen, gelijk ick vertrouwen, hun vernoegingh vinden.

E Y N D E.

Register der Caerten van de Zee Atlas.

1. Werelt Caert.	16. Hoe men uyt de Canaal de Canarife, en Vlaemse Eylanden sal
2. Paskaert van Europa.	17. 't Westerycke deel der Middelaertfche Zee. (aen doen.)
3. De Zuyder Zee.	18. 't Oosterycke deel der Middelaertfche Zee.
4. Tefel tot aen de hoofden.	19. Barbaria.
5. De Noort Zee.	20. Guinea.
6. Rufflant, Laplant en Finmarcken.	21. Angola.
7. Spitsbergen en Yfland.	22. 't Westel deel van Oost Indien.
8. Groenlands.	23. 't Oostel deel van Oost Indien.
9. Oost Zee.	24. Caribifche Eylanden en de Barbados.
10. Canaal, zijnde Engelandt, Schotlandt en Yrlant.	25. De Caribes Eylanden in 't Groot.
11. Canaal tuffchevo Engelandt, en Franckrijck.	26. Brasilen Nieu Nederlandt.
12. Achter Yflandt om te zeilen.	27. Nieu Nederlandt.
13. Hoe men d' Canaal sal aen doen.	28. Brasil van Patnanbuca tot C. de S. Anthonie.
14. Bocht van Franckrijck.	29. America.
15. Hispanie.	30. Chili, Peru, Hispania Nova. &c.

NOVA TOTIUS TERRARUM ORBIS TABULA AUCTORE F. DE WIT.

POLUS ARCTICUS.

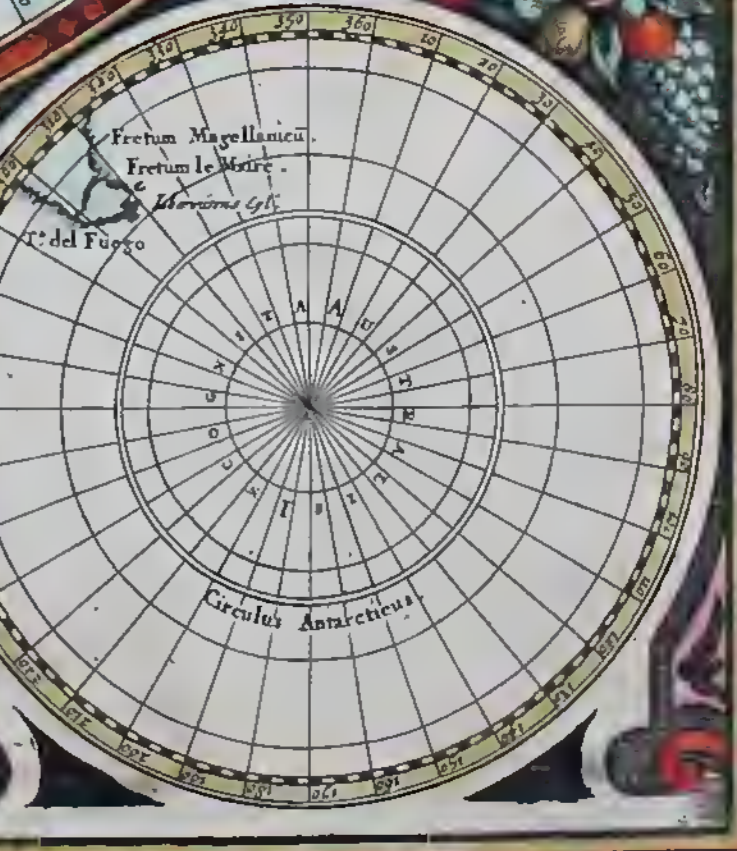
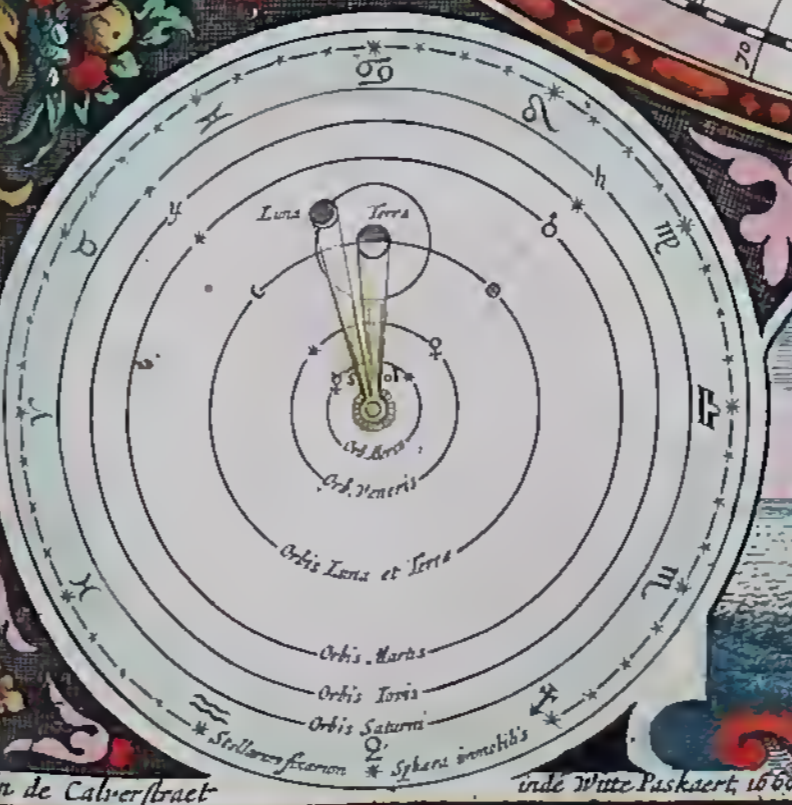
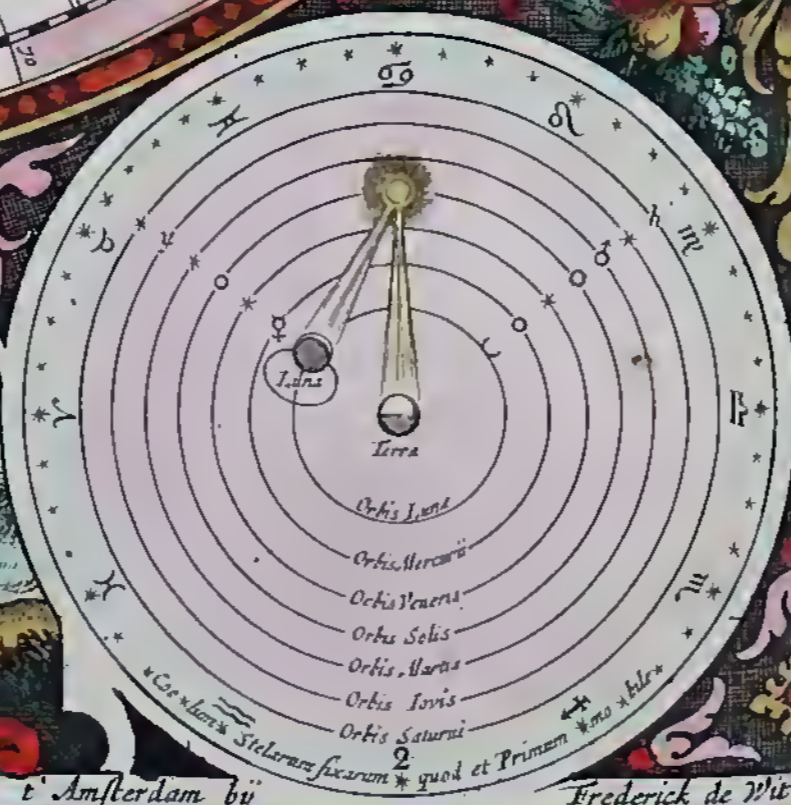
POLUS ANTARCTICUS.

POLUS SEPTENTRIONALIS.

POLUS MERIDIONALIS.

Systema Mundi juxta mentem claudi Ptolemaei.

Systema Mundi juxta mentem claudi Copernici.

Amstelredamum by Frederick de Wit in de Calverstraat inde Witte Paskaert, 1697

OCEANUS OCCIDENTALIS

Pas-kaart van
EUROPA
met een gedeelte van de kust van
Africa tot an Cabo verde.
Tot Amsterdam.
By Hendrick Doncker inde Nieuwbrug
sijgh. Aet. 1665.

Duytsche mylen 45 in een Graadt.
Spaanse mylen 37 1/2 in een Graadt.
Engelse en Franse mylen 30 in een Graadt.

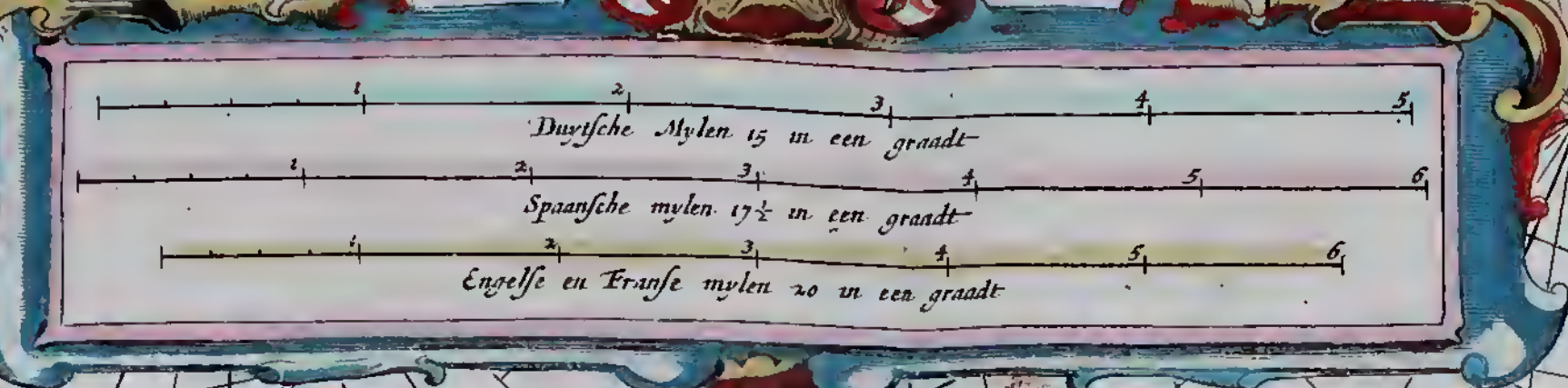
NOVA ZEMLA

Someijne namen in z Vlie met
letters aengetheent

- a. de Telling
- b. Voor de slot
- c. de Robbege
- d. noordt Telling
- e. Kees heek
- f. Dominicus of Meijnen plaet

Pas Caart van de
ZUYDER-ZEE
Texel, ende Vlie-ftroom, als
mede t Amelande gat.

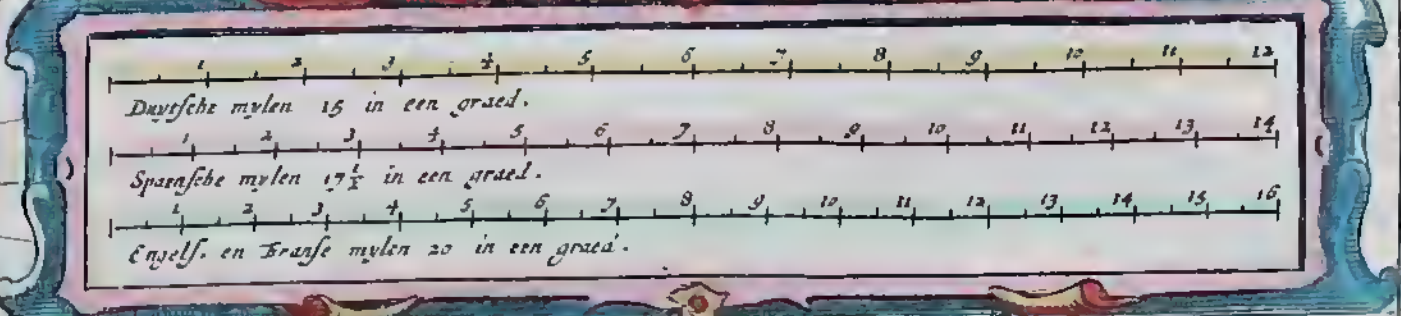
t Amſterdam,
By Hendrick Doncker inde Nieuw-brugh
ſtegh in t Saurmaas geredſchap. 1664.

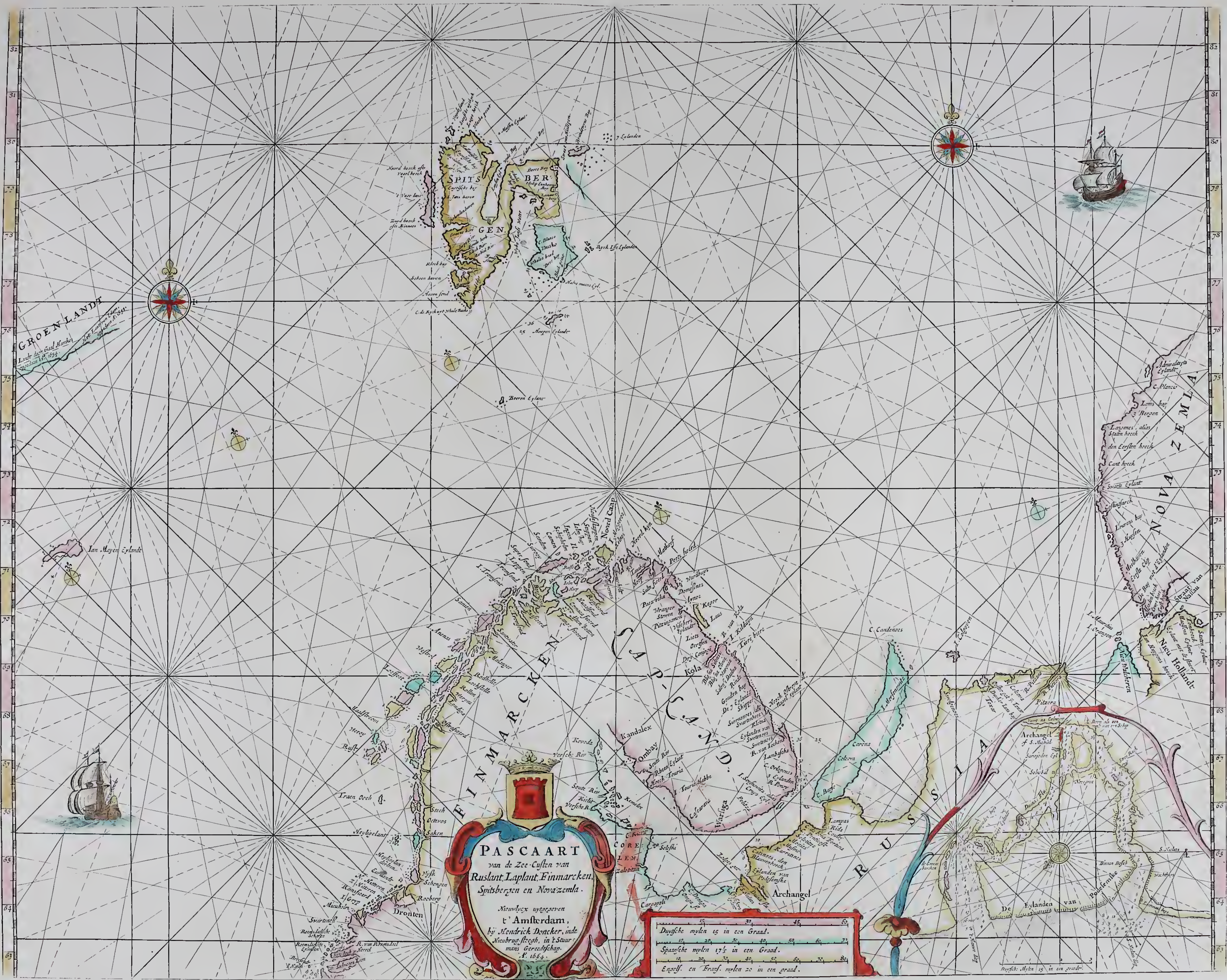
Pas-kaart van
Texel tot aan de Hoofden.
 Vertoonende de Zee-Kusten van Vrieslant,
 Hollandt, Zeelandt, Vlaenderen, en de Oost Kust
 van Engeland, als mede hoemen alle de selve
 Kusten en Havens uit der Zee sal zenden.

T'AMSTERDAM.
 By Hendrick Doncker Boekverkooper en Graadboogma-
 ker, in de Nieuwe Steegh In 's Swaems gereschep.

PASCAART
 van de Zee-Custen van
 Ruslant, Laplant, Finmarcken,
 Spitsbergen en Novazemla.
 Nieuwlyc uitgegeven
 t' Amsterdam,
 by Hendrick Doncker, inde
 Nieubrug-ſteegh, in 't Stuur-
 mans Gerechſchap.
 M. 1663.

Duyſche mylen 15 in een Graad.
Spaanſche mylen 17½ in een Graad.
Engelſ. en Franſ. mylen 20 in een Graad.

De Kusten van
 Noorwegen, Finmar-
 ken, Lapland, Spitsbergen,
 Jan Mayen Eylandt, Yslandt,
 als mede Hitland en een gedeelte
 van Schotland.
 t'Amsterdam.
 Bij Andrick, Donsker, Boeckver-
 keger, In de Waerwerf.

0 10 20 30 40 50 60 70 80
 Duytsche mijlen 15 in een graadt
 Spaensche mijlen 12 1/2 in een graadt
 Engels- en Franf. mijlen 10 in een graadt

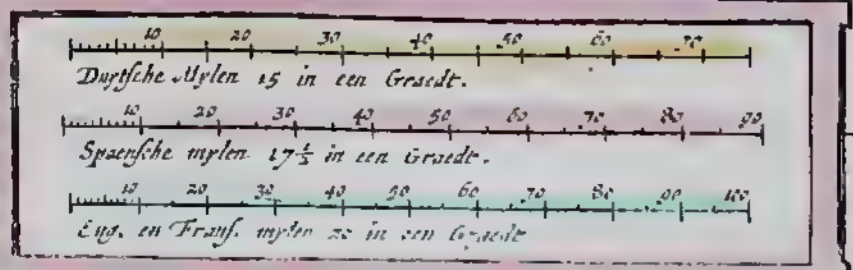
Pascaerte van
GROENLANDT,
Yslandt, Straet Davids en Ian Mayen Eylant
hoemen de sebrige van Huitant- en de Noord kysten
van Schotlandt en Yrlande bevelen mach.
GEDRUCKT T'AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker Doekverkooper en
Grasdeghmaker, inde Nieuwbrughesteegh.

GROENLANDT

YSLANDT

NOVA
FRANCIA

TERRA
NOVA

Mier is vreeslichs vish, deede
weshifich. vint. Visten en
vafche Salen.

Lands Meer Grol Nankes
V. g. d. 1654

Ian Mayen Eylant

AMERI
CA

Straet
Hudson

Straet
Davids

London Cufft

Charyn
Korshifchers
Straet

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Grofe bay

Schults boeck

Slijpers haven

Charyn bay

St. Anne haven

Tuornduffen bay

Orang bay

Tuornduffen bay

St. Michaels bay

Cardinals boer

Sadel
Lepelae

Duytſche Mylen 15 voor een Graadt.
 Spaanſche Mylen 17½ voor een Graadt.
 Engeliſch en Franſche Mylen 20 in een Graadt.

Pas-kaart van de
OOST ZEE
 Verthoonende
 Alle de ghelegentheit tuffchen
 t Eylant Rugen en Wyborg.
 Nieuwſtex verſpreken
 T'AMSTERDAM,
 By Hendrick Doncker Boekverke-
 per en Graadſchmaker, inde Nieuw-
 brughſtraet, In t' Stuurmans
 Gereedſchep. 1684

Duytſche Mylen 15 voor een Graadt.

Duytsche mylen 15 in een graadt
 Spaensche mylen 17½ in een Graadt
 Engelsche en Fransche mylen 20 in een graadt

PAS-CAART
 van
T CANAAL
 vertoonende in 't geheel
 Engeland, Schotland, Yrland,
 en een gedeelte van Franckryk.
 Nieuwlyc uitgegeven

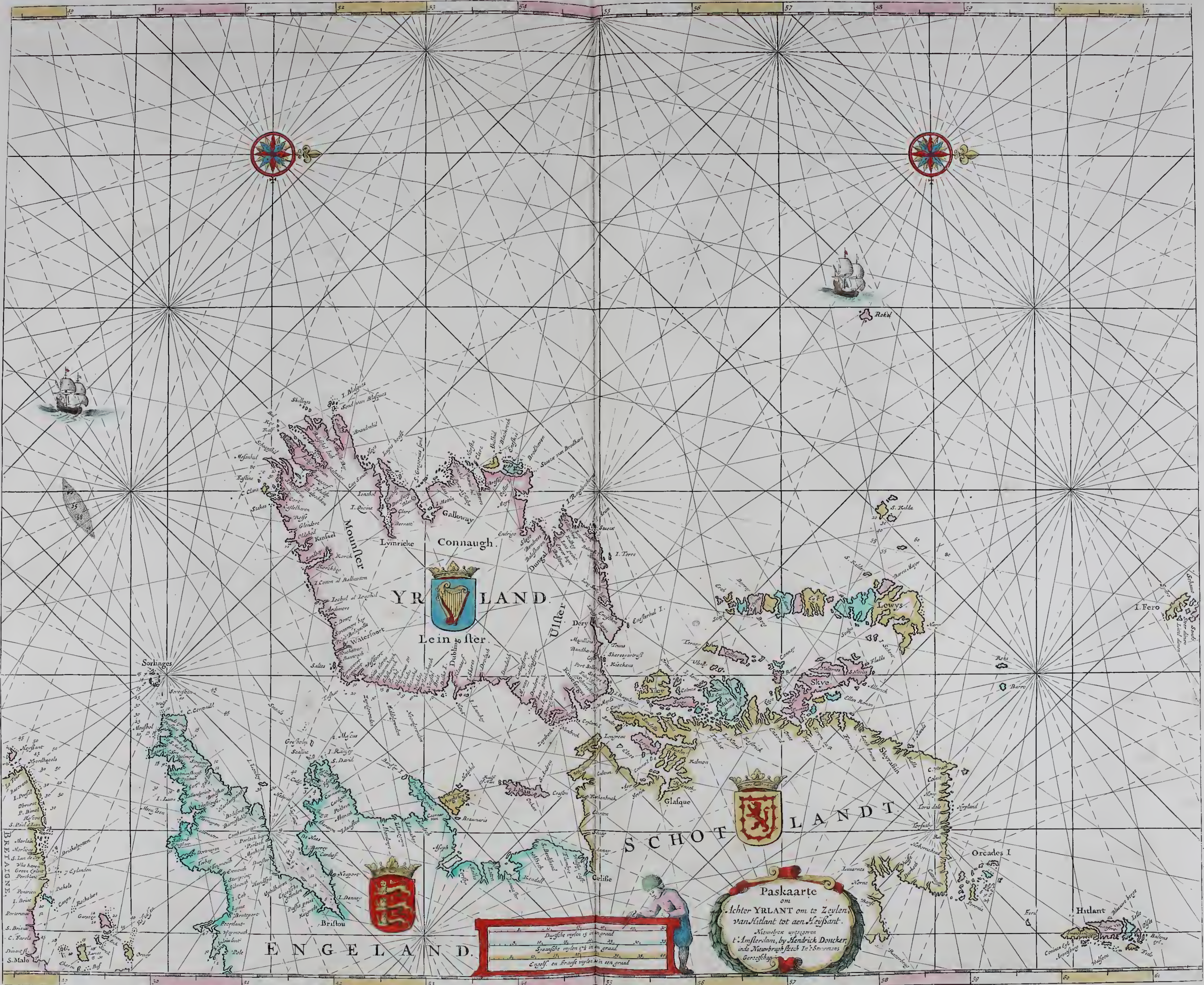
T'AMSTERDAM.
 Bij Hendrick Doncker, Boekverkooper en Graad-
 boghmaecker in de Nieuwbrughsteegh in 't Stuurmans
 Gereedtschap. Anno 1665.

PASCAART
VAN DE
CANAAL
tusschen Engeland
en Vrancrijk.

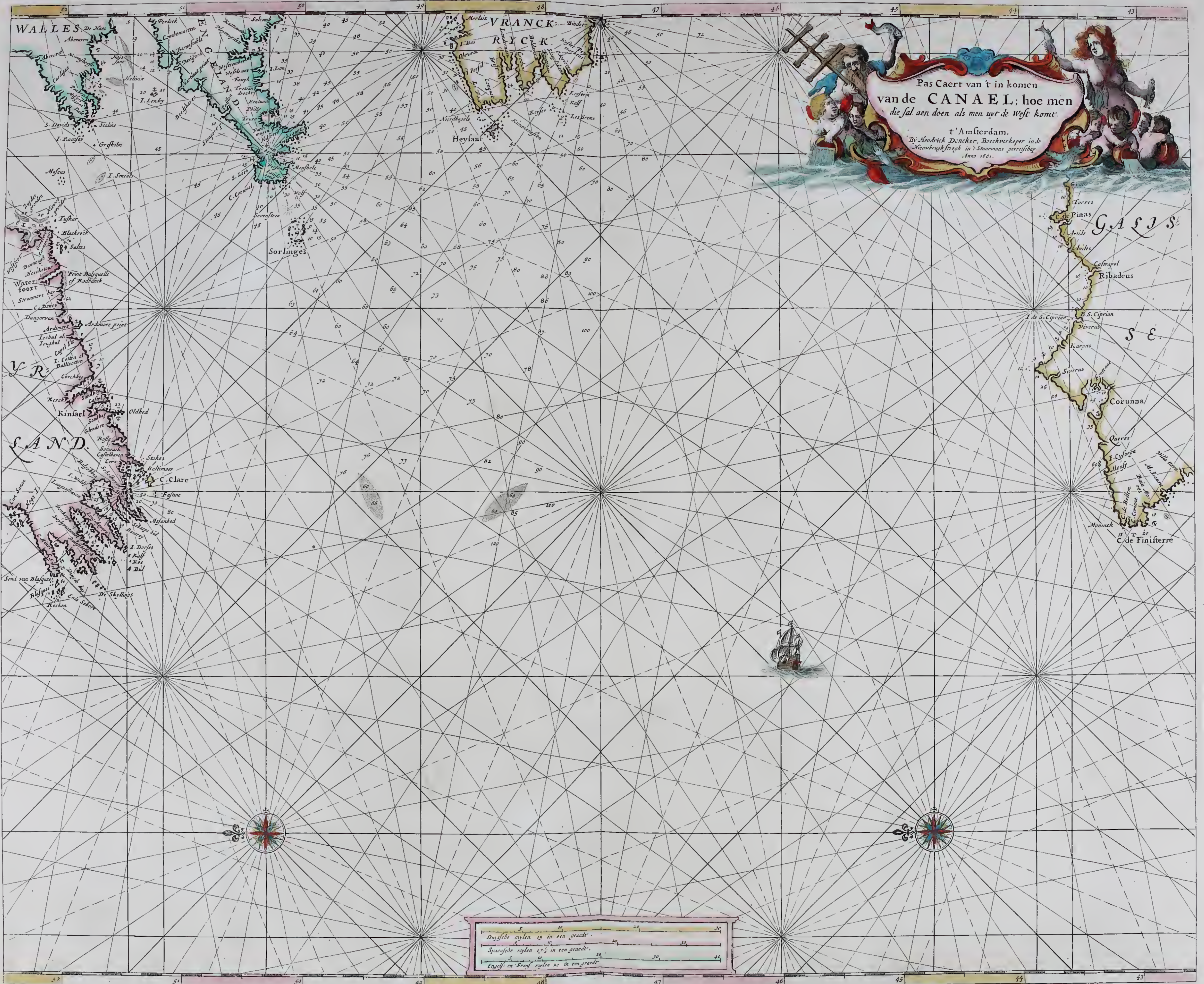
T'AMSTERDAM,
By Hendrick Doucker, Boekver-
heger en Grondtuyckmaeker, In de
Nieuwbrug, staet in 't Smarvaer
verrelijck, 1681.

Duytsche mylen 15 in een graede.
Spaensche mylen 17½ in een graede.
Engelsch. en Franse mylen 20 in een graede.

Paskaarte
 om te Zevlen
 van Nittant tot aen de Zeesant.
 Nieuwste uitgave
 in Amsterdam, by Hendrick Doncker,
 inde Nieuwbrugh steek In 't Simons
 Gezelschap.

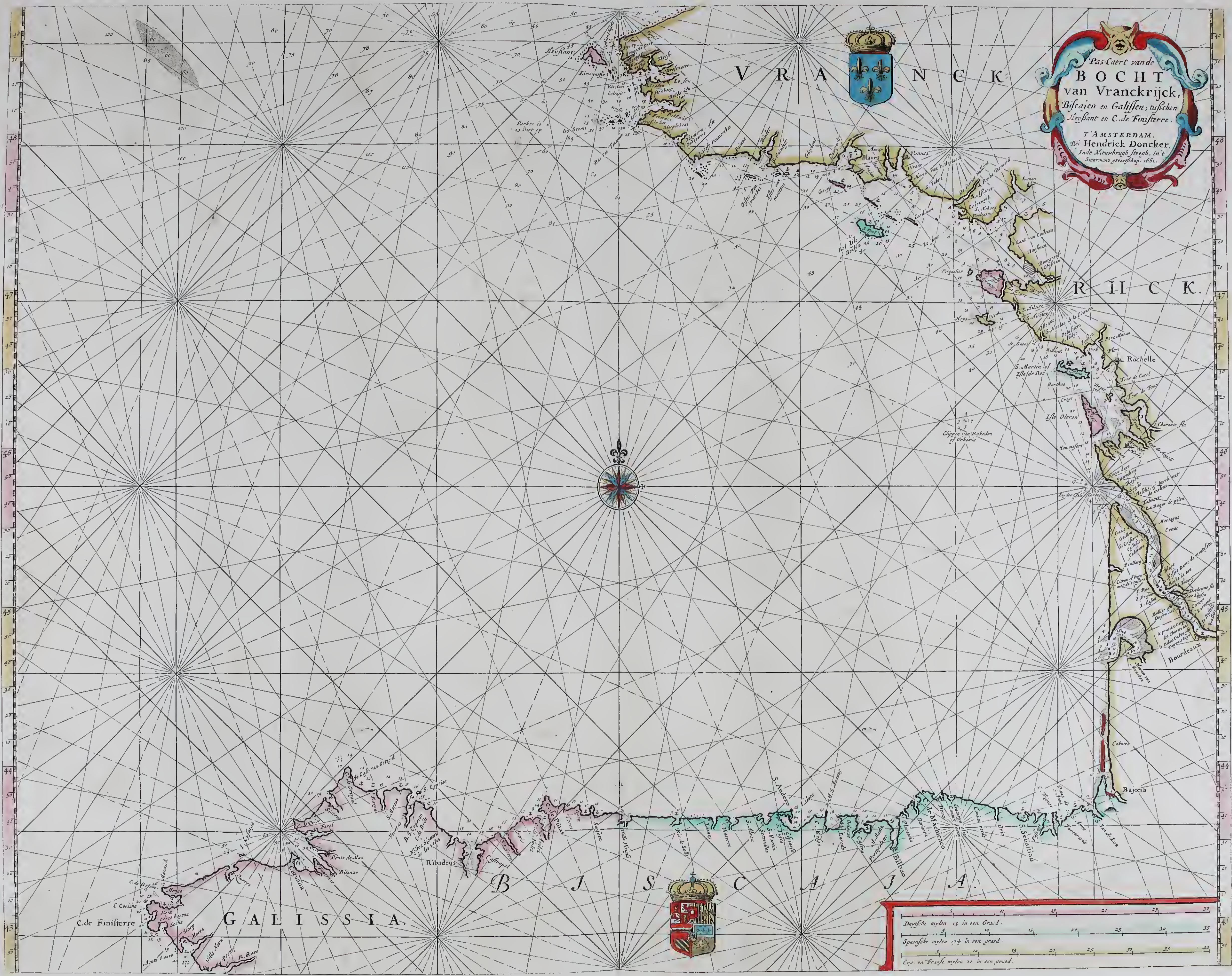
Duysche mijlen 15	25	35	45
Spanische mijlen 10	15	20	25
Engelsche en Franse mijlen in een graad	10	15	20

Pas Caert van t in komen
 van de CANAEL; hoe men
 die sal aen doen als men vrt de West komt.

t' Amsterdam,
 By Hendrick Dancker, Boeckverkooper inde
 Nieuwburghe Straz in 't Stuurmans oerschip
 Anno 1661.

Duytsche mylen 15 in een graede.
 Spaensche mylen 17 1/2 in een graede.
 Engels en Franck mylen 20 in een graede.

Pas-kaart vande
BOCHT
 van Vranckrijk,
 Biscajen en Galiffen, tuschen
 Nieuwbant en C. de Finisterre.

T'AMSTERDAM,
 Bij Hendrick Doncker.
 Inde Meusebrugh steegh, in 't
 Swaermerg oerzigtichap. 1661.

V R A N C K

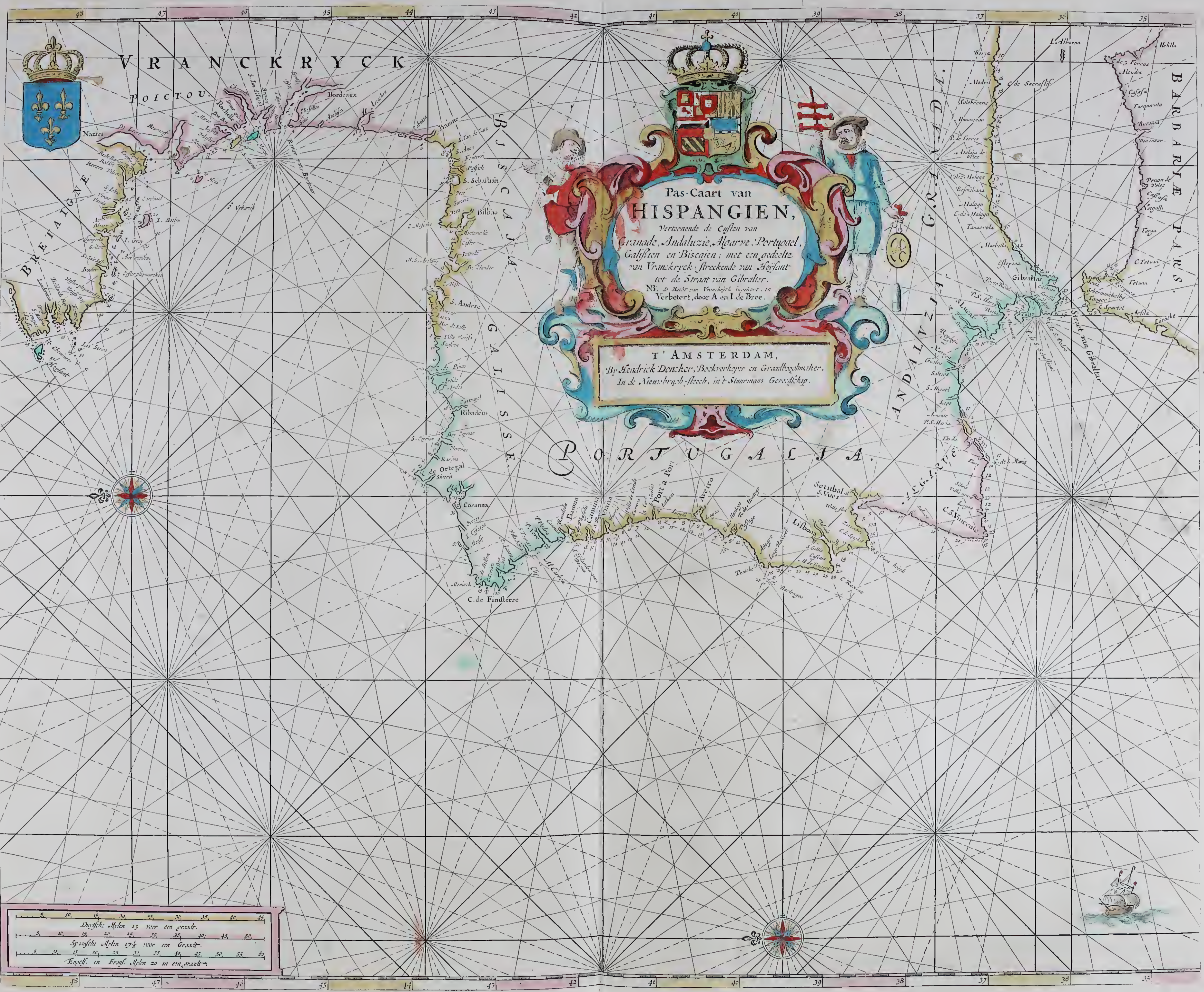
R I I C K

G A L I S S I A

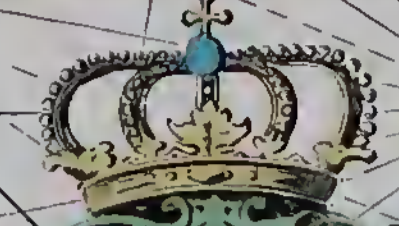
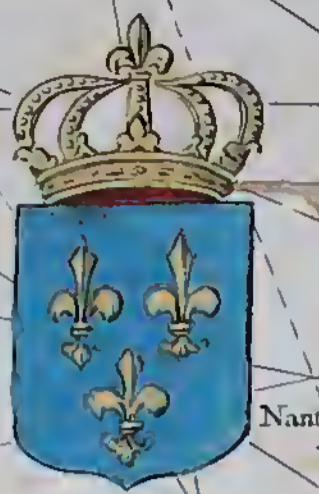

Duytsche mylen 15 in een Graad.
 Spaensche mylen 17½ in een Graad.
 Eng. en Fransche mylen 20 in een Graad.

V R A N C K R Y C K

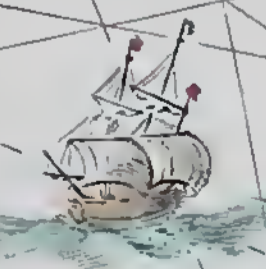

Pas-kaart van HISPANGIEN,
 Vertoonende de Costen van
 Granada, Andaluzie, Algarve, Portugal,
 Galicien en Biscagen; met een gedeelte
 van Frankryck; streckende van Hoefant
 tot de Straat van Gibraltar.
 NB. de Becht van Franscheysch vercoort, en
 Verbetert, door A en I de Bree.

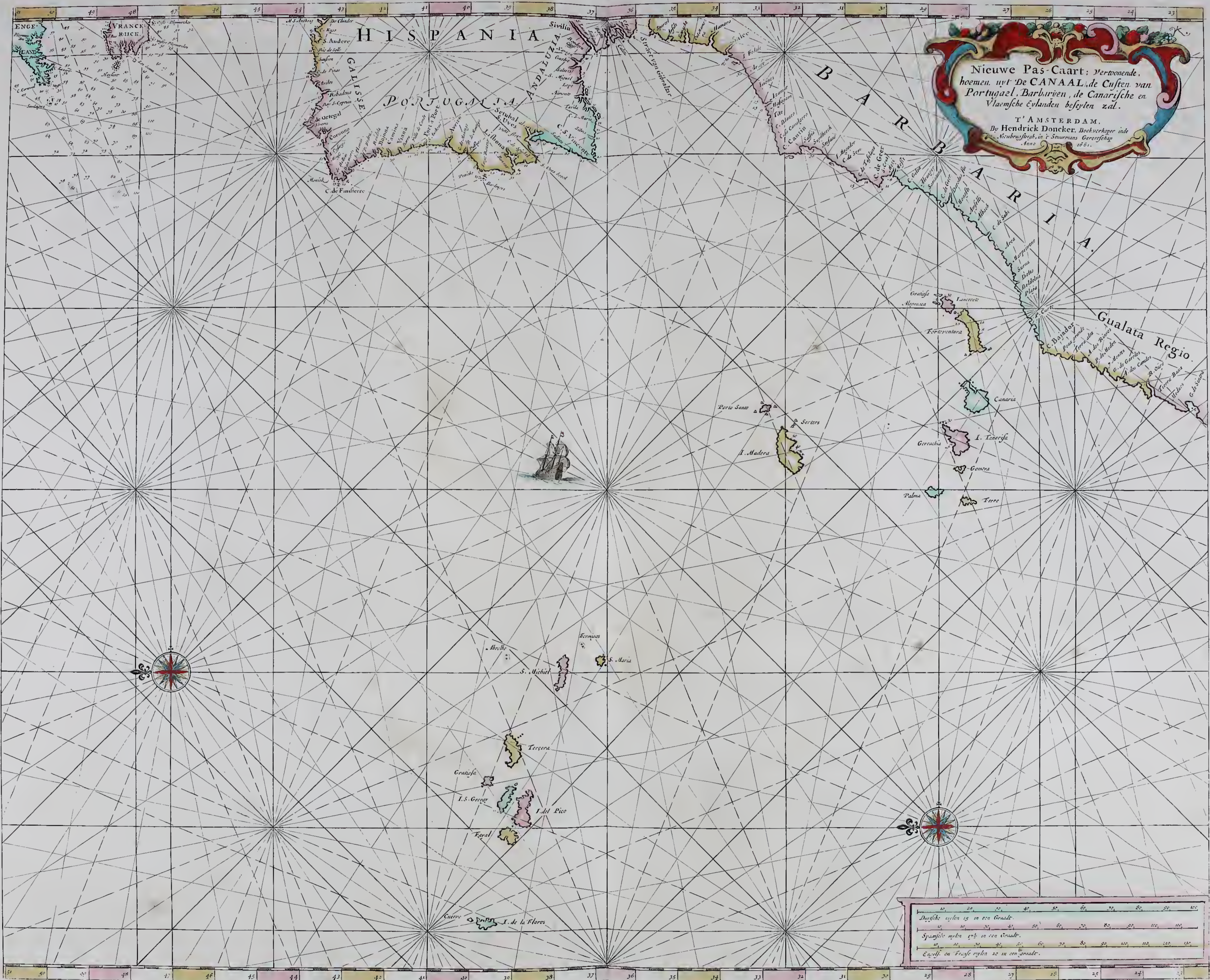
T' AMSTERDAM,
 By Hendrick Doncker, Boekverkeper en Graadteghemaker,
 In de Nieuwgracht-Steek, in 't Stuurmans Genootschap.

P O R T U G A L I A

5	10	15	20	25	30	35	40	45			
Duytsche Meilen 15 voor een graad.											
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50		
Spaanische Meilen 17½ voor een Graad.											
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Engels, en Frans. Meilen 20 in een graad.											

Nieuwe Pas-Caart; Verwonnende, hoemen. uyt De CANAAL, de Cuyten van Portugael, Barburien, de Canarische en Vlaemsche Eylanden besyten zal.
 T'AMSTERDAM.
 By Hendrick Doncker, Boekverkeper inde Nicubrusstrat, in 't Smurmans Gevechschap Anno 1661.

12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50	52	54	56	58	60	62	64	66	68	70	72	74	76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
Duytsche eylen 15 in een Graadt.																																												
Spaanische eylen 17½ in een Graadt.																																												
Engelsche en Franse eylen 20 in een Graadt.																																												

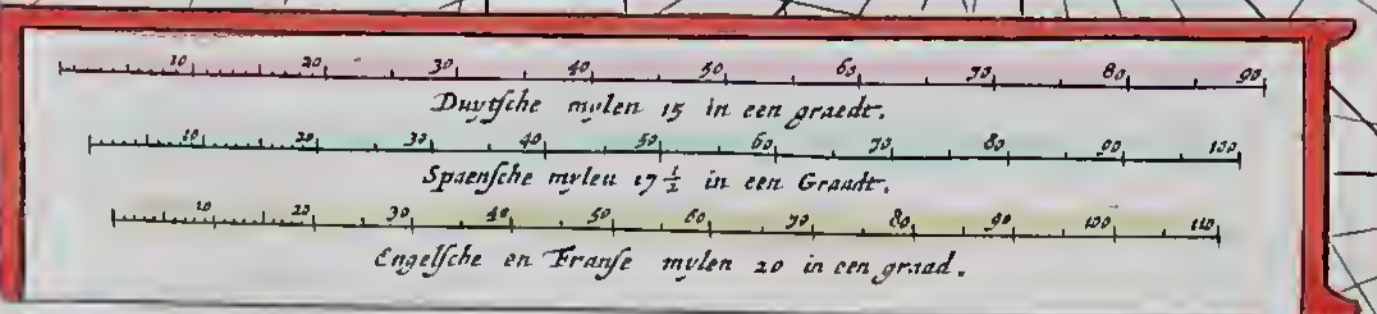
Paskaert van
t Westelycke deel
Der
MIDDELANDSCHE ZEE.

Nieuw gedrukt en uitgegeven
T'AMSTERDAM.

By Hendrick Doncker Boekverkoper en
Grondtich maker inde Nieuw-brugsteegh
In 't Schuurmans gerechtshap. A. 1669.

Namen van de Eylanden, Noecken en Havens, gelegen
in 't Westelycke deel van de Middellandsche Zee.

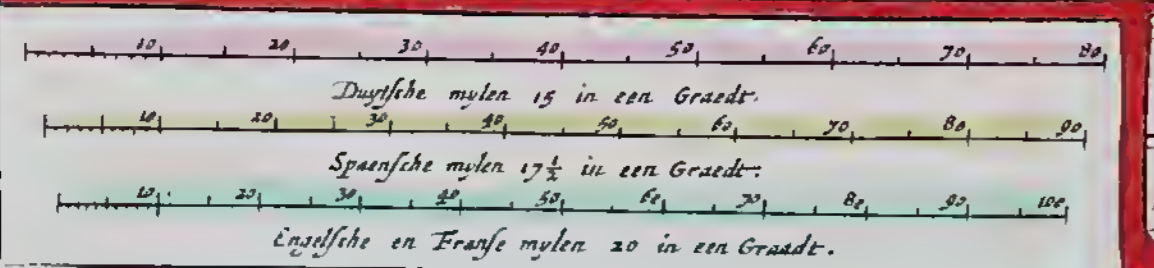
1	Arkon	51	60	76	Argos
2	Forminera	52	61	77	Delagoa
3	Belton	53	62	78	Cinias
4	Comigo	54	63	79	S. Maria d' Tri
5	R. Magno	55	64	80	Catze
6	Tagmago	56	65	81	Catze
7	S. Mair	57	66	82	Troche
8	Porto Vicia	58	67	83	S. Stefano
9	Cabrera	59	68	84	S. Palermo
10	J. Draynera	60	69	85	Lija
11	M. C. Elbe	61	70	86	S. Andrea
12	C. Formontelli	62	71	87	Maffello
13	G. d'Alvada	63	72	88	Pomo
14	C. Lapetra	64	73	89	S. Corona
15	P. Colombi	65	74	90	S. Longo
16	Porto Pedro	66	75	91	S. Pedro d' Mela
17	C. de Salines	67	76	92	Sampetella
18	Porto Maon	68	77	93	S. Seada
19	P. Fornelli	69	78	94	S. Pietro d' Nio
20	C. de Sidiolo	70	79	95	Permo
21	C. Tolon	71	80	96	Sagho
22	J. Ribadin	72	81	97	Promentora
23	Felcairela	73	82	98	T. Malocco
24	Porto Creso	74	83		
25	Bovena	75	84		
	C. Myperis				
	Malos				
	Gregona				
	Lavanzo				
	Ufca				
	Palmerola				
	Ponca				
	Basiliani				
	St. Michele				
	S. Giovanni				
	C. Riviera				
	C. Asinara				
	J. Tolosa				
	Serpentara				
	Corstello				
	Volma d' Sel				
	S. Pietro				
	Mace				
	J. Jero				
	Galiza				
	Chiochi d' Queli				
	Zonabla				
	Panzalacia				
	Lampidusa				
	Jinosa				

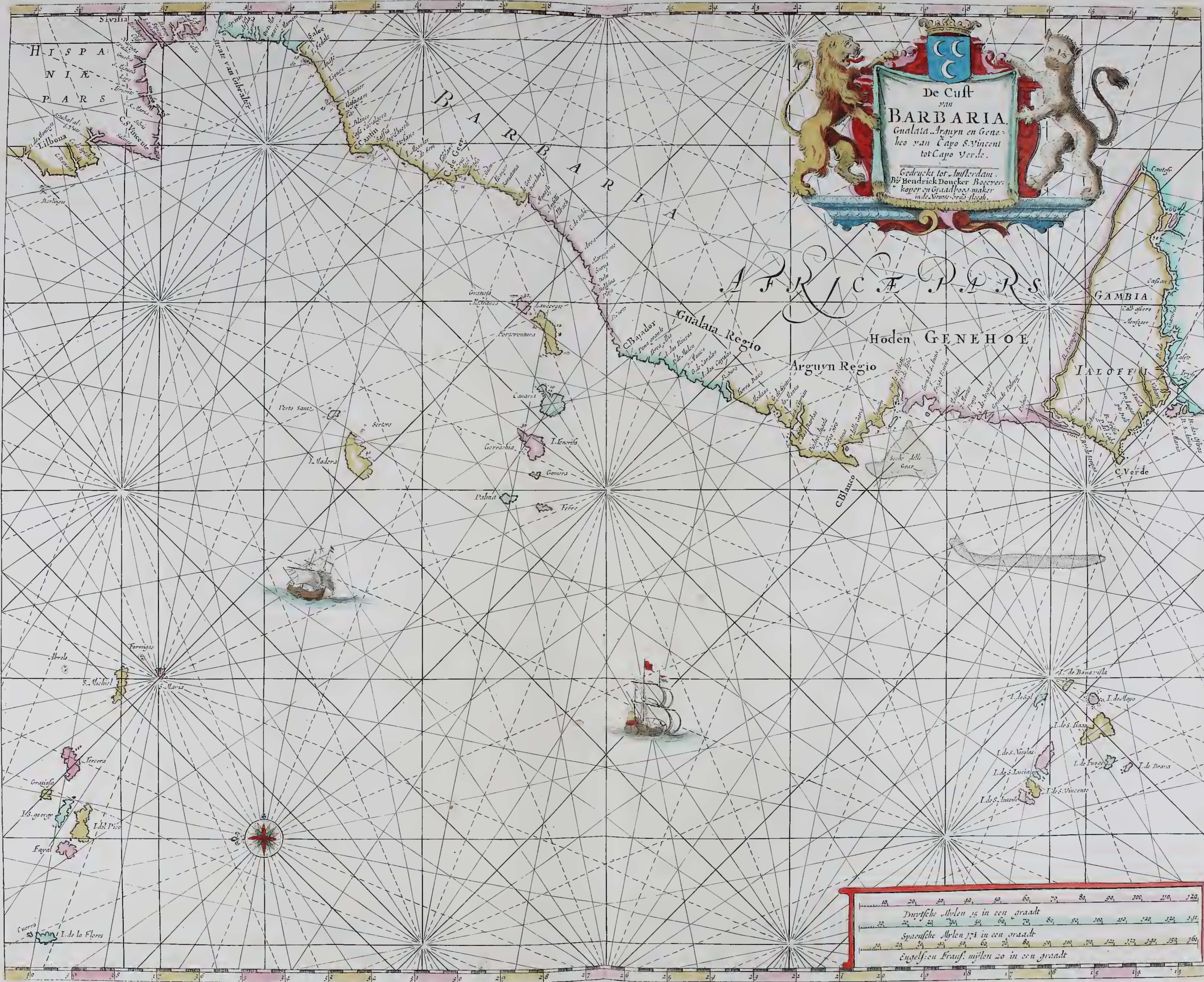

Namen van de Eylanden, Hoecken en Havens, gelegen in het Oostelycke deel der Middelaarsche zee.

1	Albania	29	Sofeno	57	Alto	85	Embros
2	Blanca	30	Fano	58	Anania	86	Tenedos
3	Promontorio	31	Storlez	59	Caravi	87	C. Sigori
4	Monte Christo	32	Barfu	60	Falconara	88	P. Elicia
5	Civita	33	Antipachiu	61	Bella Pola	89	P. Jera
6	Giumni	34	C. Ducado	62	Armutio	90	Ispera
7	Palmerola	35	Sylvisia Piel	63	Argentera	91	Venetico
8	Prutia	36	Syracusa	64	Sifanto	92	Samo
9	Branichiu	37	Prodena	65	Sesfu	93	Nicaria
10	Yschia	38	Taginza	66	Sidra	94	Stenfa
11	Capri	39	Cavera	67	S. Troja d'arbo	95	Palompa
12	Soraboli	40	Venetia	68	Ferriuso	96	Stangada
13	Parari	41	Seryy	69	I. Macronisi	97	Lango
14	Lipari	42	I. Oio	70	Sira	98	S. Setao
15	Volcano	43	Sirigoto	71	Jura	99	Cophano
16	Sabini	44	Isso	72	S. Dilles	100	Nizari
17	F. Sicar	45	Calderia	73	Micena	101	Pylipou
18	Micur	46	Chrysiada	74	Tino	102	Calci
19	Effusa	47	Corfu	75	Tino	103	C. Triguili
20	Jaenusa	48	Stalida	76	Andria	104	Leudoro
21	Martino	49	Strandia	77	Caljera	105	Po-to Rhedi
22	Favagnana	50	Musfa	78	Schier	106	Tolphi
23	Chiri d'oro	51	Igoia	79	Sicoripi	107	T. C. Niglo
24	Zembet	52	S. Christophano	80	Saia	108	Sicoripi
25	Peribato	53	Alia	81	Lanio	109	Ta Coroni
26	Langipolli	54	Mela	82	Piper	110	Soma
27	Lingfa	55	Nivia	83	Alto Sano	111	S. Bralic
28	Goco	56	Paris	84	Sandateschi		

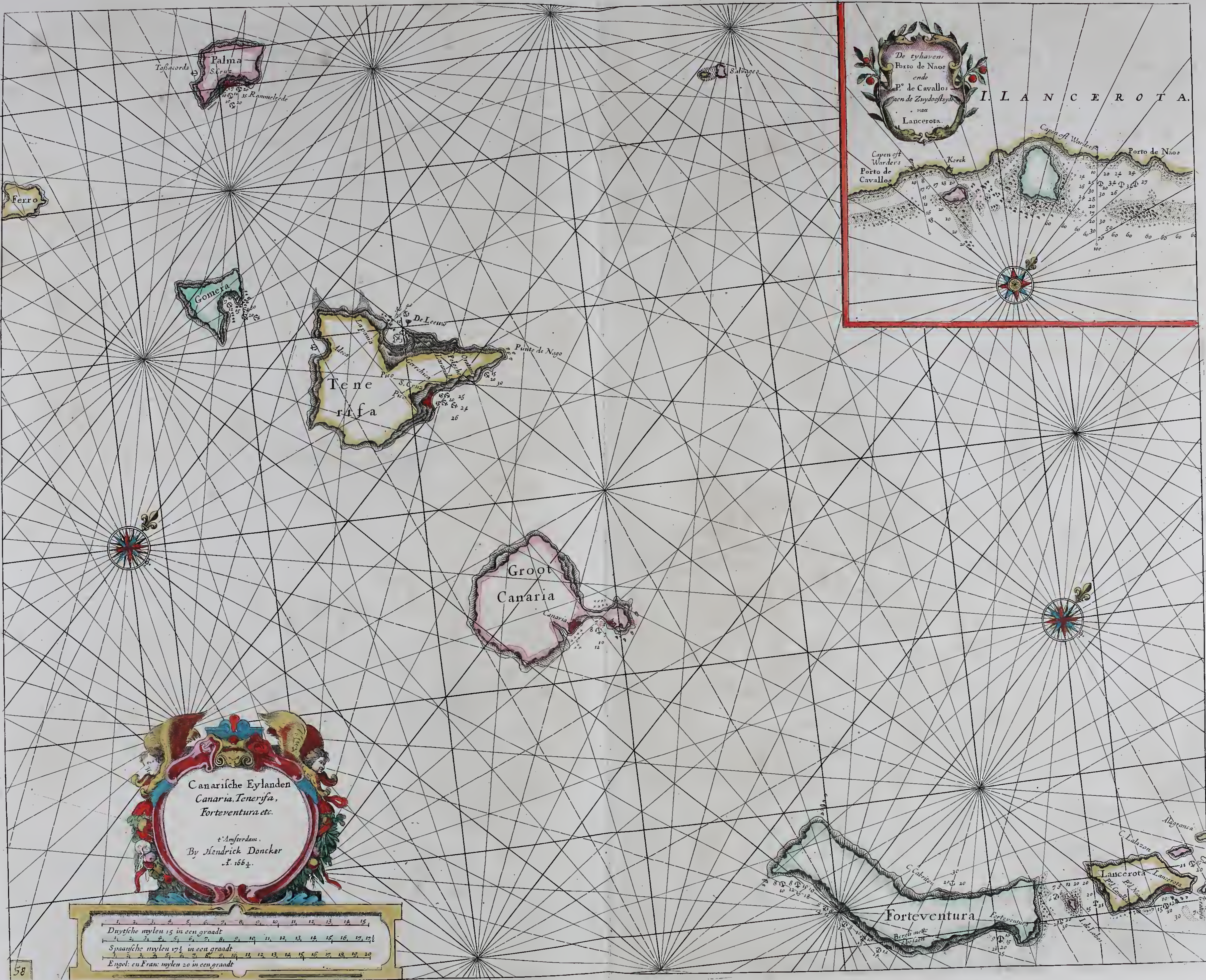
De Cust
van
BARBARIA.
Gualata Arguyn en Gene-
heo van Cayo S. Vincent
tot Cayo Verde.

Gedruckt tot Amsterdam
By Hendrick Doncker Boeyer
koper en Gradaffijn maker
in de Nieuwe-Gras-straat.

10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
Duytsche Mylen 15 in een graadt											
Spaansche Mylen 17½ in een graadt											
Engelsche Mylen 20 in een graadt											

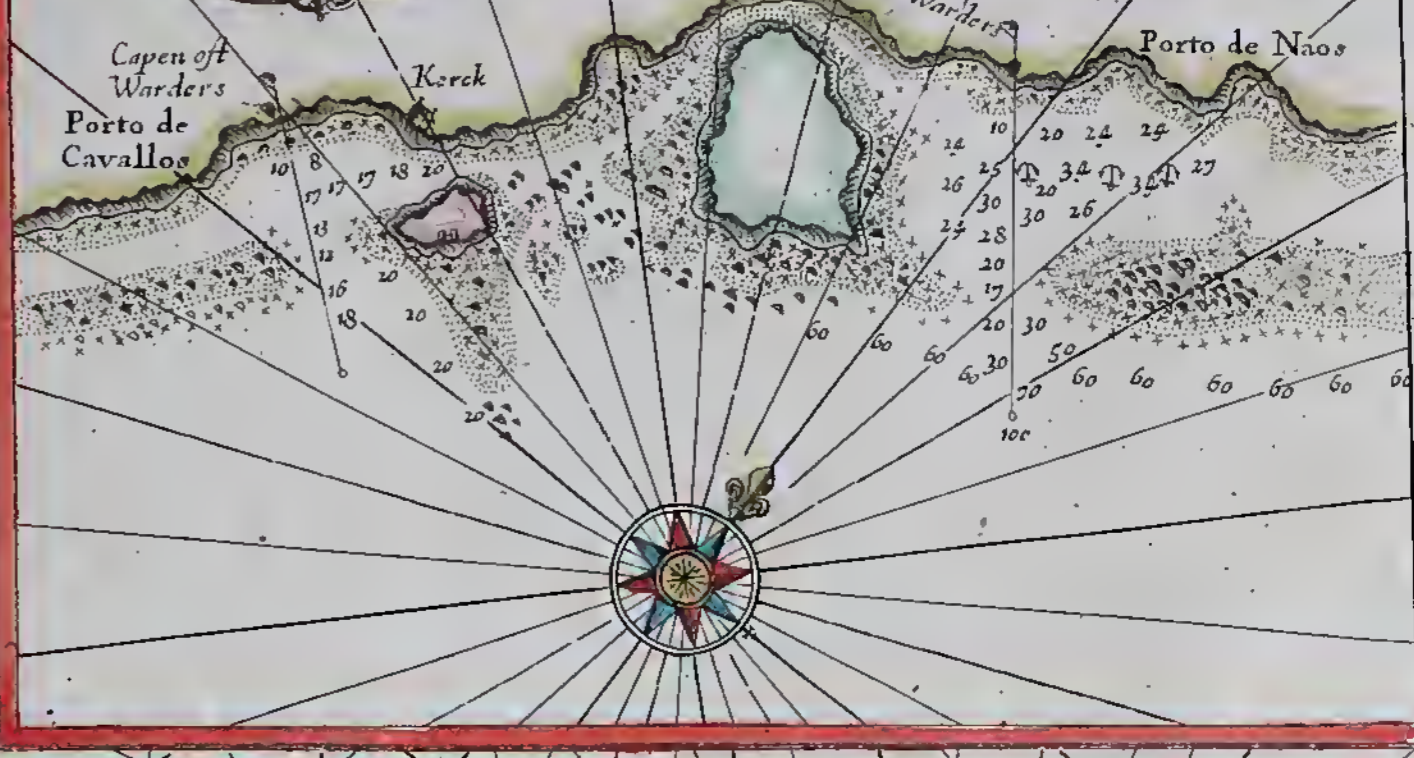

Tabacorda
Palma
 Cruz
 15 Rommelende

Salvages

De tyhavens
 Porto de Naos
 ende
 P^o de Cavallos
 men de Zuydoofthuyſe
 van
I. LANCEROTA.

Ferro

Gomera

De Lecuw
 Punte de Nago
Tenerifa
 Pico S. Cruz
 Pico S. Pedro

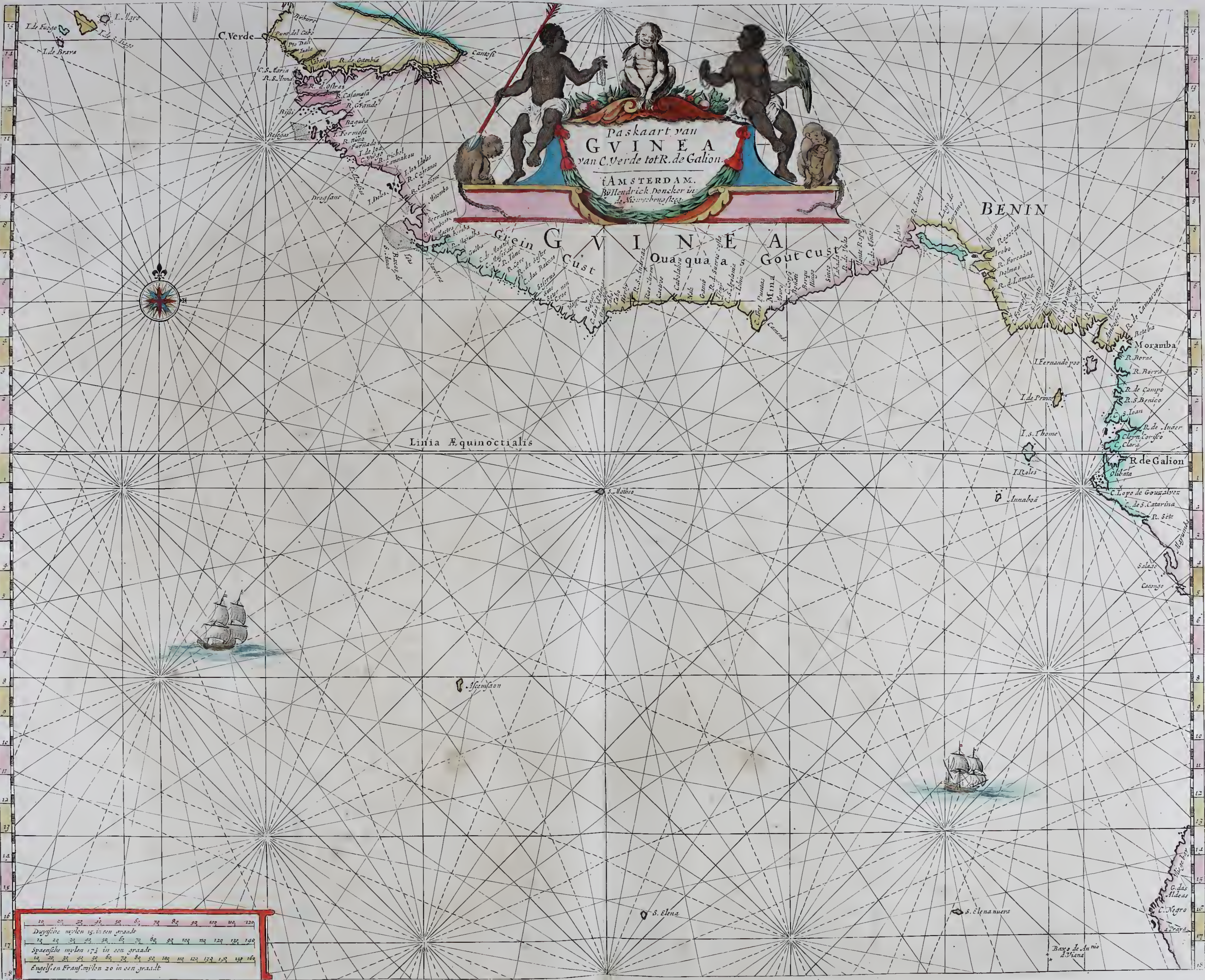
Groot Canaria
 Canaria

Canariſche Eylanden
Canaria, Tenerifa,
Forteventura etc.
 t'Amſterdam.
 By Hendrick Doncker
 f. 1664.

C. Cabrion
Forteventura
 Berghe met
 de laſten
Lancerota
 C. Lakeron
 C. Lakeron
 C. Lakeron

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15					
Duyſche mylen 15 in een graadt																			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Spaanſche mylen 17½ in een graadt																			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Engel. en Fran. mylen 20 in een graadt																			

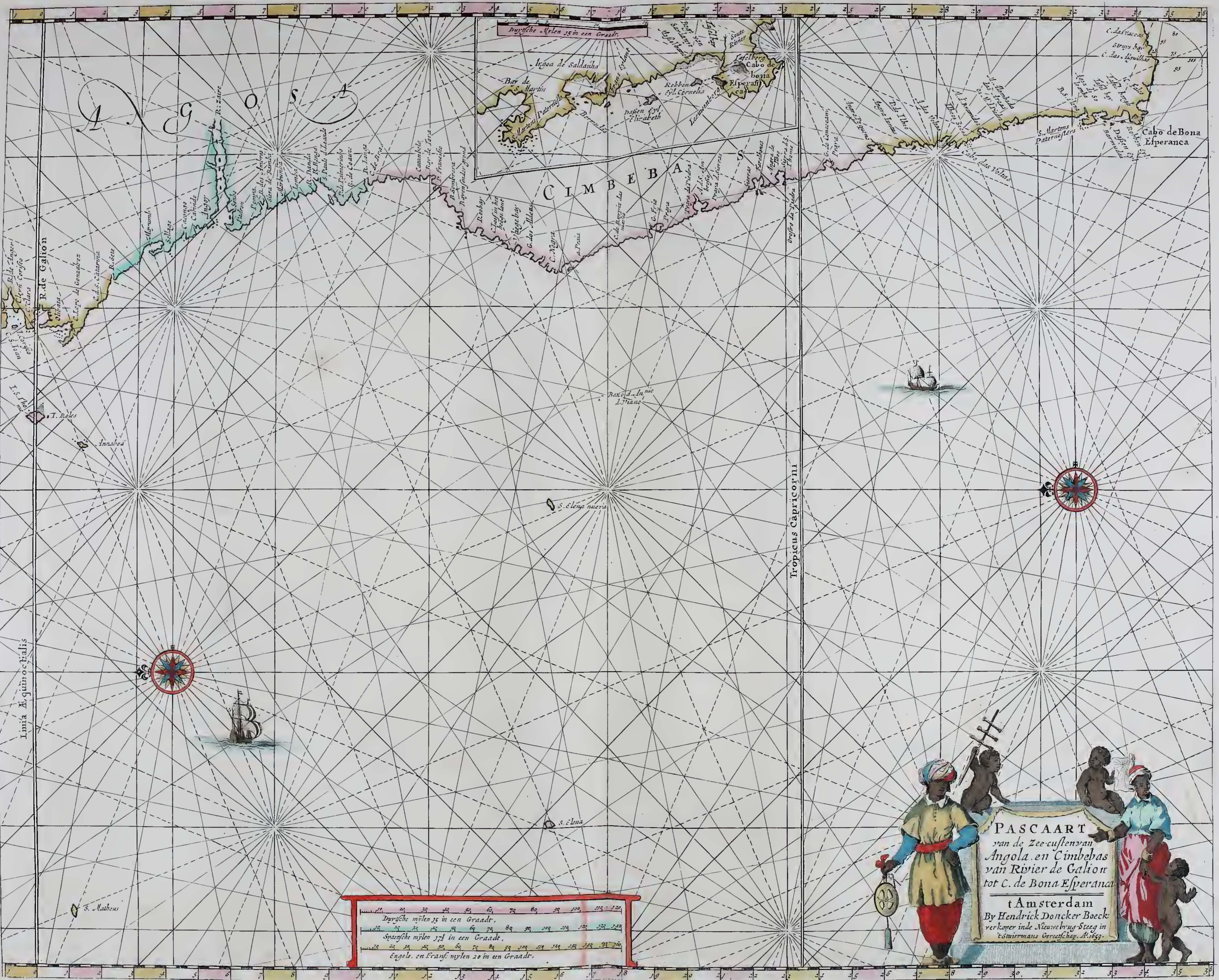

Linia Aequinoctialis

10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120

Bays de Anua
A. Nana

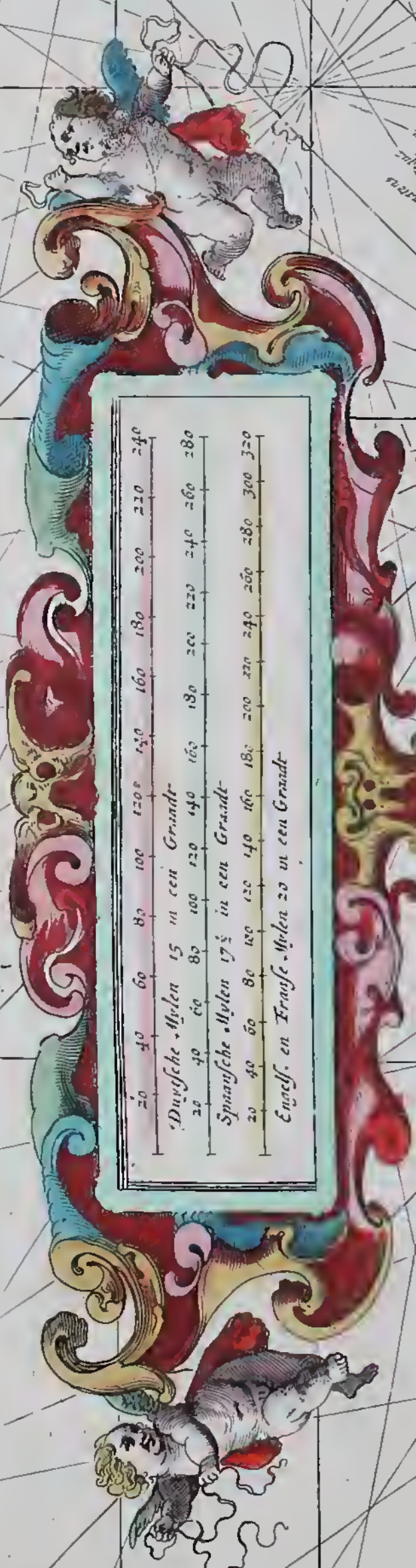
Linia Equinoctialis

Tropicus Capricorni

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
Duyfche mylen 25 in een Graadt.																																			
Spangche mylen 17 1/2 in een Graadt.																																			
Engels. en Frans. mylen 20 in een Graadt.																																			

PASCAART
 van de Zee-custsen van
 Angola en Cimbebas
 van Rivier de Galion
 tot C. de Bona Esperanca
 t Amsterdam
 By Hendrick Doncker Boeck
 verkonen inde Nieuwe brug Steeg in
 't Smiermans Geractchap. A. 1689.

20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250
Duyfckhe Mylen 15 in een Graad																							
Spangfche Mylen 17½ in een Graad																							
Eengfch en Franfch Mylen 20 in een Graad																							

A **P** **E** **R** **S** **S** **I** **A** **J** **A** **E**

M **O** **G**

G **u** **z** **a** **r** **a** **t** **e**

C **A** **M** **B** **A** **T** **A** **O** **R**

D **e** **c** **a** **m** **C** **A** **N** **A** **R** **A**

C **E** **L** **O**

C **O** **m** **a** **n** **d** **e**

A **Y** **A** **M** **A** **N**

A **R** **A** **B** **I** **A** **F** **E** **L** **I** **X**

H **a** **r** **t** **a** **q** **u** **e**

Z **E** **L** **A** **N** **D** **E**

M **a** **g** **a** **d** **o** **x** **a**

M **E** **L** **I** **N** **D** **E**

Q **u** **i** **l** **o**

M **O** **M** **B** **A**

P **A** **R** **S**

M **O** **Z** **A** **M** **B** **O** **J** **O** **E**

C **U** **A** **M** **A**

Z **e** **f** **a** **l** **a**

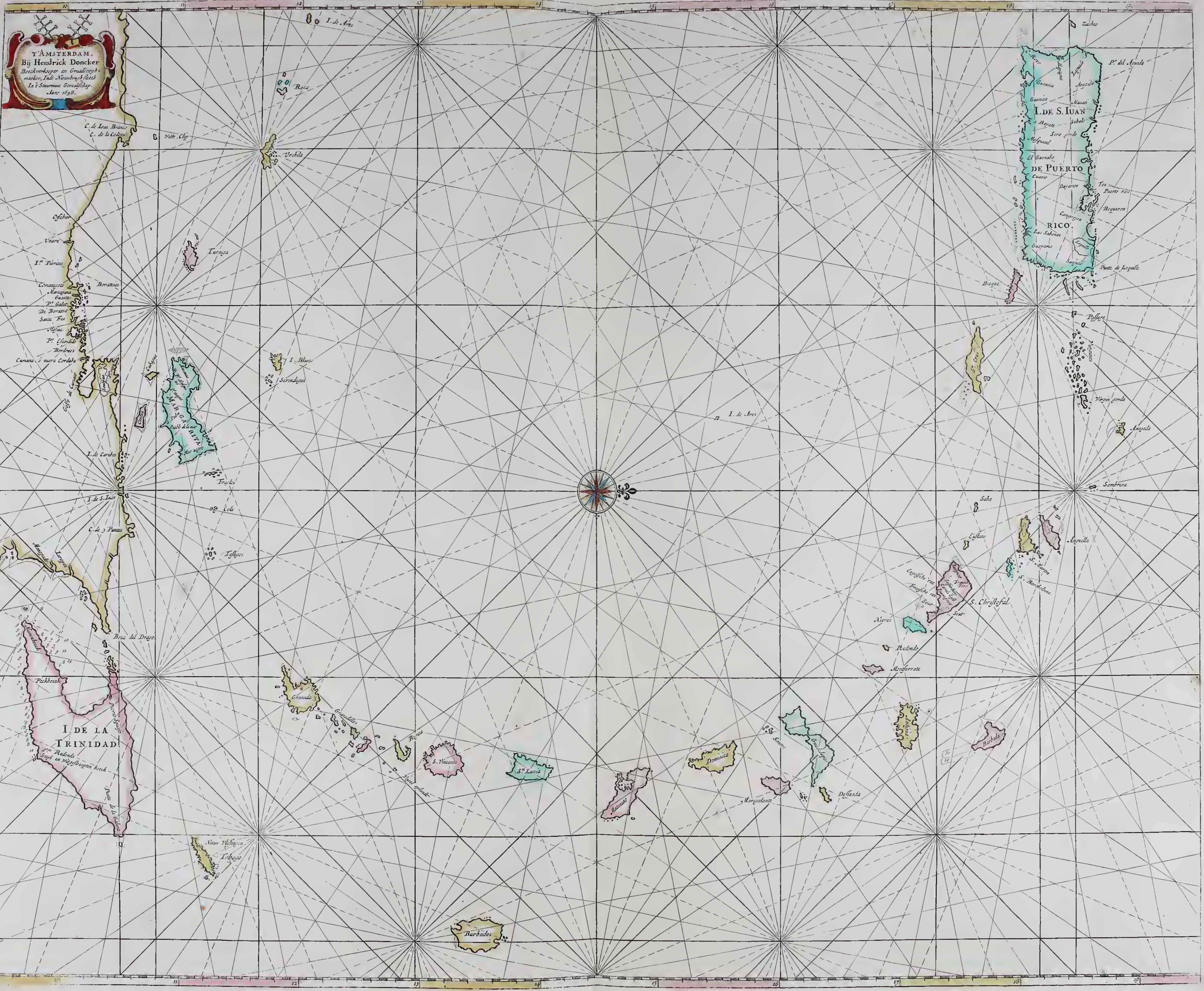
T **r** **o** **p** **i** **c** **u** **s** **C** **a** **p** **r** **i** **c** **o** **r** **n** **i**

E **L** **C** **A** **P** **O** **D** **E** **B** **O** **N** **A**

S **P** **E** **R** **A** **N** **C** **A**

11/20/2020 10:00 AM

T'AMSTERDAM.
Bij Hendrick Doncker
Boekverkoopster en Graveur
aan de Waag, bij de Nieuwekerk
in de Nieuwe Straat.
Jan. 1698.

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

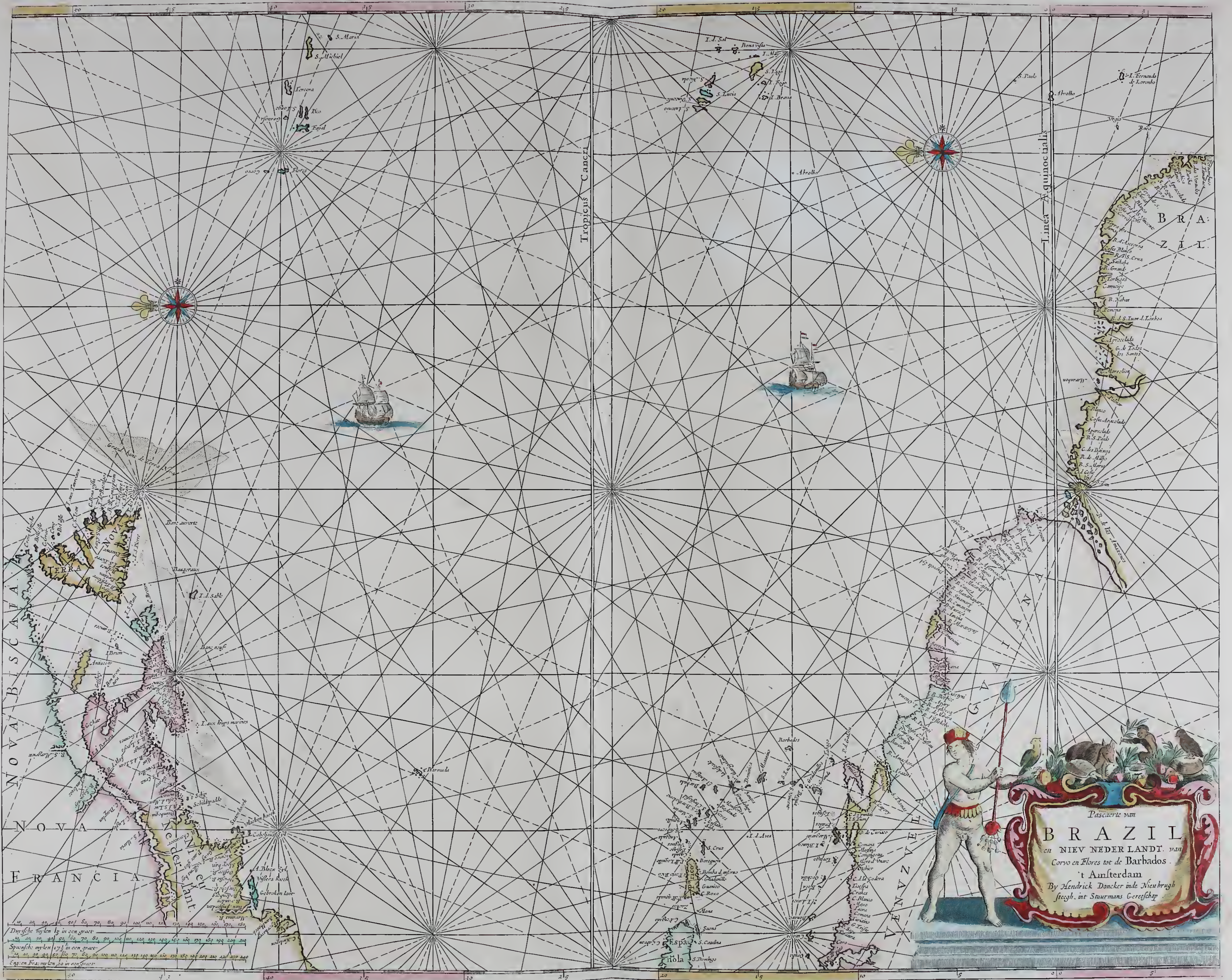
C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

C. de S. Juan de los Rios
C. de S. Juan de los Rios

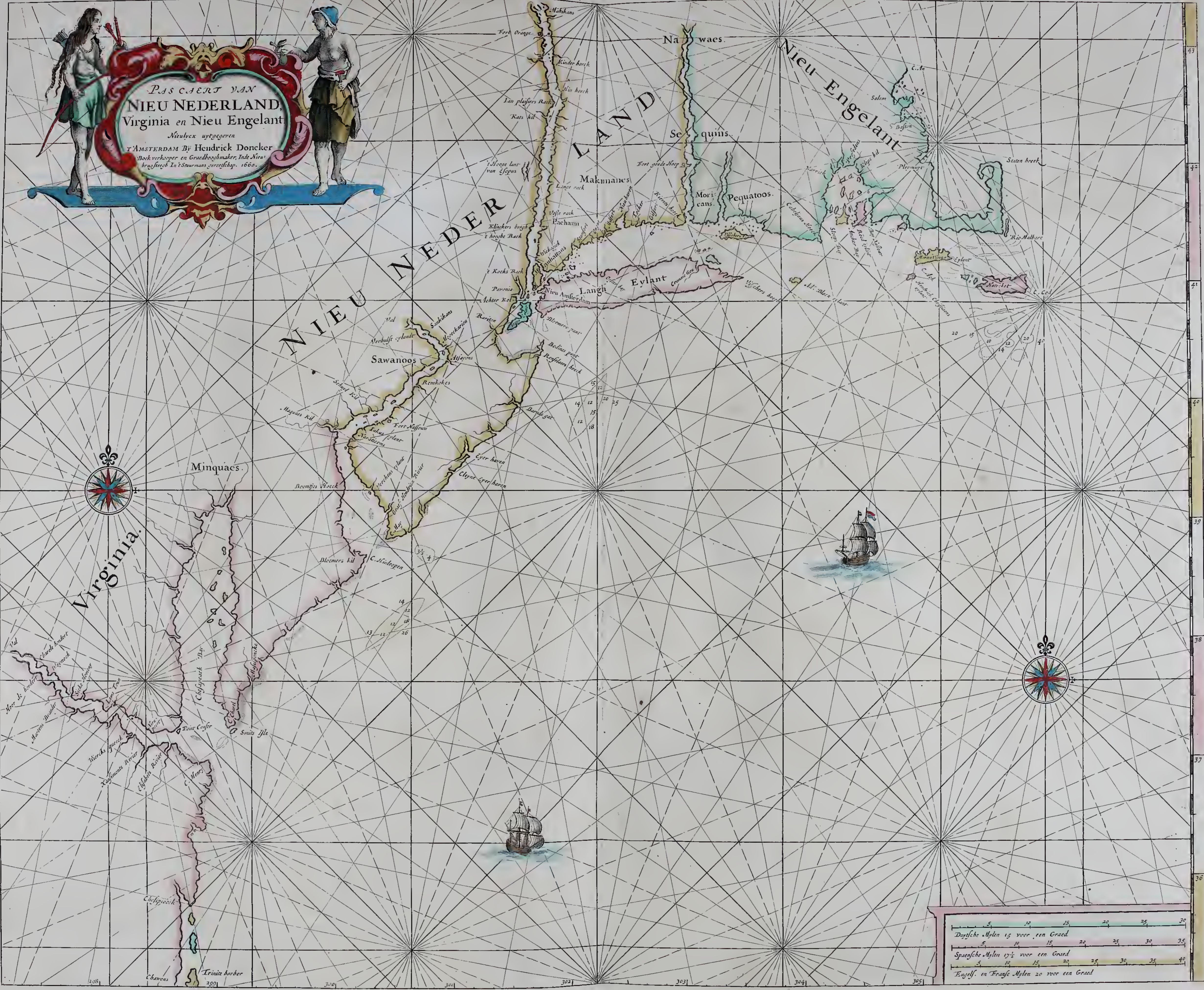

Pascaerte van
BRAZIL
 en NIEV NEDER LANDT. van
 Corvo en Flores tot de Barbados.
 't Amsterdam
 By Hendrick Dancker inde Nieuwbrugh
 siegh. int Staermans Gereschep

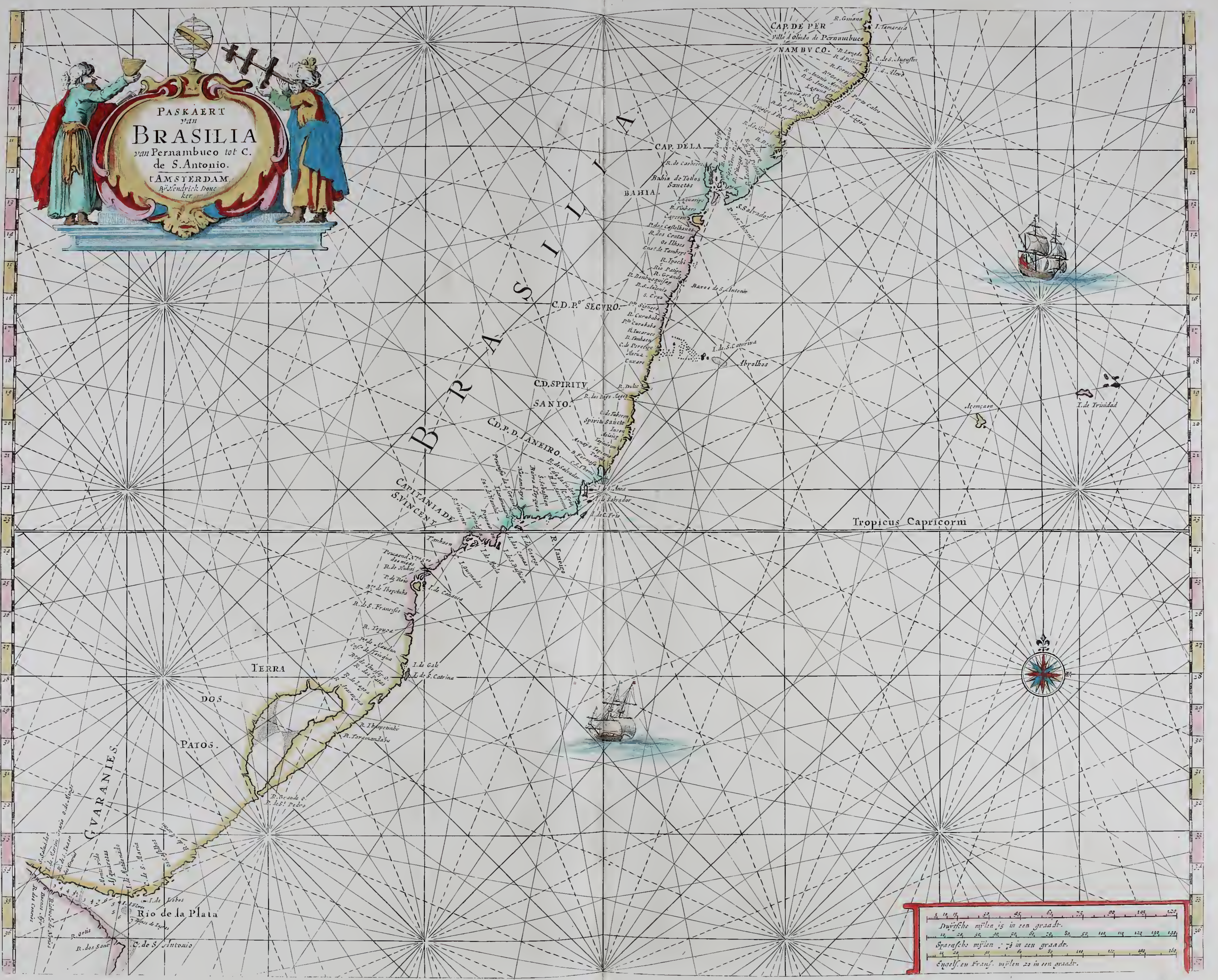
Duytsche mylen 15 in een graet
 Spaensche mylen 17 1/2 in een graet
 Eng. en bras. mylen 20 in een graet

5	10	15	20	25	30
Duytsche Mylen 15 voor een Graed					
5	10	15	20	25	30
Spaensche Mylen 17½ voor een Graed					
5	10	15	20	25	30
Engelsche en Franse Mylen 20 voor een Graed					

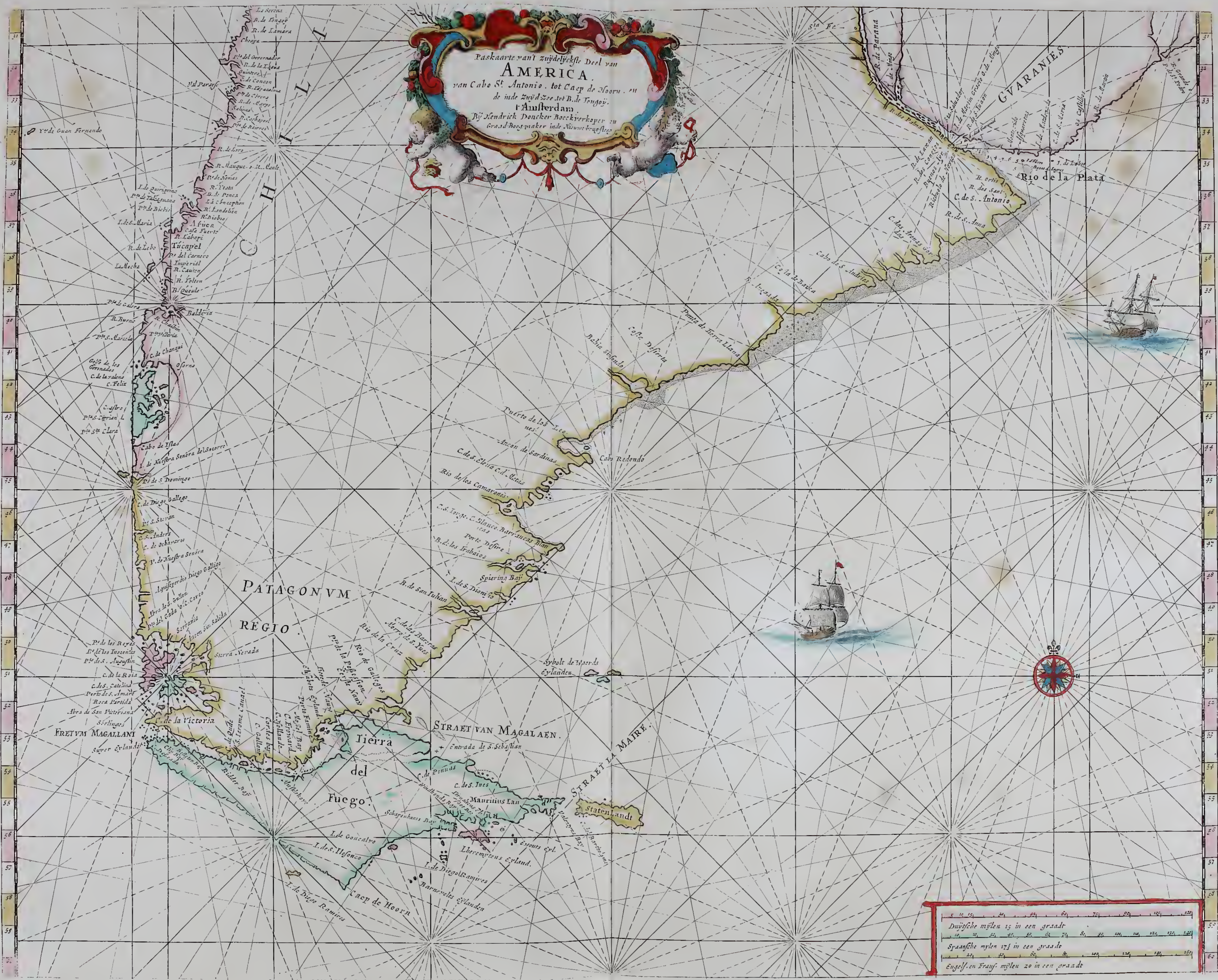

10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100
 Duyfche mijlen 15 in een graad.
 Spaensche mijlen 13 in een graad.
 Engels en Frans. mijlen 20 in een graad.

Paskaarte van't zuydelykste Doel van
AMERICA
 van Cabo St. Antonio . tot Caep de Hoorn . en
 de inde Zuyd Zee tot B. de Tongay .
 in Amsterdam
 By Hendrick Doncker Boeckverkeper en
 Grand-Boegwaker inde Nieuwekerksteeg

Duijtsche mijlen 15 in een graade
 Spaansche mylen 17½ in een graade
 Engelsch en Fransc. mijlen 20 in een graade

NOVA ET ACURAT TOTIUS EUROPAE TABULA Auctor Hugoni Allardie.

EVROPAE.
Hugo Allardt Excudit.

NOVA AFRICÆ GEOGRAPHICA ET HYDROGRAPHICA DESCRIPTIO, auct: H. Allaert.

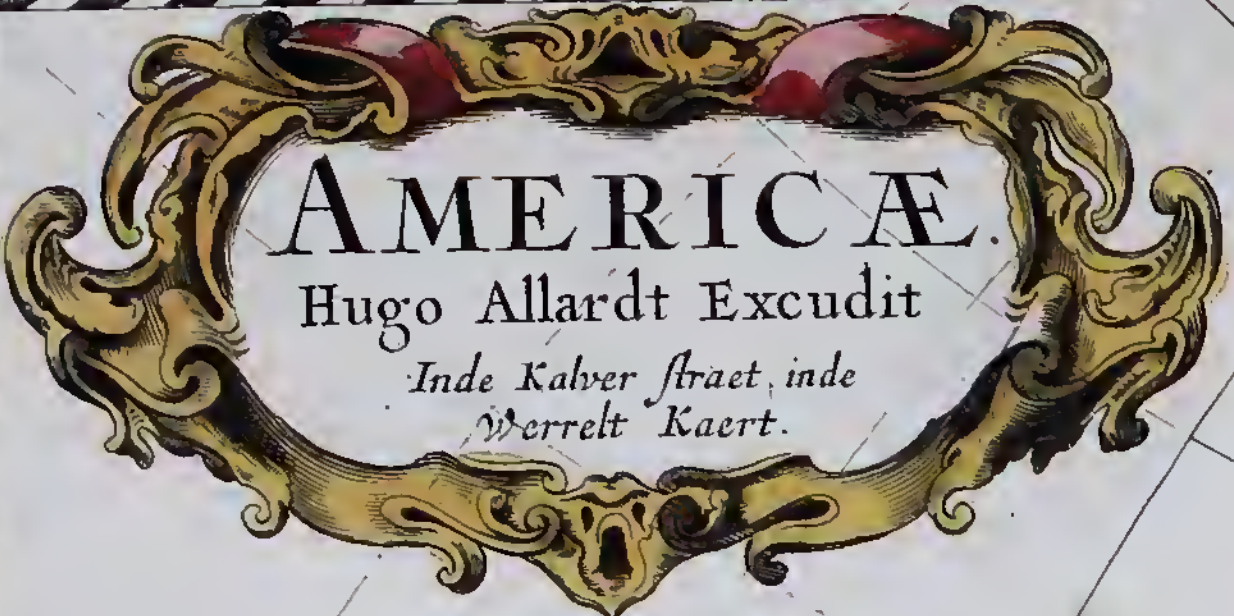

NOVA ET EXACTA ASIÆ GEOGRAPHICA DESCRIPTIO. Auct. Hugo Allardt.

NOVA TOTIUS AMERICÆ SIVE NOVI ORBIS TABULA, Auct. Hugo Allardt.

AMERICÆ

Hugo Allardt Excudit

Inde Kaber stract, inde Werrelet Kaert.

MAR

DEL

DEL

NORT

CIRCULUS EQUINOCTIALIS.

OCEANUS

ZUR

PERUVIANUS

MARE

PACIFI

CUM

O C C I D E N T A L I S

O R I E N T A L I S

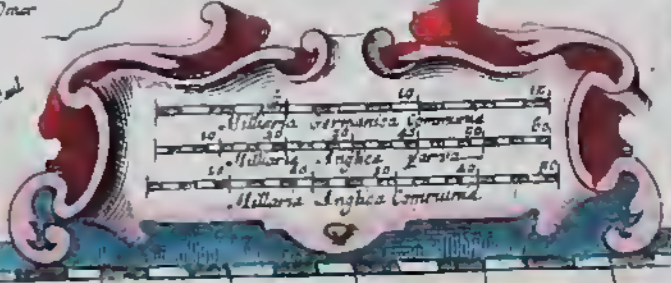
O C C I D E N T A L I S

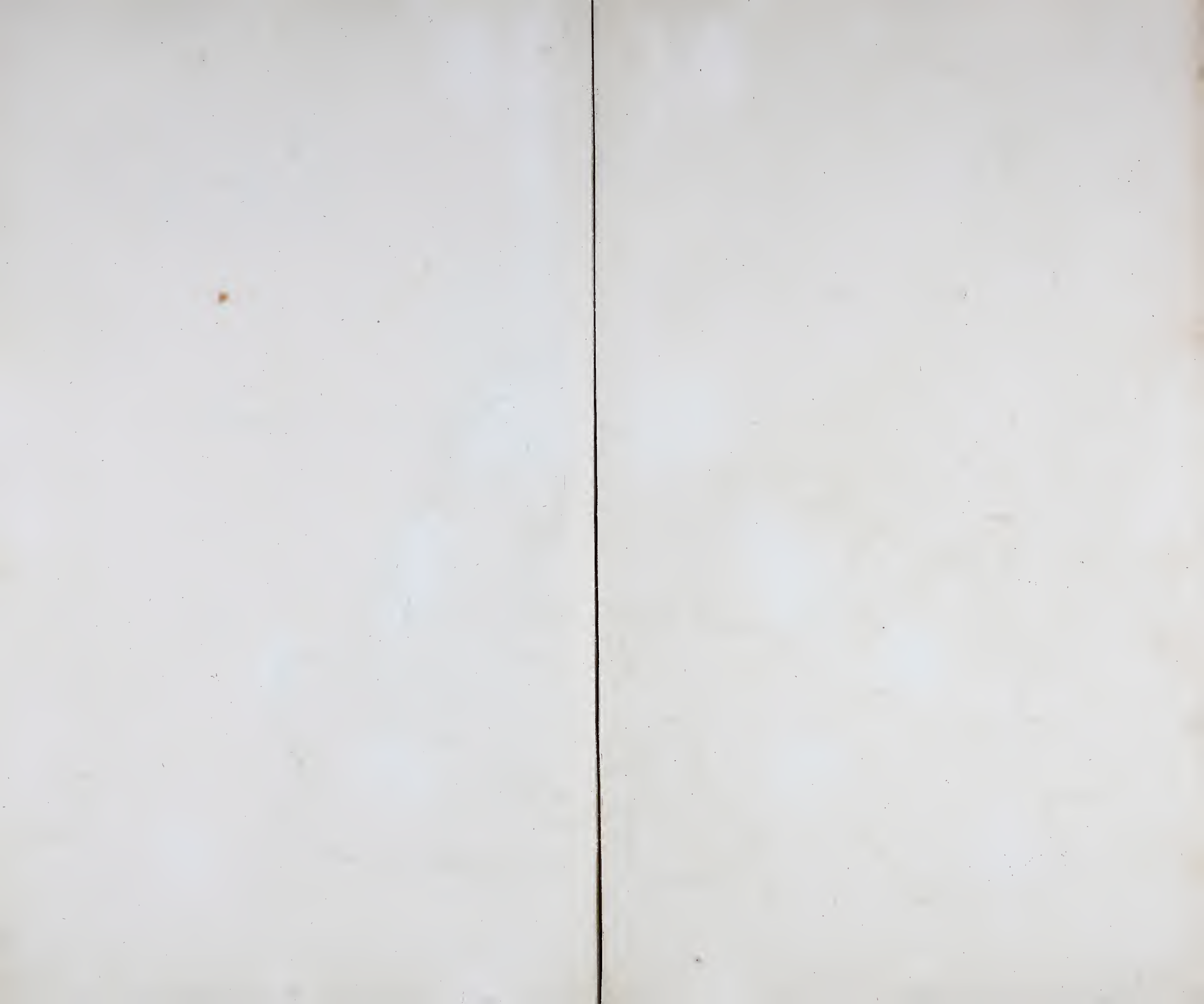
O R I E N T A L I S

T A L I S

Nieuwe en Perfeckte Caerte van ENGLANDT SCHOTLANDT en IERLANDT Nieuwelyck Vytgegeven by Hugo Allardt inde Calverstraet inde Weerck Caert.

NOVA
XVII PROVINCIARVM
Discriptio
Apud
Hugo Allarde. ex.
1666

Provincia	Populus	Area
Brabantia	500,000	10,000
Flandria	400,000	8,000
Belgica	300,000	6,000
Germania	200,000	4,000
Francia	100,000	2,000
Normania	50,000	1,000
Britannia	20,000	400
Albania	10,000	200
Armenia	5,000	100
Asia	2,000	40
Africa	1,000	20
Europa	500,000	10,000

SEALA MILIARVM GERMANICORVM
Milia passuum
Milia stadia
Milia paces
Milia milia

Noord Zee

BELGICA FŒDERATA.

M A R E

G E R M A N I -

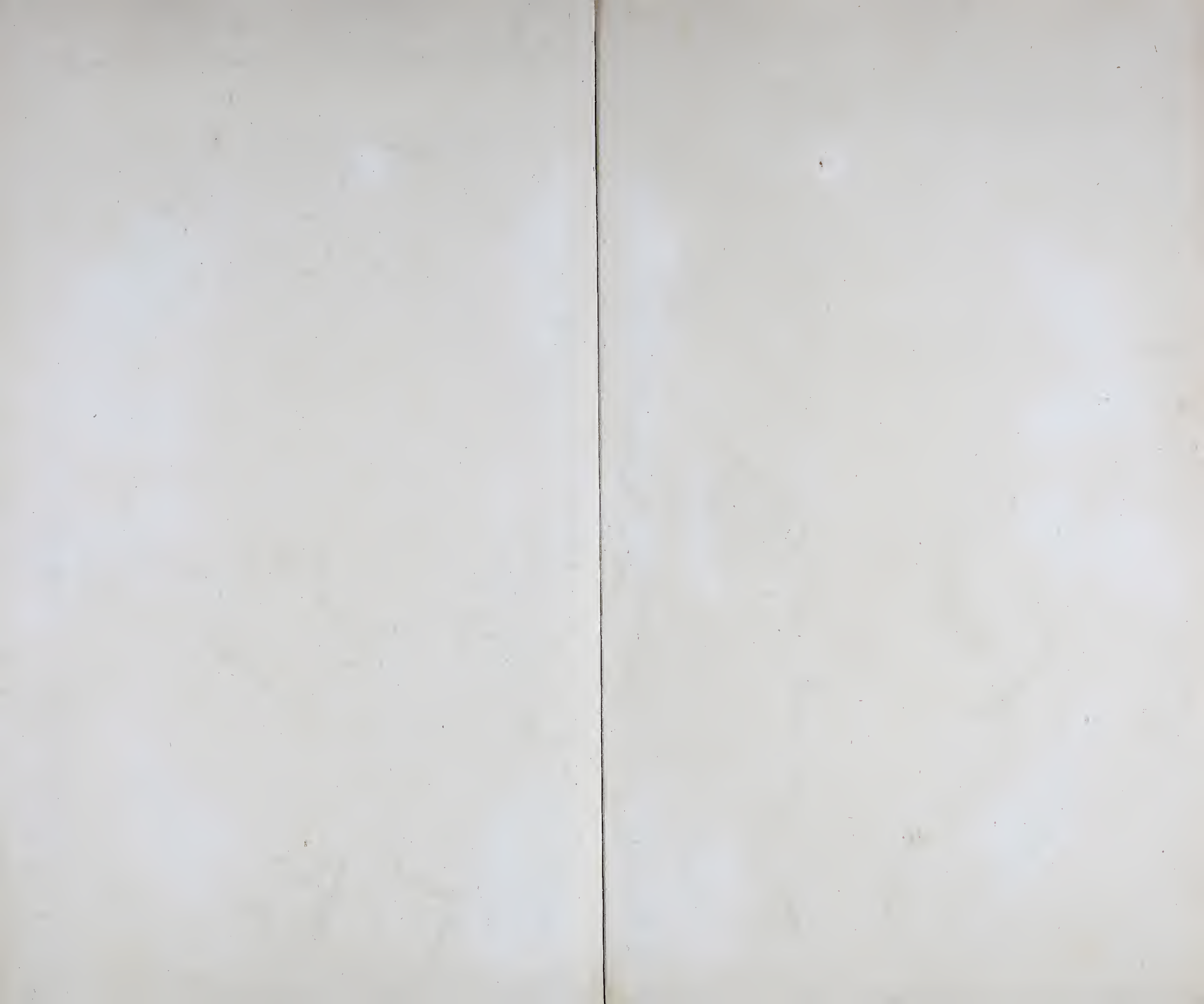
C U M

ZUYDER ZEE.

Milliaria Germanica Communia
Milliaria Gallica Communia

COMITATUS HOLLANDIÆ TABULA PLURIBUS LOCIS RECENS EMENDATA A NICOLAO I. VISSCHERO.

MARIS GERMANICI PARS

vulgo DE NOORT-ZEE

DE ZUYDER ZEE

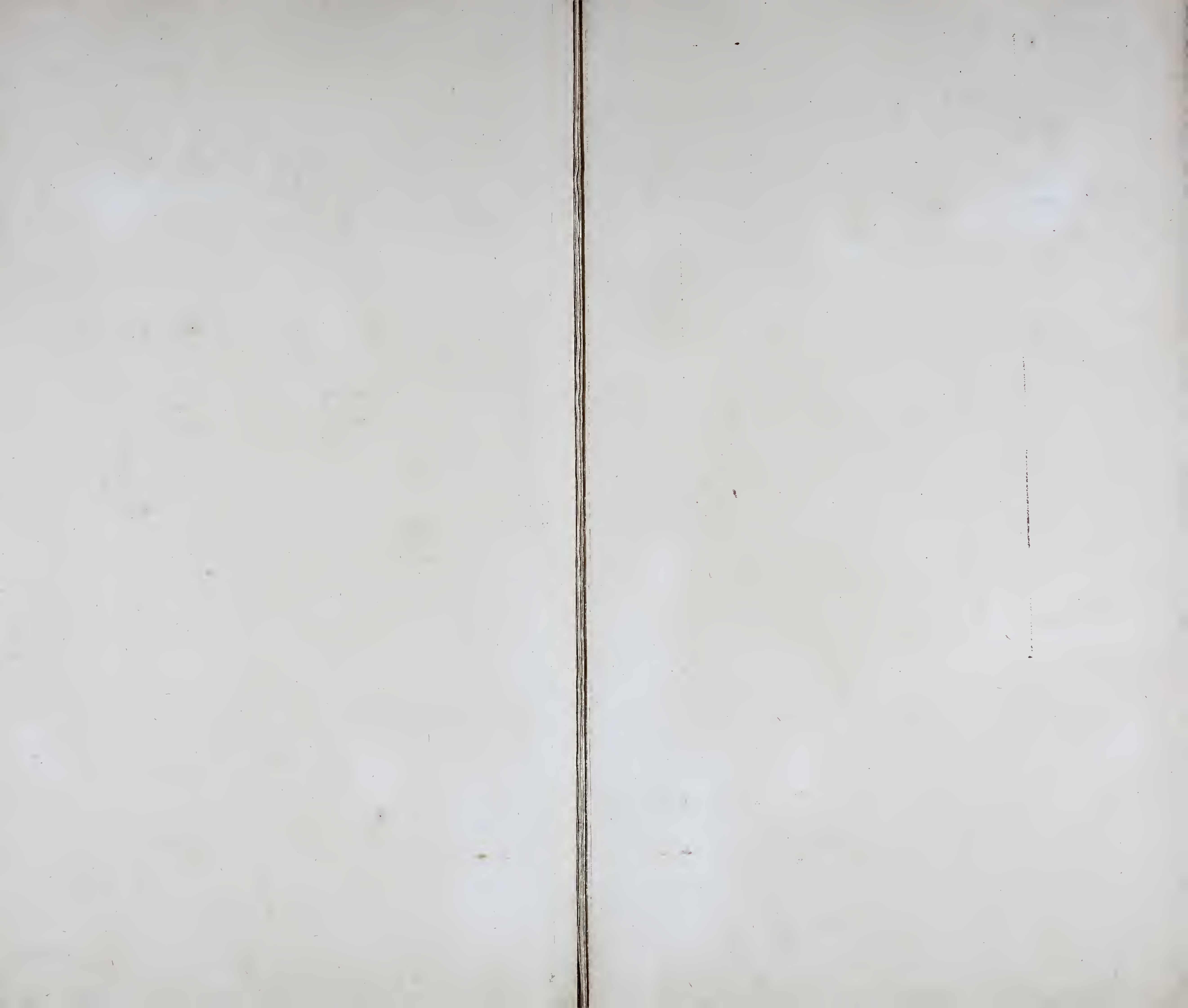
DRIË PARS

DE HOOGHE VELUWE

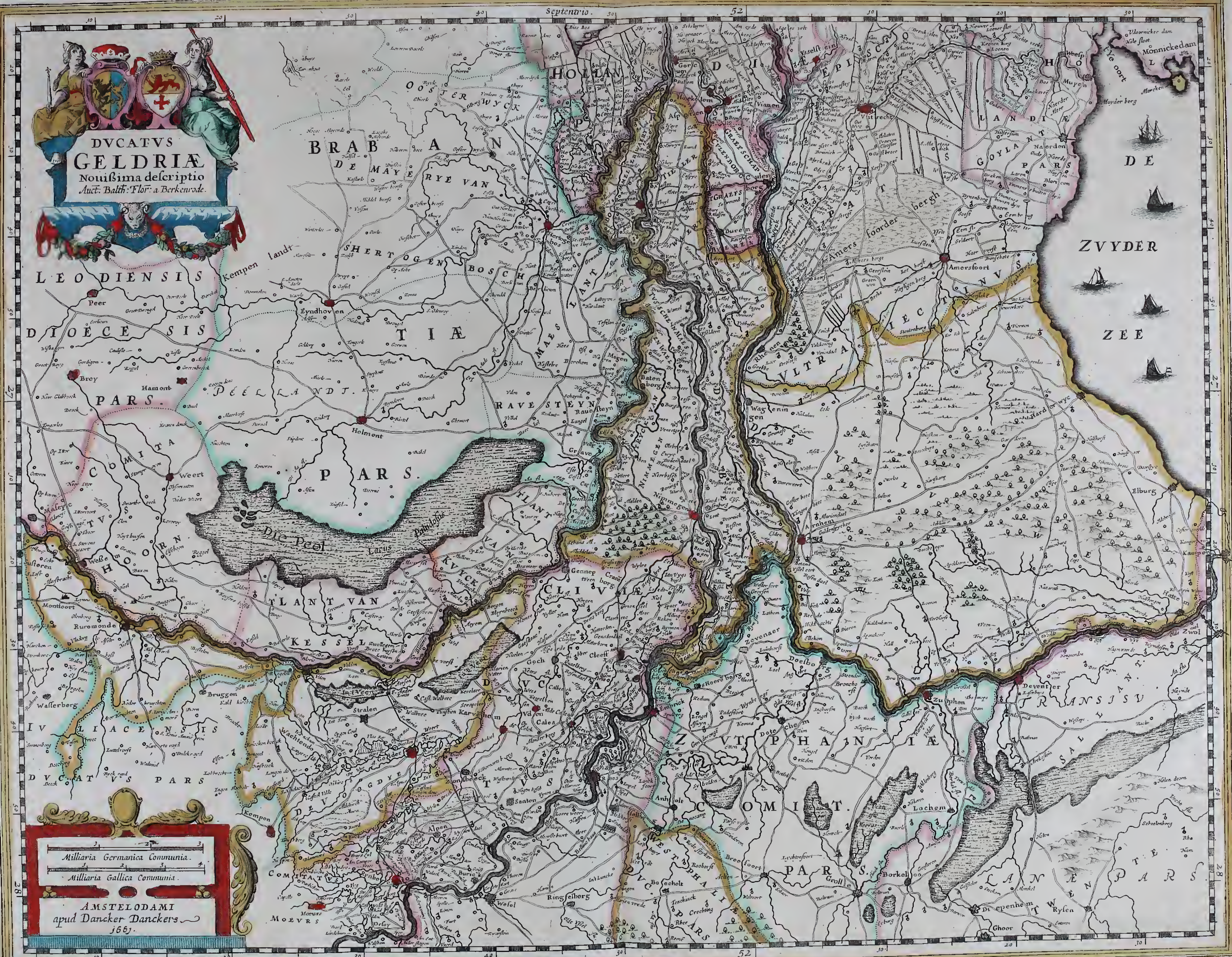

Van de Ouden Aken en over de Aken
aan 1520, 1550, 1570, 1580, 1600, 1650
administratie forme verrijkt is offte

De Goude Ruyck is hier van 12 in ten Graede
Hollandsche gouden ruyck is 1000000
Dien goud is 4 nalen 1/2 linnen

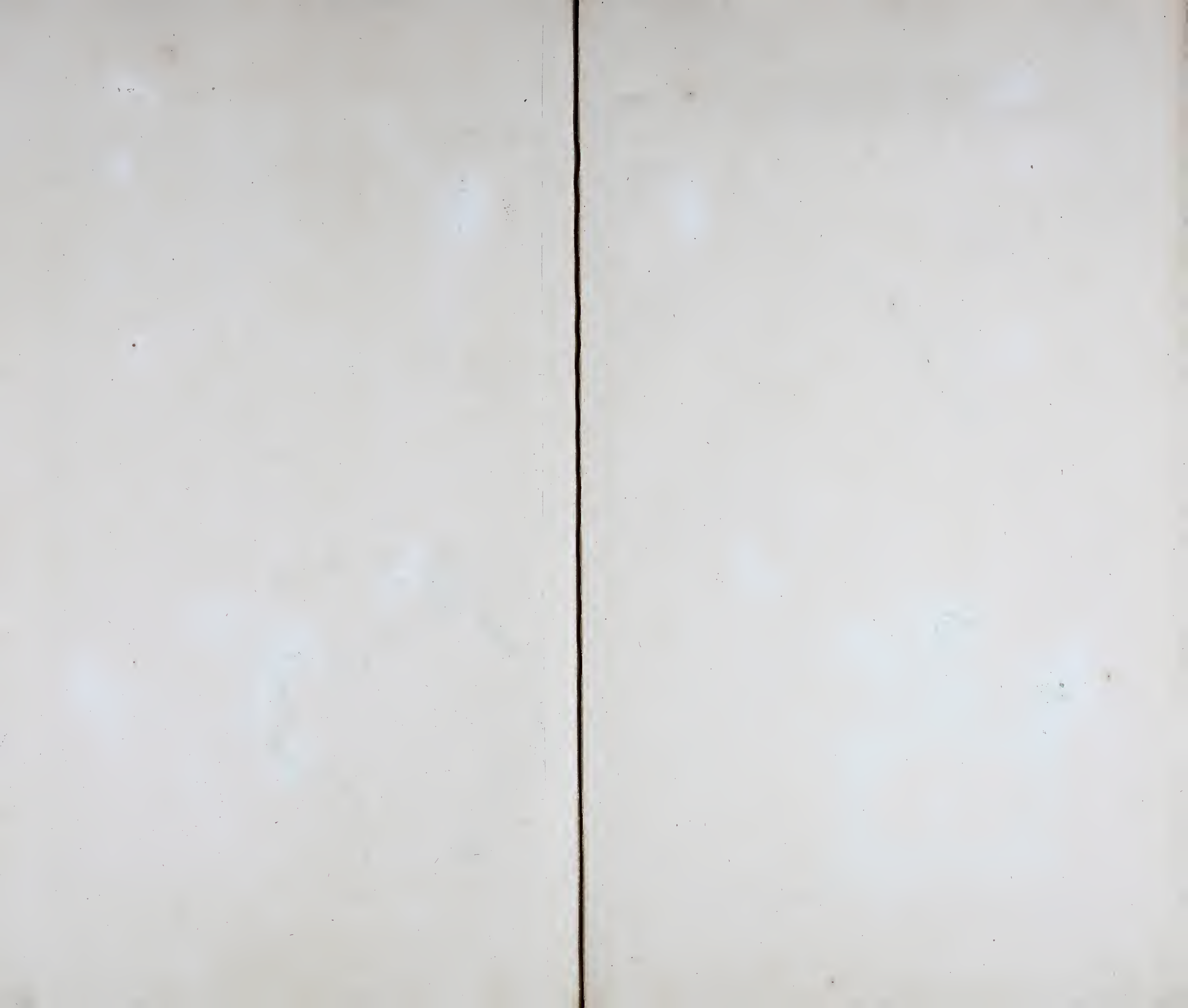

Milliaria Germanica Communia.

Milliaria Gallica Communia.

AMSTELODAMI
apud Dancker Danckers
1667.

MARIS GERMANICI PARS

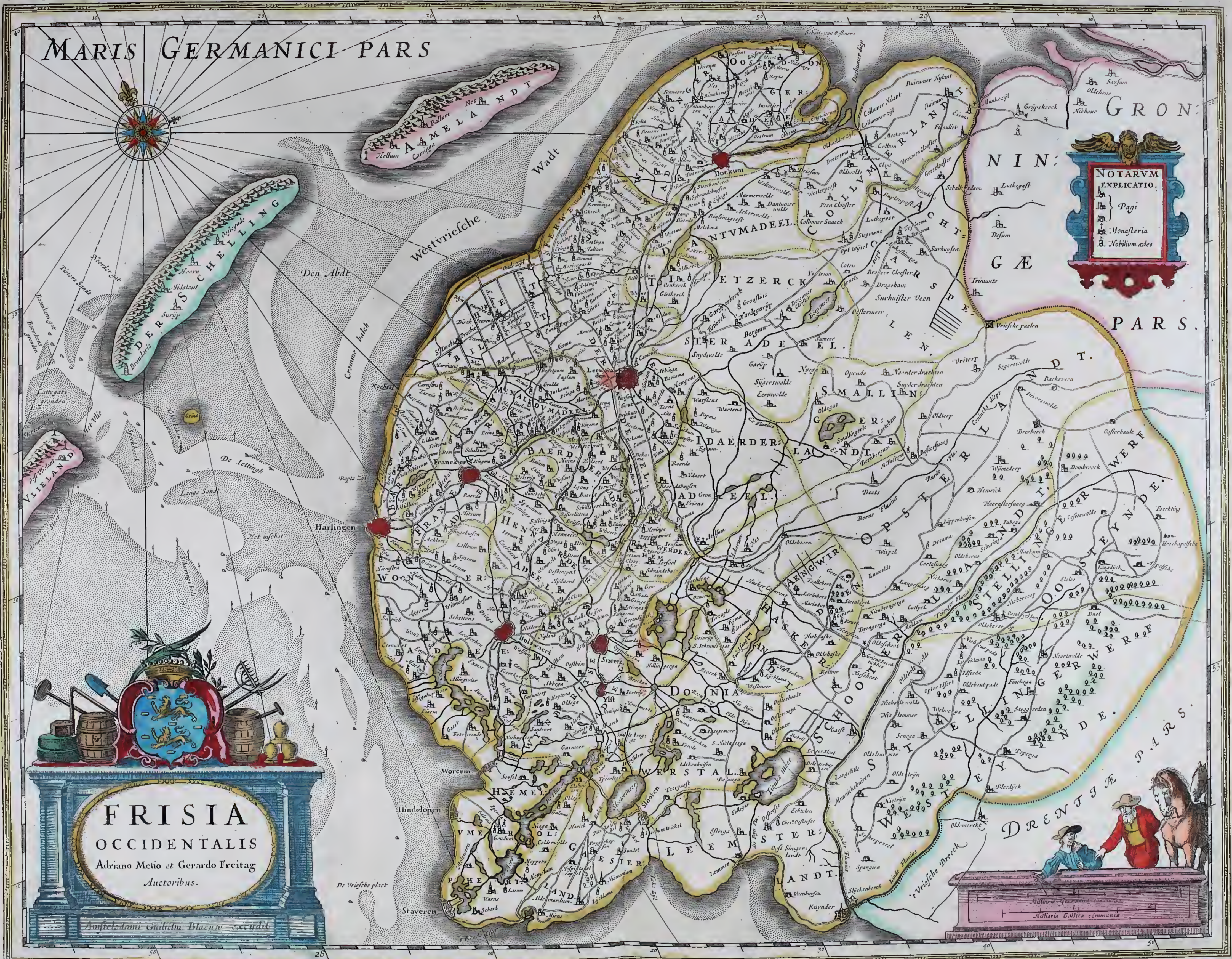
NOTARVM
EXPLICATIO.

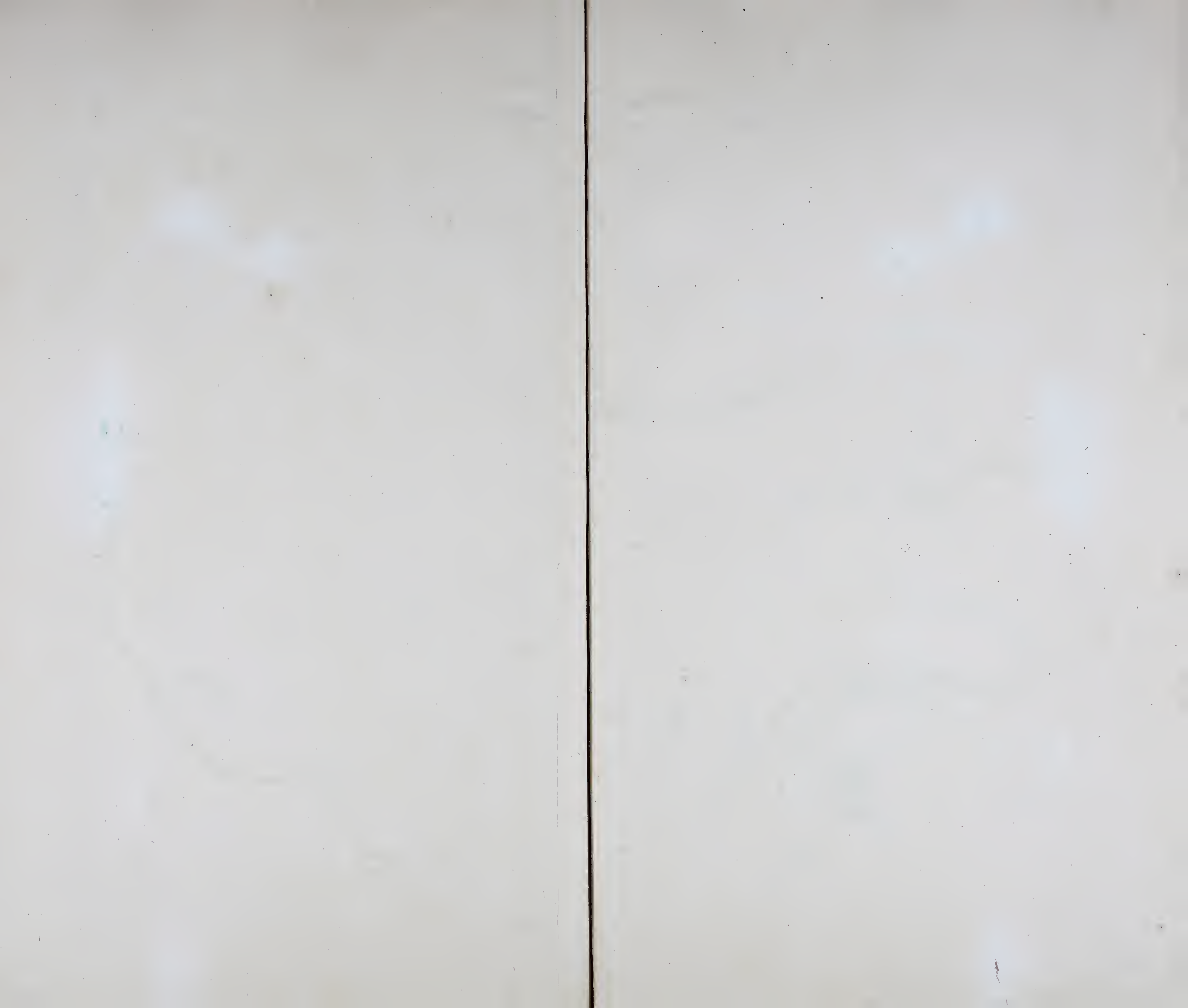
- Pagi
- Monasteria
- Nobilium aedes

FRISIA OCCIDENTALIS
Adriano Metio et Gerardo Freitag
Auctoribus.

Amstelredamii Guiljelmo Blaeuw excudit

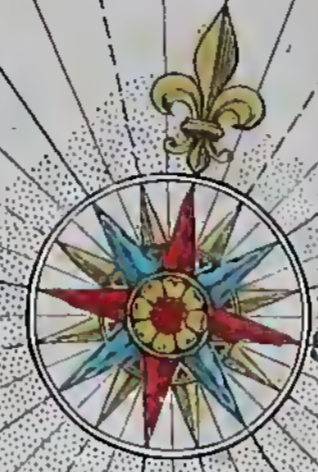
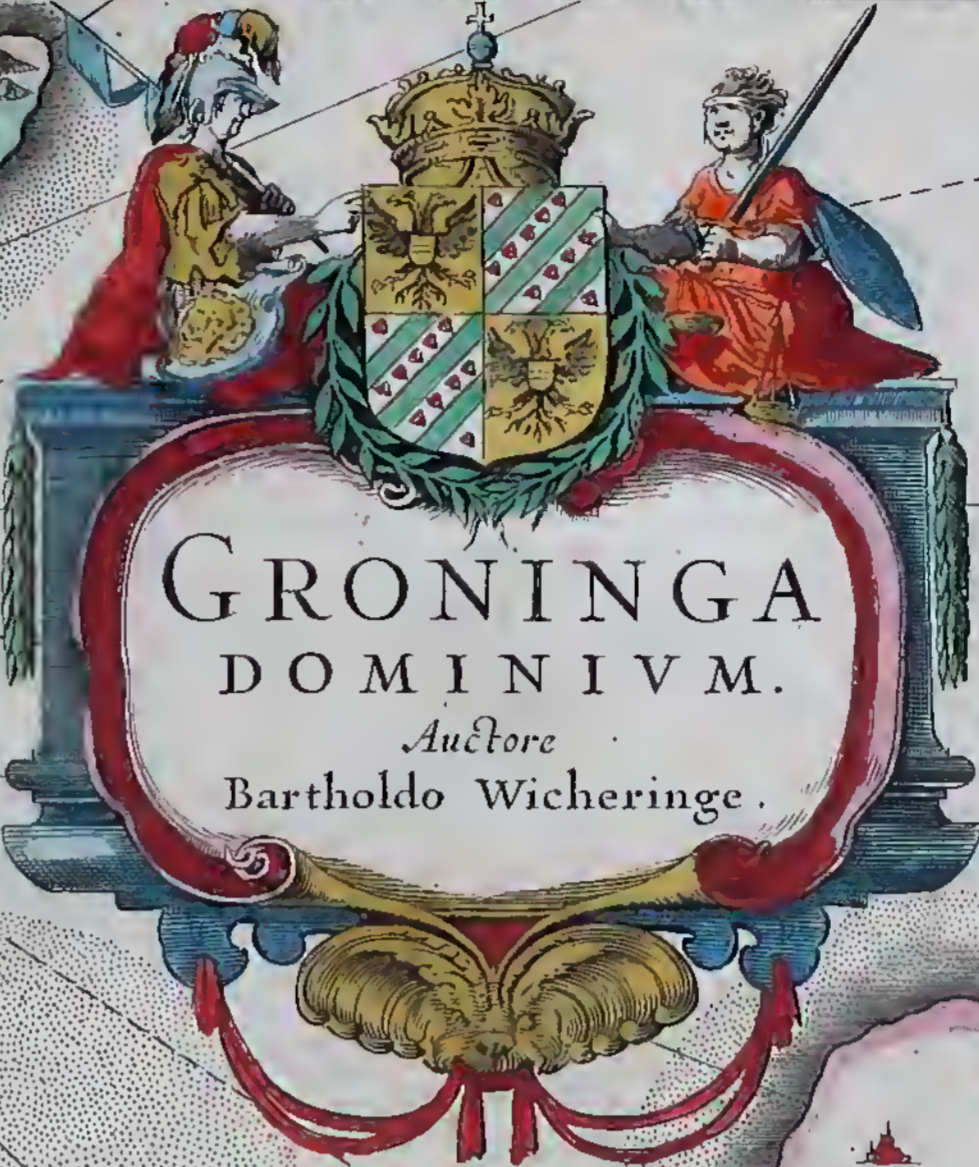
DRENTJÆ PARS

MARIS GERMANICI

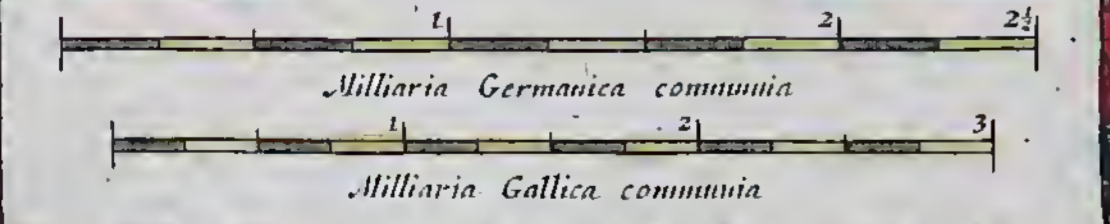
PARS

NOTARVM EXPLICATIO.
Pagi
Monasteria
Nobilium aedes

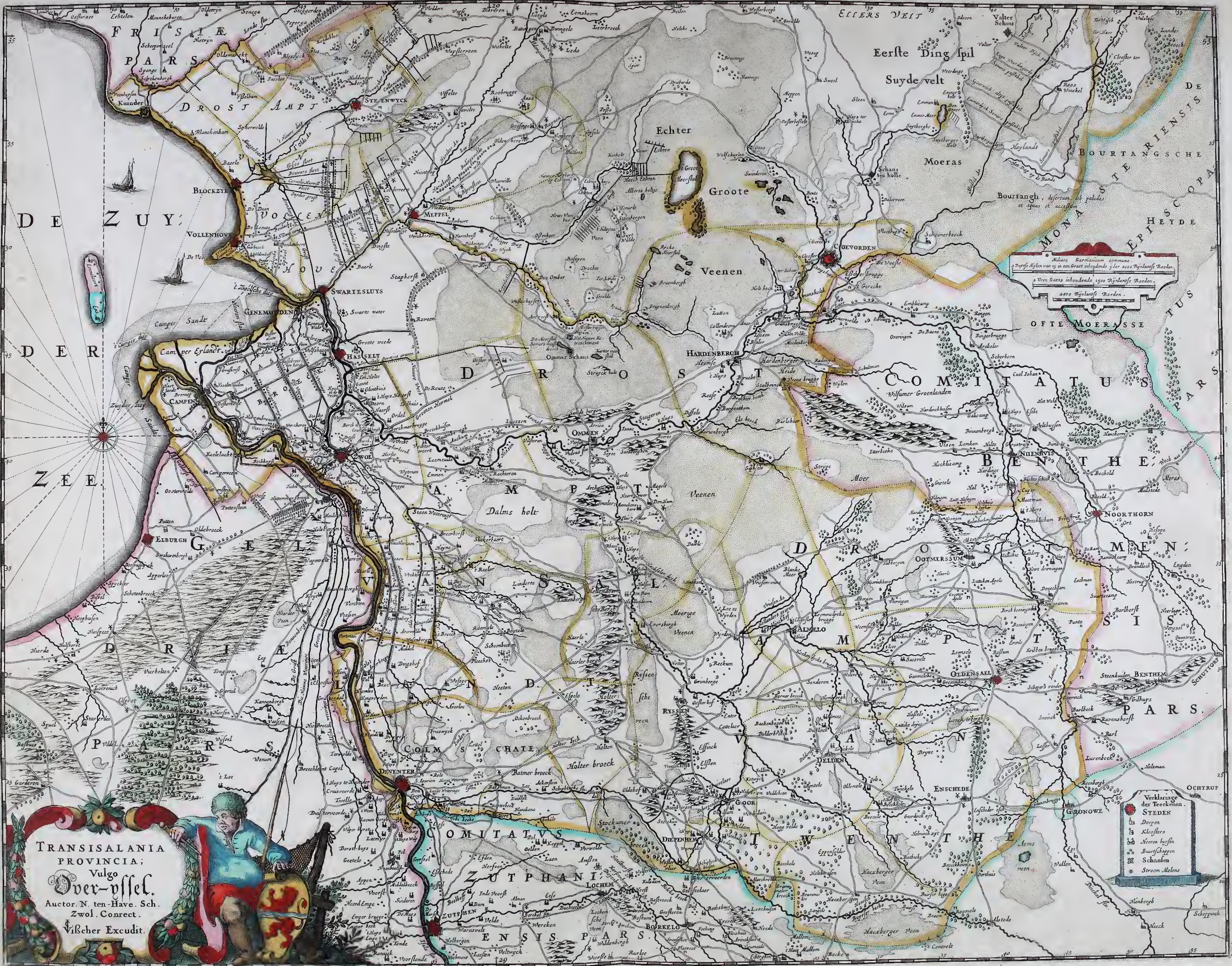
Anno 1277 Maris inundatione
triginta tres pagi hoc
in loco periere.

AMSTELODAMI
Guiljelmus Blacuw
excudit.

TRANSISALANIA
PROVINCIA;
Vulgo
Over-ijssel.
Auctor. N. ten-Have. Sch.
Zwol. Correct.
Visscher Excudit.

Verklaringe
der Teekenen.
● Steden
□ Dorpen
⊕ Kloosters
⊖ Heeren huysen
⊙ Buurschoppen
⊗ Schancken
⊘ Stroom Molens

Potentissimo Inuictissimoq; D. Frederico III. Daniae, Norvegiæ Gothor. Vandalorum Regi. etc. Hanc Danicæ Tabulam.

REGNI DANICÆ
Novissima et Accuratissima
TABULA.

Vulgo

MARE BALTICUM

Vulgo

DE NOORDT

DE OOST ZEE

ZEE.

OCEANUS

SEPTENTRIONALIS

Vulgo

Hoort

Dee

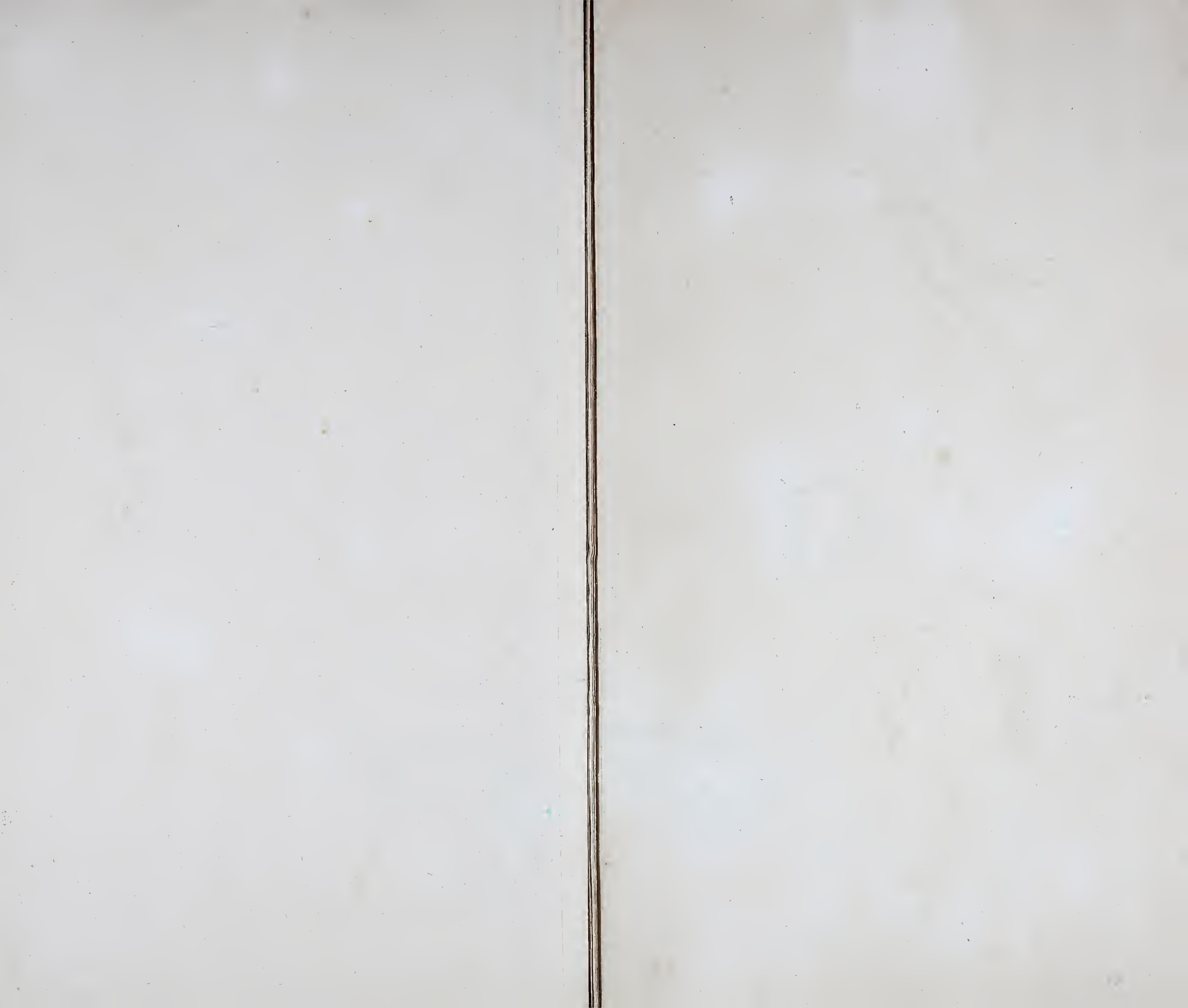
vulgo De Dost Zee

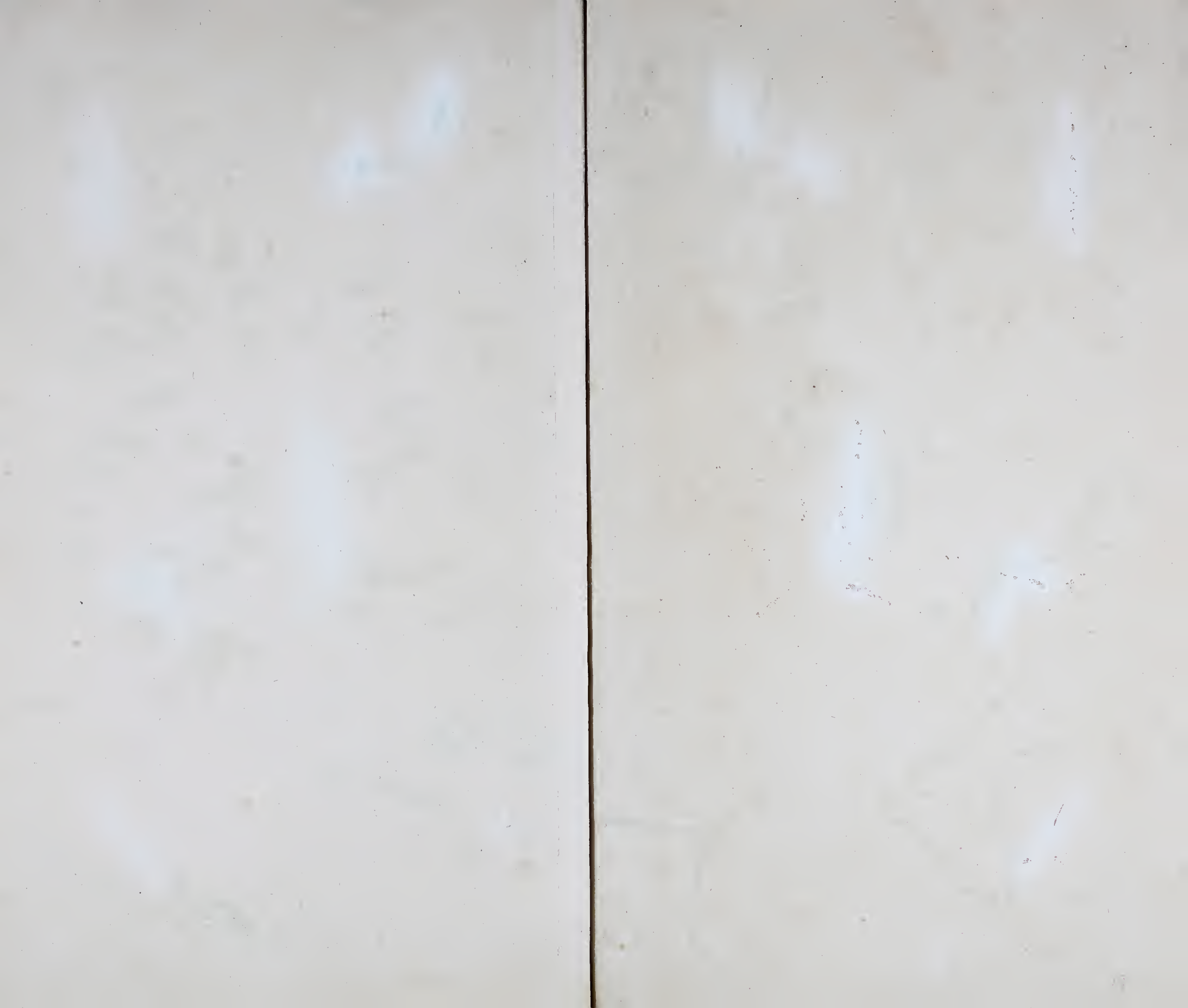
Exhibet tibi Lector Breviola Orbis Arctoi
regionis, amplissimi Regni Sueciæ tabulam
maiori quam nunquam ante hæc Stadio elaboratam
componit nomen, Provincias, Mariæ, Fluvios, Lacus
Insulas, Urbes, Civitates, etc. adeo notabiliora
quæ, ita, quæcumque veris Spaciis, Coarctatis
poterant.

Hanc etiam Regionem Lappones
inhabitant. Sed qui Muscoviticis
parent imperio Appellatur
Mada Sueciæ, Trinitas Lapponia
P. hinc in Barentia, T. hinc
nauobich Unatur, autem hinc
reliquis Lapponibus communi.

Scala Milliarium

Millaria Dalia 3 1/2 uni Grad.	0 10 20 30 40 50
Millaria Vysogostica 8 1/2 uni Gradus	0 10 20 30 40 50
Millaria Vpianica Vifmanica Sudermanica Vysogostica 12 uni gr.	0 10 20 30 40 50
Millaria Germanica et Suedanica 15 uni grad.	0 10 20 30 40 50
Millaria Franca Colonia et Livonica quorum 18 uni grad. respondet	0 10 20 30 40 50
Millaria Alpica Berman et Lapponica quorum 22 uni grad. respondet	0 10 20 30 40 50

TABULA
GERMANIÆ
emendata recens
per
Hugo Allardt

Millaria Germanica communia
2 4 6 8 10 12
Mifon

NOVA GALLIÆ ET ACCURATA DESCRIPTIO Hugo Allardt Exc.

Echelle de 30 lieues Françoises a 25 au degre
5 10 15 20 25 30

OCEANUS

OCCIDEN

TALIS

SINUS GADITANUS

IBERICUM MARE

MARE

MEDITER

RANEUM

AFRICAE PARS

Fretum Herculeum annc Estrecho de Gibeltar

Nova et accurata Tabula HISPANIAE
Præcipuis Urbibus, Vestium Infig-
nibus, et Antiquitatibus exornata.
Hugo Allardt Excudit
Inde Kalser stræt inde
Werret Caert.

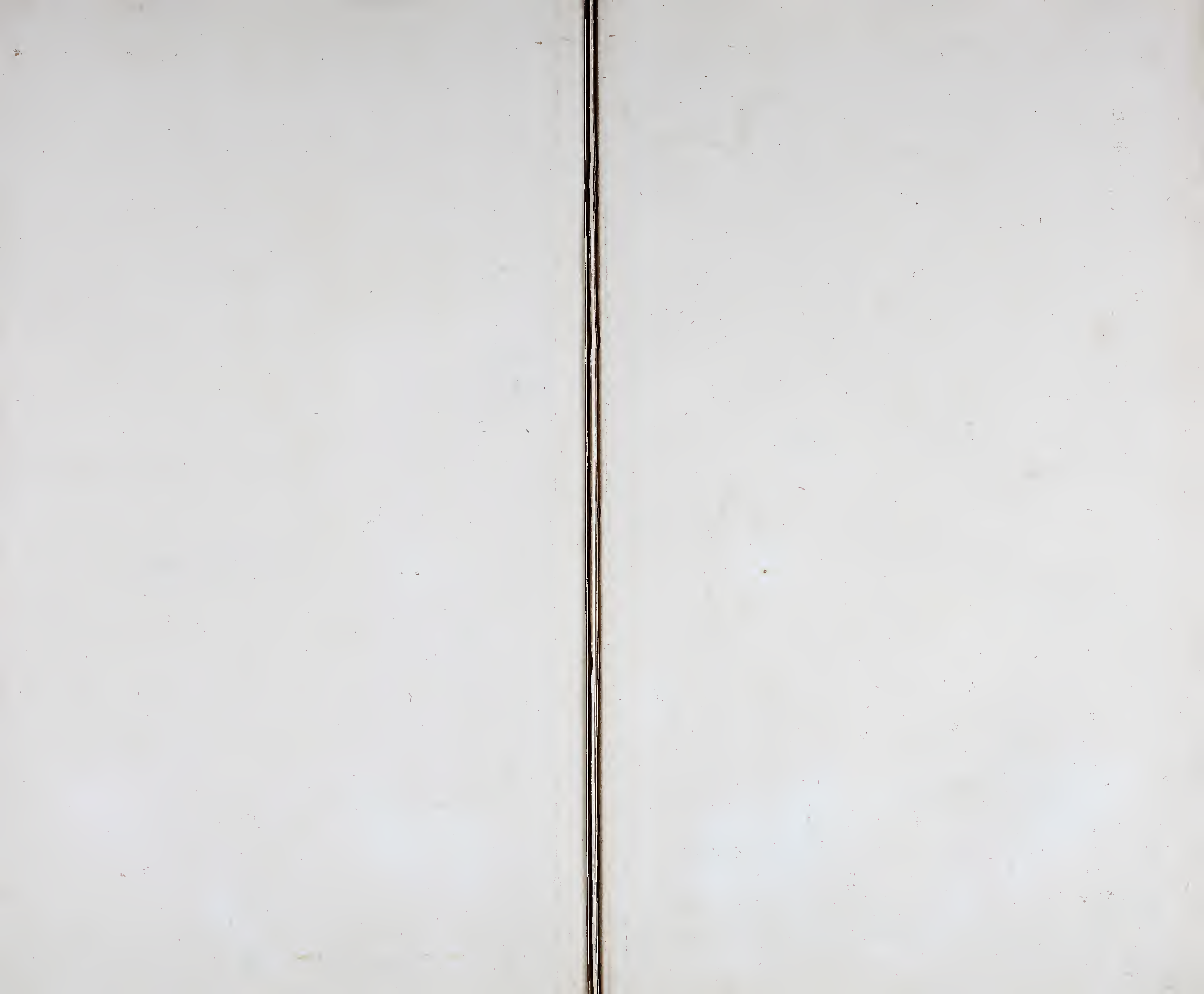

PORTUGALLIA ET ALGARBIA QUÆ OLIM LUSITANIA NOVISSIMA DESCRIPTIO.

Nieuwe ende perfecte Caerte van
het Coningryck
PORTUGAEL ENDE ALGARVE
ende nabuigere grenzen Getrocken uyt
de beste Auctoors Geographi ende Inge-
niuers deses tydts Door
Hugo Allardt exc.

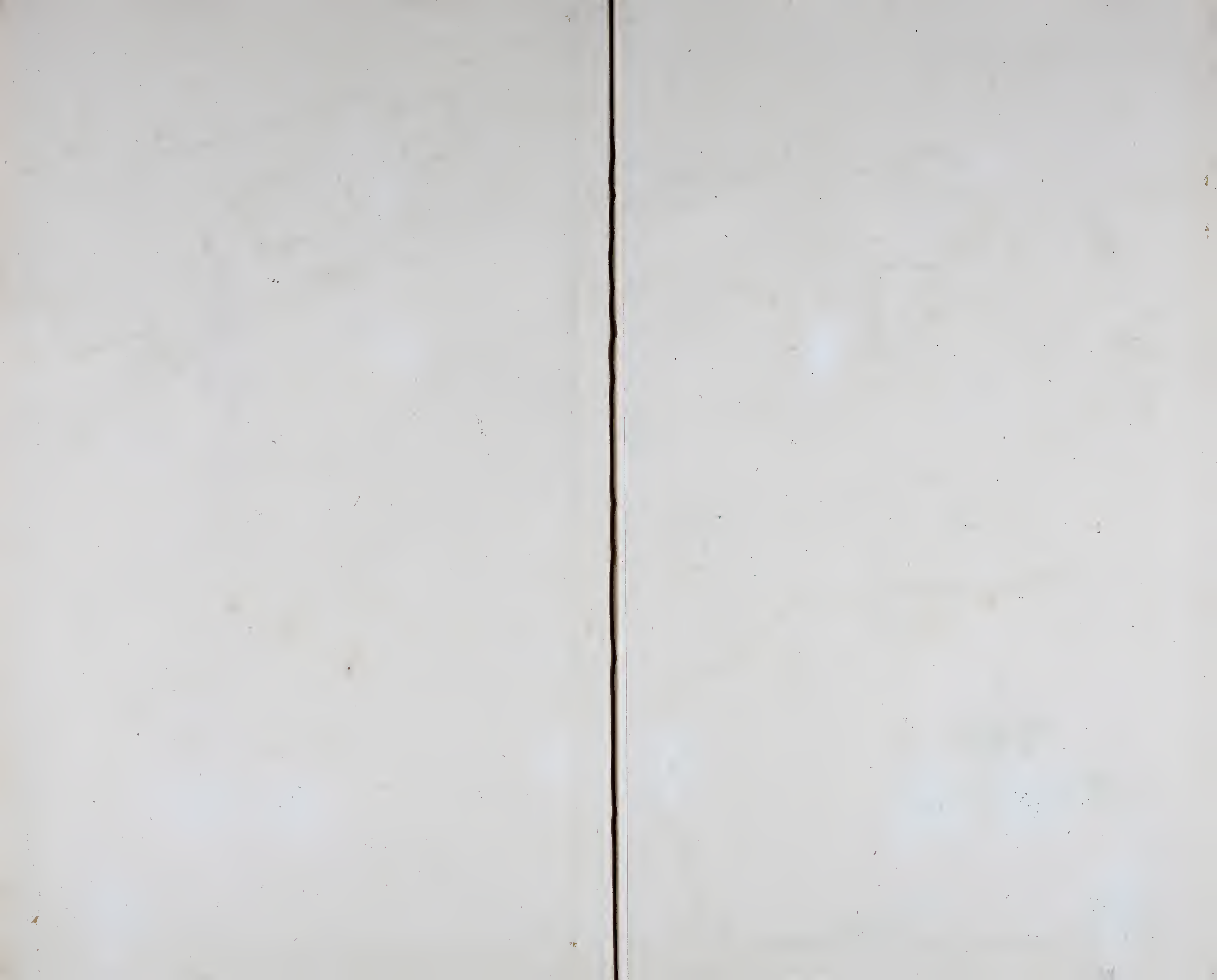

NOUA DESCRIPTION D. ITALIA DIGIO. ANTONIO MAGINO.

TABVLA
ITALIAE
Corficae, Sardiniae, et adjacentium Regnorum,
nec non riva precipuarum Urbium,
Locorum, Insignum, et Vestituum
delineatio, summa cura et censura
Hugo Allardt Excudit.
inde Calber Straet inde Werrelt Kaert.

NOVA TABULA ET ACURATA TURCICVM IMPERIVM aucto Hugo Allard

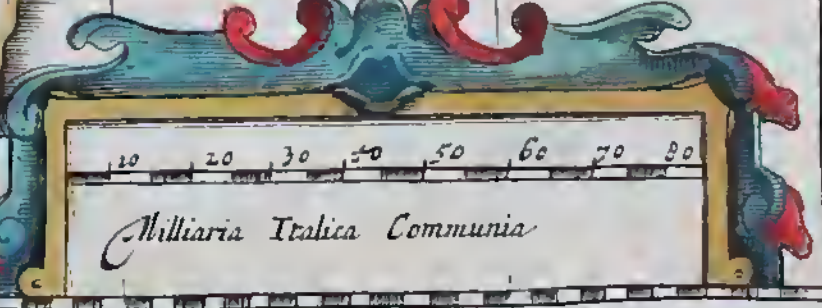

TURCICVM IMPERIVM

Hugo Allardt Excudit
Jnde Kalverstræet inde Werck Caert.

20 20 30 40 50
Milliaria Germanicorum communia

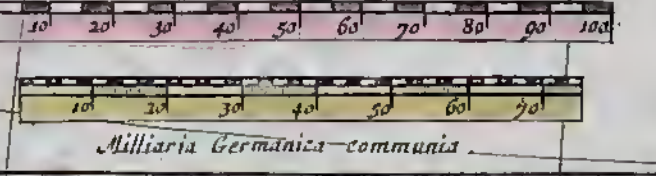

PERSIA
Sive
SOPHORVM
REGNV

Scala leucarum sive Farsangarum 3000 passuum; quibus
Persae et Mauri, qui imaginem Asiae partem occupant, hodie
laevarum intervalla metiuntur; quae mensura et vox cum
antiquo vocabulo Farsanga conveniunt. Ceteri ser-
vati per dies locorum distantias numerant.

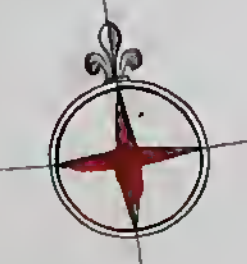
Nobilissimo
Prudentissimoque
Domino,
D. SIMONI VAN HOORN
CONSULI ET SENATORI
urbis Amstelredamensis &c.
Ord. Belgicae federatae nomine
ad Magnae Britanniae Regem
LEGATO
EXTRAORDINARIO.
Tabulam hanc D.D.
J. Blaeu

MARE TARTARICUM.

TABULA TARTARIÆ et majoris partis REGNI CHINÆ. edita a F. de Wit.

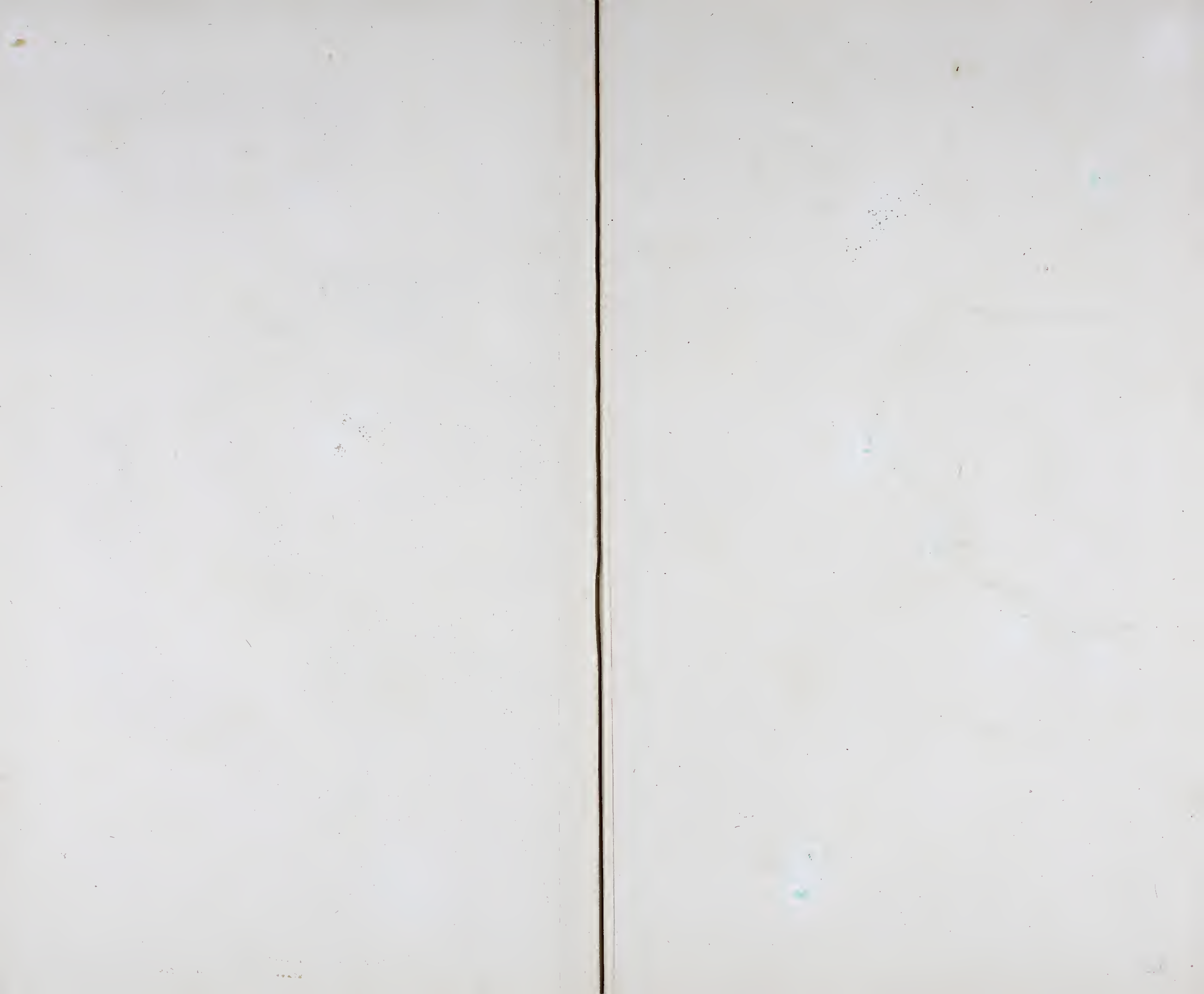

OCEANUS OCCIDENTALIS.

MARE DE SALAZAR DE BACHU DE CASPIUM.

YEDSO.

Gebruik Amsterdam by Frederik de Wit... 170

NRK

